

Kl. 09.00–15.00

16.00–16.11

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 15 oktober justerades.

§ 2 Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott

Från sammansatta utrikes- och försvarsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Sammansatt utrikes- och försvarsutskott

Utrikesutskottet och försvarsutskottet har jämlikt 7 kap. 7 § riksdagsordningen i separata beslut den 16 oktober 2025 kommit överens om att gemensamt bereda proposition 2025/26:25 *Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026* samt eventuella motioner i ett sammansatt utskott.

Ett sammansatt utskott, som benämns sammansatta utrikes- och försvarsutskottet (UFöU), utsåg vid konstituerande sammanträde den 25 september 2025 deputerade och suppleanter, samt följande presidium:

Peter Hultqvist (S), ordförande

Mattias Karlsson i Norrhult (SD), vice ordförande

Avsikten är att samma konstituerade sammansatta utrikes- och försvarsutskott som i september 2025 beslutade att bereda proposition 2025/26:6 *En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar* samt motioner bereder också proposition 2025/26:25 *Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026* samt motioner.

Stockholm den 4 november 2025

Martin Brothén

Kanslichef utrikesutskottet

Josefin Grennert Johansson

Kanslichef försvarsutskottet

§ 3 Anmälan om förändringar i sammansatta utrikes- och försvarsutskottets sammansättning

Andre vice talmannen meddelade att sammansatta utrikes- och försvarsutskottet anmält

att *Magdalena Thuresson* (M) avsagt sig uppdraget som deputerad från och med den 4 november samt

att *Fredrik Ahlstedt* (M) valts till deputerad från och med den 4 november.

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till miljö- och jordbruksutskottet:

RiR 2025:28 Internationella klimatinsatser – otydliga mål och osäkra utfall

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2025/26:35 och 38 till civilutskottet

2025/26:36 till försvarsutskottet

2025/26:39 till konstitutionsutskottet

2025/26:42 till finansutskottet

Skrivelser

2025/26:8 till näringsutskottet

2025/26:29 till finansutskottet

2025/26:30 till utrikesutskottet

Motioner

2025/26:3829 till skatteutskottet

2025/26:3826 och 3832 till försvarsutskottet

2025/26:3834 och 3838 till försvarsutskottet

2025/26:3839 till finansutskottet

2025/26:3837 och 3840 till finansutskottet

2025/26:3827, 3828, 3830, 3833 och 3836 till arbetsmarknadsutskottet

EU-dokument

COM(2025) 652 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 19 januari 2026*.

COM(2025) 870 till utrikesutskottet

Sammanstatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2025/26:UFöU1
En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar (prop. 2025/26:6)
föredrogs.

En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar

Anf. 1 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det säkerhetspolitiska läget är sådant att kriget i Ukraina pågår med fortsatt intensitet. Europa levererar vapen till Ukraina. Det är viktigt att vi står bakom Ukraina i denna svåra tid och att vi är entydiga i våra besked till dem att de har oss i ryggen i den framtid vi ska möta tillsammans.

Det ryska angreppskriget har skakat om hela Europa och skapat en helt ny säkerhetspolitisk situation. Det har gjort att gamla beslut för säkerhetspolitiken har omprövats, och Sverige har blivit medlem i Nato tillsammans med Finland.

Jag tror att vi kommer att leva med den här situationen under en mycket lång tid framöver. Oavsett hur situationen kommer att utvecklas i Ukraina kommer läget i förhållande till Ryssland att vara problematiskt och svårt. Det är viktigt att vi bygger en gemensam avskräckning inom ramen för Nato och inom ramen för EU. Vi måste agera på ett sådant sätt att vi kan avhålla Ryssland från olika typer av provokationer och krigsäventyr.

Vi kan redan nu se att vi utsätts för cyberangrepp i stort sett varje dag, varje vecka och varje månad. De riktar sig mot betalningssystem, myndigheter och företag – en bred palett av angrepp som vi har att försvara oss mot. Vi har konstaterat sabotage mot telekablar och it-kablar under vatten. Vi har sett inbrott i vattentorn, och vi har sett fällda telemaster. Vi har vid finska gränsen sett flyktingströmmar framorganiserade i syfte att provocera och plantera in sabotörer och spioner i både Finland och övriga Väst-europa.

Vi ser en stor skuggflotta på Östersjön som sysslar med oljetransporter för rysk räkning, och de utgör inte bara ett miljömässigt problem utan också ett starkt säkerhetspolitiskt problem. Vi ser omfattande desinformation, och vi ser kränkningar av gränser i bland annat luftrummet.

Den här situationen är inte att betrakta som normal, utan den är i högsta grad onormal och vittnar om en helt annan säkerhetspolitisk kartbild i dag än för exempelvis 20 år sedan. Därför är avskräckning ett viktigt instrument för att få en fiende, en antagonist eller en motståndare att avstå från angrepp, aggressioner eller eskalation eller att avstå från att sprida krigshandlingar eller provokationer geografiskt. Det är oerhört viktigt att ha med sig den insikten – det perspektivet.

Det är också viktigt att Nato har kapacitet att slå tillbaka med full kraft om vi ser att det finns planer på att begå handlingar som strider mot internationell lag och rätt. Mandaten måste vara klara och kraftfulla. Nato måste ha en framskjuten förmåga att på samtliga nivåer och i alla dimensioner möta fiendtligheter mot vårt territorium.

Just nu handlar det om närvaro i Natos östra flank. Där finns exempelvis insatsen i Lettland och insatsen i norra Finland. Vidare finns den pågående Nato Air Policing-verksamheten, och vidare finns bidragen i Öster-

sjön med anledning av den skuggflotta som finns där. Slutligen finns också Natos stående styrkor.

Sverige ska kontinuerligt bidra till Natos verksamhet för avskräckning, men vi måste också reglera hur detta ska gå till. Huvudregeln ska självklart vara att det är riksdagen som varje år beslutar om den kommande planerade verksamheten i ett ettårsperspektiv. Det gäller särskilda operationer och annan aktivitet, och det gäller olika typer av markeringar och övningsverksamhet.

Om det uppstår särskilda situationer, att det med kort varsel uppstår särskilda behov där vi utan dröjsmål måste agera, och det finns risk att de innebär men för svenska intressen, måste regeringen också ha möjligheter att under de omständigheterna vidta åtgärder. Det kan vara åtgärder där vi bidrar med svensk trupp upp till 500 personer, och totalt högst 1 000 personer får tjänstgöra samtidigt. Mandatet kan gälla i högst 90 dagar, och det ska gälla för behov som uppstår med *kort varsel*. Det kan handla om olika åtgärder som anses nödvändiga inom ramen för alliansen. Här måste det finnas ett flexibelt synsätt på vad det kan vara, men det måste också finnas starka skäl för att det ska handla om kort varsel.

Vidare finns ett förslag om att sätta in högst 1 000 personer begränsat i tid till 60 dagar. Det handlar om formuleringen *men för angelägna svenska intressen*. I praktiken handlar det om att avvärja ett hotfullt läge för Sverige, det vill säga hot mot rikets säkerhet. Det ska vara fråga om en situation där vi direkt står mot en fiende eller antagonist, och det är rimligt att regeringen i de sammanhangen ges den flexibilitet som gör det möjligt att agera snabbt.

Vi är från vår sida beredda att stödja det regelverket. Varje regering som hanterar dessa frågor måste vara tydlig och klar med att man i alla lägen förstår behovet av förankring i riksdagen. Jag är övertygad om att man i sådana lägen, oavsett vem som sitter vid makten, är angelägen om att föra resonemang med de olika partierna i riksdagen. Men beroende på hur läget utvecklar sig kan det vara viktigt att ha en viss flexibilitet så att man kan fatta snabba och omedelbara beslut. Vi måste komma ihåg att huvudregeln är att riksdagsbeslut krävs för att avsätta en svensk väpnad styrka till den typen av operationer.

Vi måste också i grunden förstå att det säkerhetspolitiska läget är radikalt förändrat mot hur det var en gång i tiden. En helt annan typ av tänkande krävs i dag än tidigare. Därför är det rimligt att vi förändrar regelverk. Natomedlemskapet i sig är en stor förändring, och det vi nu diskuterar handlar om hur vi ska disponera svenska resurser inom ramen för den allians Sverige är medlem i.

Jag yrkar bifall till förslaget i föreliggande betänkande.
(Applåder)

Anf. 2 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman och ärade kollegor! Hej till alla som sitter hemma och tittar och lyssnar!

I dag debatterar vi ett intressant men också lite krångligt ärende. Det handlar i korthet om huruvida riksdagen ska lämna ifrån sig makt till regeringen att fatta beslut om vissa militära insatser inom Nato.

Vi i Vänsterpartiet säger helt nej till detta ärende och kommer att rösta nej till hela propositionen. Jag vill därför redan nu yrka bifall till reservation nummer 1, fru talman.

Enligt dagens lagstiftning är det alltid riksdagen, Sveriges högsta beslutande organ, som fattar beslut om att Sverige ska skicka väpnad militär trupp utomlands. Denna ordning finns av flera anledningar. Sådana beslut ska inte fattas lättvindigt, och beslutet ska kunna debatteras öppet innan det fattas.

Att skicka svenska soldater på uppdrag utomlands innebär alltid risker, ibland ganska stora risker. Svenska soldater har genom historien varit på många svåra uppdrag ute i världen, i områden där det har varit krig. Det är därför rimligt att det är Sveriges folkvalda riksdagsledamöter som fattar de här stora och riskfyllda besluten.

Huvudregeln är densamma även efter den här lagstiftningsändringen: Det ska vara riksdagen som fattar besluten när det gäller planerade eller långsiktiga insatser. Vi tycker såklart att det är bra att den huvudregeln ligger fast.

Regeringen har dock under lång tid sedan Sverige gick med i Nato pratat om att man vill ge sig själv möjligheten att fatta beslut på egen hand just om att skicka soldater på Natouppdrag utomlands, utan att behöva gå via riksdagen. Argumentet har varit att det finns insatser inom Nato som det behöver fattas beslut om mycket snabbt och under stor sekretess. Regeringen anser att riksdagen inte kan göra det.

Regeringen sätter en gräns för både tid och antal soldater när det gäller insatser som man ska fatta egna beslut om: 60–90 dagar och 500–1 000 soldater, lite beroende på situation. Och regeringen ska själv bestämma om en insats är så pass akut att regeringen ska kunna fatta beslut utan riksdagens medgivande från början. Vänsterpartiet anser att detta är varken korta insatser, 60–90 dagar, eller små insatser, när man skickar 500–1 000 soldater.

Vi har några argument till att vi säger nej till detta lagförslag. För det första innebär detta en förskjutning av makt från riksdag till regering, fru talman. Det är inte lämpligt rent principiellt att göra en sådan maktförskjutning. Vänsterpartiet menar som sagt att det vid varje fall ska vara riksdagen som fattar beslut om att skicka soldater utomlands i fredstid. Ett riksdagsbeslut ger den största möjliga demokratiska och folkliga förankringen av ett sådant beslut.

Att det är just riksdagen som fattar dessa beslut sänder också en kraftfull signal. Det är en signal såväl till personerna som vi skickar ut på insatser som till länderna som tar emot våra soldater och faktiskt till den som vi vill signalera mot, vår fiende. Signalen är att det är riksdagen som har fattat beslutet och att vi har gjort det på mesta möjliga demokratiska sätt. Därför är detta en principiell fråga, att makten stannar helt och hållet hos riksdagen.

För det andra, fru talman, menar vi att den föreslagna ändringen minskar både insyn i och förankring av de här viktiga försvars- och säkerhetspolitiska besluten. Det missgynnar den politiska oppositionen mest. Och politisk opposition kan vi alla vara vid olika tillfällen. Det finns en mycket stor poäng i att det är riksdagens alla partier som tillsammans fattar den här typen av stora beslut efter gemensamma diskussioner, inte bara de partier som sitter i regeringen.

Prot. 2025/26:27
5 november

En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar

Vi arbetar efter en princip om att ha en gemensam politisk vilja och breda politiska överenskommelser när det gäller försvars- och säkerhetspolitik i det läge som vi befinner oss i. Därför är det viktigt att så många partier som möjligt kan vara med och ta ett gemensamt ansvar för de här stora besluten, även om alla partier såklart kanske inte alltid säger ja till alla internationella insatser.

För det tredje, fru talman, menar Vänsterpartiet att riksdagen kan fatta beslut snabbt. Vi har visat det vid tidigare tillfällen, framför allt vi som var med under pandemin. Vi har även sett det när vi har fattat säkerhetspolitiska beslut.

Det finns i dag möjligheter att korta berednings- och beslutsprocesserna i riksdagen. Det har vi gjort flera gånger. Vänsterpartiet har bitt riksdagens utredningstjänst titta på de beslut som har fattats om internationella insatser under åren 1990–2024. Det snabbaste beslutet riksdagen har kunnat fatta från proposition till beslut har tagit två dagar.

Riksdagens ledamöter är alltid i tjänst, och vi måste vara villiga att se över våra egna arbetsformer för att kunna fatta den här typen av beslut på ett snabbt och bra sätt. Vi som arbetar med försvars- och utrikespolitik, och såklart många andra ledamöter i riksdagen, förstår allvaret och behovet av att kunna fatta beslut snabbt och att vara tillgängliga. Vi är medvetna om det allvar som präglar det område vi arbetar inom. Vi vet också att vi kan ha en nära dialog mellan regering och riksdag när det krävs, såväl i utskotten som i Utrikesnämnden.

Vi förutsätter också att regeringen har en mycket hög beredskap att mycket snabbt skriva propositioner till riksdagen som vi kan fatta beslut om.

Fru talman! Jag vill lägga in ytterligare en idé som vi i Vänsterpartiet har. Den är lite utanför ärendet, men jag säger det ändå. Vi menar att det vore bra om riksdagen kunde ha ett permanent sammansatt försvars- och utrikesutskott. I dag tillsätter vi sådana utskott vid varje enskilt ärende, som vi har gjort inför det här. Men ett permanent sammansatt utskott skulle kunna göra att vi ännu snabbare kan hantera till exempel den här typen av Natofrågor och därmed inte fastna i utskottens vanliga dagordningsstyrda arbete.

Fru talman! Även om det här ärendet är av mer administrativ karaktär vill jag avsluta med att rikta ett stort tack till alla svenska soldater som just nu är utomlands på internationella insatser och de som har varit det eller kommer att vara det framöver. Vi vet att det innebär stora risker och stora uppoffringar för er själva och era familjer. Vi är ytterst tacksamma för att ni tar på er dessa uppdrag.

(Applåder)

Anf. 3 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Det här betänkandet om en tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar rör en av statens mest grundläggande uppgifter: att värna Sveriges säkerhet. Det handlar om hur vi säkerställer en tydlig och fungerande beslutsordning när Sverige deltar i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar.

Efter Sveriges inträde i Nato är vårt försvar inte längre enbart en nationell angelägenhet. Det är en del av en större helhet. Det innebär både skyldigheter och rättigheter. Men framför allt innebär det att Sveriges egen säkerhet stärks genom att den delas med andra.

Sverigedemokraterna står bakom regeringens förslag därför att det är väl avvägt, genomtänkt och tar hänsyn till två saker som är centrala för oss: för det första riksdagens kontroll och inflytande och för det andra statens förmåga att agera snabbt när läget kräver det.

Huvudregeln i förslaget är klar: Det är riksdagen som beslutar om de övergripande ramarna för när svenska väpnade styrkor sätts in. Så ska det vara, och så ska det förbli.

Men – detta är viktigt – vi måste samtidigt erkänna den verklighet vi nu befinner oss i. Säkerhetsläget i vårt närområde är det allvarligaste på decennier. Rysslands krig i Ukraina har förändrat den europeiska säkerhetsordningen och skapat geopolitisk instabilitet även i vårt omedelbara närområde.

Det är snabba förlopp. Nato behöver ibland agera omedelbart för att visa beredskap och avskräcka. Om Sverige då skulle vara det land som måste invänta en långsam politisk beslutsprocess riskerar vi både vår egen säkerhet och vår trovärdighet som allierad. Vi ska inte bli den partner som kommer för sent.

Fru talman! Därför innehåller förslaget en ordning där regeringen i begränsade och tillfälliga situationer kan fatta snabba beslut om att sätta in en mindre svensk styrka under en kortare period. Det är inte, som några hävdar, ett maktskifte från riksdag till regering. Det är ett beredskapsverktyg. Det är begränsat i storlek. Det är begränsat i tid. Och det återförs till riksdagen om deltagandet ska fortsätta. Det är en lösning som bygger på svensk försiktighet, på svensk tradition av konstitutionell balans men också på svensk realism.

I försvarsfrågor kan vi inte ha en ordning där vi sitter och väntar medan andra agerar. Vi måste kunna stå upp tillsammans med våra allierade, inte som åskådare utan som ett land som tar sitt ansvar för sitt territorium, sin befolkning och sitt ord.

Fru talman! Det finns reservationer från partier som menar att allting alltid kan lösas genom snabbhantering i riksdagen. Vi är glada att de åtminstone erkänner att läget ibland kräver snabbhet. Men deras slutsats är fel. Visst kan riksdagen agera snabbt, men inte alltid tillräckligt snabbt och inte gång på gång i återkommande situationer.

Vi behöver struktur, förberedelse och handlingskraft, inte improvisation som form. Och framför allt: Vi behöver kunna försvara Sverige när det behövs, inte när kalendern tillåter det.

Fru talman! Sverigedemokraterna vill att Sverige ska vara en trovärdig och pålitlig allierad, men vi vill först och främst att Sverige ska vara säkert. Detta förslag möjliggör bådadera. Det skapar ordning och reda, bibehåller riksdagens roll och ger regeringen verktyg att agera när Sverige behöver agera.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 4 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Som tidigare har sagts är det säkerhetspolitiska läget mycket allvarligt. Vi och våra grannländer upplever det. Framför allt upp-

lever Ukraina det varje minut, varje timme och varje dygn. Det är naturligtvis fråga om en förändring som vi måste förhålla oss till.

Rysslands erövringskrig mot Ukraina pågår, och Rysslands hybridkrig pågår även mot oss. Vi vet inte exakt vad som hände i Belgien i går kväll, men de facto har flygplatser påverkats även där, liksom i Danmark och andra grannländer. Mycket talar för att det finns ett mönster och att en statsaktör ligger bakom: Ryssland.

Sveriges säkerhetspolitiska läge är alltså reellt förändrat. Vi har stärkt vår säkerhet och våra grannars säkerhet genom beslutet att gå med i Nato. Det påverkar naturligtvis hur vi måste förhålla oss till våra grannar. Det är självklart så att vi behöver förändra den lagstiftning som gäller. Vi kan inte som Natomedlem fatta beslut utifrån att det är en särskild händelse varje gång vi sänder svensk militär till andra länder. Det är inte längre godtagbart. Det är solklart så att den lagstiftning som har gällt så här långt måste ändras.

Det är naturligtvis också därför vi yrkar bifall till en grundläggande del av propositionen. Från Centerpartiets sida har vi dock några avvikande åsikter. Det gäller framför allt den del som handlar om angelägna svenska intressen.

Vi kunde tidigare till exempel höra att Peter Hultqvist tolkade det som att det var fråga om att avvärja direkta hot mot Sverige. Men andra kan ju tolka det på annat sätt. Vad som är angelägna svenska intressen kan från tid till annan och från en regering till en annan regering få olika innebörder. Det sägs att man får utveckla detta med tiden, precis som när det gäller relationen och informationen till riksdagen. För vår del anser vi att det finns skäl att se över detta. Jag yrkar därför bifall till vår reservation nummer 2.

Det är möjligt att återkomma och förtydliga vad som avses, så att det inte uppstår tvekan om vad det handlar om eller blir en diskussion om vad som är angelägna svenska intressen. I dag upplever vi att olika länder tolkar nationella intressen väldigt olika. Det påverkar naturligtvis oss också, eftersom vi är medlem tillsammans med andra länder som kanske väljer andra vägar än vad vi anser rimligt. Där har vi en avvikande mening.

Frågan om information till riksdagen har varit uppe. Regeringen ser tydligt att det inte finns någon formell skyldighet att informera eller samråda med riksdagen i frågor av det nämnda slaget men att det är brukligt att göra det. Att det är angeläget finns tydligt uttryckt i utskottets ställningstagande – det är viktigt att riksdagen får information. Av regeringens förslag framgår att man ska hålla berörda utskott informerade om svenskt deltagande i operationer och aktiviteter när dessa beslutats av regeringen, även när det skett med stöd av regeringens mandat för brådskande fall. Men då är besluten redan fattade. Jag vill understryka att det finns skäl att få information i förväg. Det är en viktig del, även utifrån utgångspunkten att det här är mer av ett undantag. Huvudregeln är att beslut ska fattas av riksdagen.

När det gäller frågan om tidsutsträckning för den här typen av beslut tycker vi att det finns skäl för regeringen att se över hur lagstiftningen formuleras. Det baserar vi i mångt och mycket på en förändring i lagstiftningen när det gäller regeringens mandat i kris. Regeringen kan i dag inte fatta beslut i kris, men det är någonting som vi förväntar oss kommer att bli möjligt framöver. Frågan är hur lång tiden ska vara för den typen av be-

slutsfattande men också hur riksdagen kan verifiera eller stoppa den typen av ställningstaganden om man ser att regeringen har gått för långt. Vi tycker att det finns skäl att anpassa lagstiftningen i den här delen till vad som gäller i kris.

Vi befinner oss inte i krig just nu i Sverige. Nato befinner sig inte i krig. Men vi säger att vi inte heller har fred. Vi befinner oss i denna gråzon. Då behöver man hitta en gemensam bild av detta när det gäller både den här lagstiftningen och en eventuell förändring av grundlagen. En sådan förändring kommer att komma, som vi ser det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 av Centerpartiet och i övrigt bifall till propositionen.

Anf. 5 LARS PÜSS (M):

Fru talman! Rysslands oansvariga och vårdslösa uppträdande i vårt närområde har breddats och intensifierats och utgör ett allvarligt hot mot Sveriges och våra allierades säkerhetsintressen, bland annat med kränkningar av polskt, rumänskt och estniskt luftrum. Samtidigt har Nato agerat handlingskraftigt och snabbt. Dessa händelser har återigen visat på behovet av att även Sverige som allierad kan agera snabbt och handlingskraftigt för att kunna svara på det hot som Ryssland utgör.

Sverige är sedan drygt ett och ett halvt år tillbaka allierad i Nato. Försvaret av Sverige är en del av det kollektiva försvaret inom Nato, och deltagandet i Natos operationer för avskräckning och försvar är numera en naturlig del av Försvarsmaktens verksamhet.

Som anges i Försvarsmaktens instruktion är Försvarsmaktens huvuduppgift att försvara Sverige och allierade stater mot ett väpnat angrepp med utgångspunkt i det kollektiva försvaret av Nato. Det innebär att nationella operationer och operationer utanför Sveriges territorium som sker inom det kollektiva försvaret av Nato kommer att gå in i och ut ur varandra sömlöst. När Sverige deltar i operationer för avskräckning mot Ryssland under SACEUR:s ledning är det inte samma sak som när Försvarsmakten genomför en internationell insats långt borta. Det kollektiva försvaret är försvaret av Sverige.

Bestämmelsen i regeringsformen om insättande av svenska väpnade styrkor i det här särskilda fallet är inte anpassad för det återkommande beslutsfattandet i den typ av kontinuerlig verksamhet som Natos koncept för avskräckning och försvar, alltså Concept for the deterrence and defence of the Euro-Atlantic area eller DDA, utgör.

På samma sätt som Försvarsmakten ska kunna agera snabbt vid kränkningar av svenskt territorium måste Försvarsmakten kunna agera snabbt för att upprätthålla avskräckningen mot angrepp och skydda Natoländernas samlade territorium. Det är därför viktigt att det även när det gäller skyddet av våra allierade finns en möjlighet att agera snabbt. Det är avgörande för Sveriges trovärdighet som allierad men även för vår egen säkerhet.

Jag vill understryka att regeringens intention och huvudregeln enligt den föreslagna bestämmelsen är att det är riksdagen som bestämmer ramarna för det svenska deltagandet, oavsett om det är i form av en ettårsproposition för flera olika operationer eller aktiviteter eller om det rör en särskild insats. Regeringens ambition är även att en sådan proposition ska kunna täcka operationer eller andra aktiviteter som uppkommer under ett

En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar

verksamhetsår men som regeringen utan att veta dess närmare innehåll ändå kan förutse. Det kan ändå uppstå brådskande behov som inte redan är täckta, och det är för dessa fall som en regering behöver ett begränsat mandat att agera.

Det allvarliga säkerhetspolitiska läget innebär ett ökat behov av att snabbt kunna inleda nya, ofta kortvariga, operationer som inte kunnat förutses och beskrivas i långtidspropositionen. Här behöver det gå snabbt, och det är inte möjligt att på förhand ta höjd för alla möjliga bidrag i långtidspropositionerna. Sverige måste med mycket kort varsel kunna lämna besked till SACEUR om Sverige kan ställa upp med till exempel ett örlogsfartyg för ökad närvaro i Östersjön.

Regeringens bedömning är att för att Sverige ska kunna agera med tillräcklig snabbhet och flexibilitet bör regeringen ha ett bemyndigande i lag att för en begränsad tid sätta in en begränsad numerär svenska väpnade styrkor i sådana situationer. De föreslagna beslutsbefogenheterna bedöms därför inte bli mer långtgående än vad som är nödvändigt.

Jag vill här understryka att för deltagande med större numerärer eller under längre tid, också i dessa operationer eller aktiviteter som inte kunnat förutses, föreslås att riksdagens medgivande fortfarande ska krävas. Det får då inhämtas genom en särskild proposition.

Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 6 ULF HOLM (MP):

Fru talman! Ja, det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde är minst sagt allvarligt och komplicerat. Rysslands olagliga och folkrättsvidriga invasion av Ukraina gör att kartan ritas om runt omkring oss. Sverige har blivit medlem i Nato, vilket gör att vi i Sverige deltar i fler och större säkerhetspolitiska strukturer än tidigare.

I en tid där det säkerhetspolitiska läget är instabilt i vårt närområde med drönar- och it-attacker är det viktigt med beslutsamhet och tydlighet. Denna situation kräver också utan tvivel att vi i Sverige ökar beredskapen.

Fru talman! I denna proposition från regeringen förlägs en ny reglering som anger de närmare ramarna kring hur beslut ska fattas för att sätta in svenska väpnade styrkor i Natos ordinarie verksamhet.

Förslagen är i de flesta fall helt rimliga och helt i sin ordning, men på en viktig punkt tycker vi från Miljöpartiet att riksdagen ska säga nej till regeringens förslag. Det gäller punkten om att det ska vara regeringen och inte riksdagen som ska ha befogenhet att sätta in svensk väpnad styrka i vissa brådskande situationer, som definieras till mellan 500 och upp till 1 000 personer i 60–90 dagar.

Fru talman! Man ska vara försiktig med att flytta makt från riksdagen till regeringen. Om man ska göra det ska det vara tydligt att det finns väldigt goda skäl till att göra så, till exempel att riksdagen inte har haft förmåga att snabbt fatta beslut och att det har lett till ett missöde av något slag.

Är det så att regeringen och Tidöpartierna i riksdagen tycker att riksdagen inte kan fatta snabba beslut eller att riksdagen har gjort fel i något fall som medfört men för svensk säkerhet? Låt mig då påminna om att

riksdagen vid flera tillfällen de senaste åren i allra högsta grad har visat på förmåga att agera, ofta på mindre än några dagar. Detta gjorde man vid ett stort antal tillfällen under pandemin för några år sedan men också för inte så länge sedan, till exempel då man på endast två dagar kunde fatta beslut om att skicka svensk trupp till Sudan för att evakuera svenska medborgare.

Riksdagen har i allra högsta grad visat att man kan fatta snabba beslut eftersom det finns ett ramverk i riksdagen med både förmåga och verktyg att hantera oförutsedda och brådskande beslut. Om ni i regeringen och Sverigedemokraterna inte är nöjda med detta, har ni försökt komma med förslag på hur riksdagsordningen kan förändras för att möjliggöra ännu snabbare beslut i riksdagen? Riksdagsordningen är inte huggen i sten. Även den kan ändras. Riksdagens arbetssätt i vissa fall måste kanske också ses över.

Fru talman! Vidare är regeringens lagförslag otydligt när det gäller vad som avses med att behov uppkommer med kort varsel eller med att det skulle vara till avsevärda men för angelägna svenska intressen. Dessa otydligheter i lagförslaget kan leda till alltför långtgående flexibilitet för regeringens möjligheter att fatta beslut på egen hand.

Oavsett partifärg tror jag att det är av stor demokratisk betydelse att det är riksdagen som fattar beslut om att sända svensk militär trupp utomlands. Det säkerställer att insatsen görs i enlighet med folkrätten, att beslutet är i linje med Sveriges intressen och att en ordentlig konsekvensbedömning har gjorts.

Ett brett parlamentariskt stöd kan också stärka legitimiteten för regeringens beslut i svåra situationer. I stället framstår det i detta förslag från regeringen som att man inte litar på riksdagen och att man vill hemlighålla förslag etcetera. Det är aldrig en bra väg framåt i en svår situation, oavsett partifärg.

Fru talman! Jag anser därför att riksdagen bör avslå regeringens lagförslag såvitt avser 1 § andra och tredje styckena lagen om operativt militärt stöd. Det vill säga att jag yrkar bifall till reservation 3 under punkt 2 i detta betänkande. I övrigt står jag bakom regeringens proposition.

Anf. 7 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 1 *En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar*. Låt mig börja med att yrka bifall till förslaget i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Som vi redan hört här från talarstolen har vi den här diskussionen och debatten i ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Oavsett om ni sitter här i kammaren eller på läktaren eller tittar på tv just nu tror jag att vi alla känner till det. Vi har det tuffaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Och det här, fru talman, är ingen luftgrop. Det här är ingenting som vi kan förutse kommer att gå över på kort tid. Det här är för över-skådlig framtid.

Det är därför det är så viktigt att vi har ett starkt försvar och att vi har ett Natomedlemskap på plats. Det är också viktigt med det som betänkan-det handlar om – att vi som land kan göra vår del och snabbt agera om så behövs.

Det ryska invasionskriget har nu pågått i tre och ett halvt år. Det är ett fruktansvärt krig, där Ryssland bryter mot alla regler. Det finns ju regler också i krig, men här visar man att man struntar i krigets lagar. Man ger sig på äldreboenden, köpcentrum, elcentraler och civila. Vi har just nu öppna uppgifter om ungefär 700 000 ryska soldater i Ukraina. Sverige fortsätter att ge stöd. Men det här får också konsekvenser för vårt eget närområde. Vi vet att väldigt många av de här soldaterna kan komma att hamna nära vårt eget närområde vid ett krigsslut.

De baltiska länderna har ett försvar, och de har hjälp i form av Nato. Men jag tycker att det kan vara värt att påminna om att de har ett väldigt litet operativt djup – mellan 200 och 370 kilometer.

Med Sverige som medlem är Nato en fungerande operativ enhet; Sverige är uppmarschområde och har en viktig uppgift, vilket vi kommer att diskutera och ha debatter om på annat sätt. Det här är dock en påminnelse om att det visserligen är viktigt med närvaro men att vi framöver kommer att behöva titta mer på hur Nato som helhet, men också Sverige och våra grannländer, kan ta ett större ansvar. Som har påpekats tidigare i debatten: Med tanke på de kränkningar av luftrum vi har sett från rysk sida, liksom cyberattacker och andra attacker, förstår vi att vi kan hamna i ett läge där Ryssland vill testa artikel 5.

Det vi diskuterar i dag är alltså på riktigt. Vi har ett bra försvar och gör en stark upprustning där vi går från drygt 1 procent till 3 ½ procent militärt och ytterligare ½ procent på det civila. Det är nödvändigt, men vi måste se och förstå att läget inte bara kommer att kräva de upprustningar vi gör utan också innebär att vi inte har all tid i världen. Svenska Must och den ryska underrättelsetjänsten har sagt att vi måste vara beredda på ett regionalt krig inom ett par år och ett större krig inom fem år.

När vi nu diskuterar detta vill jag alltså säga att det här är på riktigt, fru talman. Varmluft och vackra ord imponerar föga på Ryssland, utan det enda som fungerar är militär förmåga – övad och samövad på riktigt. Det är därför det nu är så viktigt, och det är det som är så glädjande med att vi i den svenska riksdagen har enigheten om i varje fall huvuddragen gällande upprustning, liksom Natomedlemskapet.

Här kommer dagens betänkande in som en viktig del: Vi måste kunna agera snabbt. Riksdagen ska naturligtvis vara informerad och fatta viktiga beslut, men sittande regering måste kunna agera snabbt. Det är just det som det här betänkandet behandlar, och det är därför detta är en viktig del i ett starkt försvar både i dag och i morgon. Med tanke på de kränkningar vi har sett bara de senaste veckorna förstår vi att det är nödvändigt att den här möjligheten finns.

Än en gång, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i dess helhet.

(Applåder)

Anf. 8 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Rysslands aggressioner i landets och vårt närområde utgör en historisk kontinuitet. Det är lite som att gå upp på morgonen, käka frukost och borsta tänderna; det pågår ständigt och alltid och har gjort så under mycket lång tid – egentligen sedan Rysslands grundande.

Det som skiljer i dag från i går är att det inte längre är enbart Rysslands krigshets och krigsmaskin som är dimensionerande för hotet mot Sverige. Ryssland har slagit sig i slang med andra av onskans axelmakter i vår tid. Kina, Ryssland, Iran och Nordkorea samarbetar för att tillintetgöra det vi kallar den liberala demokratiska världsordningen.

Rysslands krig mot Ukraina – Rysslands fullskaliga invasion – är ett hot mot Sverige, mot Europa och mot den liberala demokratiska världsordningen. Ukraina måste vinna, men Ryssland måste också förlora. Detta är inte minst viktigt, fru talman, därför att onskans axelmakter av vår tid – Kina, Ryssland, Iran och Nordkorea – som samarbetar så djupt och utstuderat för att förstöra vårt sätt att leva måste få en tydlig förlust.

Det här handlar om ett gemensamt tänkande – inte kring socialism, kommunism, islamism, fascism eller någonting annat som vardera landet står för utan om revanschism och att rucka den världsordning som har hållit tillbaka dessa länders tyranniska ideologier. Det handlar om ett gemensamt tänkande om att vara emot vår demokrati. Det är därför stödet till Ukraina är så fullständigt avgörande, och det är därför det är så avgörande att vi här i Sverige ser till att vi har militära, ekonomiska, politiska och juridiska medel att stå emot hotet.

Debatten vi har här i dag handlar om de juridiska medlen. De politiska medlen har vi fått genom att bli medlemmar i Nato. I år är det 30 år sedan Liberala ungdomsförbundet – dåvarande Folkpartiets ungdomsförbund – blev det första ungdomsförbundet i Sverige att kräva att Sverige skulle gå med i Nato. Jag tyckte i efterhand att Natoprocessen i vårt parti var ganska lång. Jag var inte särskilt gammal när det där skedde 1995, men processen tog fyra år. Det tog fyra år för Folkpartiet att snappa upp den här politiken, och sedan dess har vi drivit på för ett Natomedlemskap. De som säger att Natoprocessen var kort har alltså fel; det tog 30 år från det att den första politiska entiteten i Sverige fattade beslutet till dess att Sverige blev medlem.

Fru talman! Det krävdes en fullskalig invasion av Ukraina för att den slumrande socialdemokratin skulle nå den yrvakna insikten att vi behöver ett Natomedlemskap. Det beklagar jag. Nu är vi där, och det är bra. Men låt oss inte ha en situation där det när vi behöver agera – när vi behöver vara agila, aktiva och snabbfotade – blir en lika lång och utdragen process som Natoprocessen! Låt oss lära av de långa, krångliga politiska processer vi har sett. Vänsterpartiet sa i talarstolen att riksdagens rekord i snabba processer är två dagar. Två dagar är ganska lång tid när det verkligen skorpar till sig, fru talman. Låt oss i stället ha möjlighet att ha snabba processer!

Fru talman! Det har låtit i debatten som att det här i huvudsak handlar om att flytta makt från riksdagen till regeringen. Det kan man ju argumentera för; vid en första anblick och med en ganska simplistisk syn på betänkandet är det vad det rent tekniskt handlar om. Men egentligen handlar betänkandet – och det förstår alla utom kanske Vänsterpartiet – om huruvida vi vill att det ska vara Sveriges regering eller regeringen i Kreml som fattar beslut om hur vi ska leva våra liv här. Det är detta det handlar om.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Anf. 9 HENRIK VINGE (SD):

Fru talman! I dag ska vi debattera ett förslag som jag tycker är väldigt bra. Det handlar om utökade möjligheter att avtjäna fängelsestraff med elektronisk övervakning, alltså det som brukar kallas fotboja.

Det som föreslås här är att fängelsestraff på upp till ett år och sex månader ska kunna avtjänas med fotboja i stället för genom att personen är inlåst. För att det ska kunna ske kommer man dock att göra en fördjupad lämplighetsprövning där man prövar om det är lämpligt att en person avtjänar sitt straff på det sättet.

I lämplighetsprövningen kommer man att ta hänsyn till bland annat brottets karaktär, det vill säga vad det egentligen är som personen har gjort, och till återfallsrisken. Det är någonting som inte i alltför stor utsträckning har gjorts i Sverige tidigare. Man kommer alltså att titta på hur stor risken är att personen kommer att begå fler brott. Detta är något vi successivt för in mer av i den svenska rättsordningen. Vi tycker nämligen att det är helt avgörande när det kommer till straffmätning och utdömande av straff.

En tredje aspekt man kommer att titta på är något som mig veterligen är helt nytt, nämligen att ta hänsyn till brottsoffrets perspektiv och brottsoffrets anhörigas perspektiv: Hur kommer det att kännas för de människorna om den här personen avtjänar sitt straff utanför fängelset?

Syftet med denna ändring är inte att ett våldtäktsoffer ska behöva springa på sin förövare eller att en person som blivit utsatt för ett grovt våldsbrott ska behöva springa på den här människan igen på gator och torg. Tvärtom – det vill vi undvika. Detta handlar om vissa typer av brott där den typen av brottsofferperspektiv eller den typen av särskilda skäl emot inte finns. Straff för dessa brott ska man kunna avtjäna med fotboja, typiskt sett brott där det kanske saknas ett fysiskt brottsoffer.

Att vi för in de anhörigas och brottsoffrets perspektiv är ett uttryck för det paradigmskifte som håller på att ske inom svensk kriminalpolitik, alltså att vi i mycket högre utsträckning tar hänsyn till brottsoffret snarare än brottslingen. Tidigare är det brottslingens, gärningsmannens, perspektiv man har tittat på. Hur länge någon ska sitta i fängelse har man bedömt utifrån hur allvarligt brottet är, de preventiva möjligheterna, möjligheterna till olika typer av vård och åtgärder i anstalt och så vidare. Men man har inte i någon högre utsträckning, eller inte alls, tittat på hur detta uppfattas av offret, av offrets anhöriga och av allmänheten. Vad blir signalen till allmänheten om hur samhället ser på en viss typ av brott?

Detta för vi nu in i svensk kriminalpolitik, och det är på tiden. Det är precis det som behövs. Den viktigaste preventiva åtgärden i samhället är att den breda allmänheten slår ned på brottslighet, att det är kulturellt oacceptabelt att begå brott, att det är skamfyllt att begå brott. Det är helt centralt för att förhindra att människor hamnar i brottslighet, och för att göra det måste vi också se på straffet som en typ av rättvisehandling där

man på något sätt återställer en balans som har kommit i obalans när någon har begått ett brott.

Detta är väsentligt, och det här är mig veterligen det första uttrycket för just det. Av den anledningen är detta en väldigt stor dag.

Det här betänkandet bygger på en utredning från Trygghetsberedningen, en parlamentarisk kommitté som jag ledde tidigare och som flera ledamöter i justitieutskottet ingick i. Då diskuterade vi detta. Alla partier var representerade i Trygghetsberedningen, och alla ställde sig bakom det här förslaget. Det är alltså ett enhälligt förslag från Trygghetsberedningen som nu har gått via regeringen och hamnat i justitieutskottet.

När förslaget behandlades i justitieutskottet fick alla partier möjlighet att ta ställning till det igen, och då valde alla partier än en gång att ställa sig bakom det. Detta är alltså ett förslag som har bred förankring i Sveriges riksdag och som alla partier egentligen tycker är bra. Det är ett exempel, tycker jag, på hur man kan bedriva en kriminalpolitik som är tuff mot brottslingarna och tar brottsoffrens perspektiv i beaktande men som också får bred förankring och går att genomföra med stöd från i stort sett hela riksdagen.

Utgångspunkten för förslaget var egentligen också återfallsförebyggande. Det är också en viktig aspekt. Man kan tydligt se i studier att vissa typer av människor som har vissa typer av egenskaper och har begått vissa typer av brott löper mindre risk att återfalla i brott om de får avtjäna straffet med fotboja än på anstalt.

Typiskt sett handlar det om människor som har en ordnad tillvaro i bemärkelsen att de har, till exempel, en lägenhet och ett jobb eller en sysselsättning. Då kan det vara negativt ur återfallssynpunkt att tvinga personer att säga upp sig från jobbet eller säga upp lägenheten och låsa in dem i ett halvår eller ett år, för att sedan släppa ut dem till en tillvaro där de saknar jobb och bostad. Då är risken många gånger större att personerna återfaller i brott. Kan man i stället se till att personer kan behålla sin lägenhet och sitt arbete minskar det på övergripande nivå risken för brott.

Syftet med detta är alltså inte bara det jag beskrev, alltså att säkerställa rättvis- och brottsofferperspektivet. Det är en viktig del, men en annan viktig del är att minska brottsligheten.

Forskning tyder på att detta kommer att göra att Sverige blir lite mindre brottsligt än tidigare. Återfallen kommer att bli färre. Det är bra. Det är viktigt. Det är ett av de viktigaste politiska uppdrag vi har just nu i det här huset.

Att vi kan genomföra detta i bred enighet är jag väldigt glad för. Jag ser att det är flera här i dag som deltog i Trygghetsberedningen, och jag vill rikta ett stort tack till er för konstruktivt och positivt arbete där. Jag vill också rikta ett stort tack till justitieutskottet, som har ställt sig bakom betänkandet, för ett bra och konstruktivt arbete. Det här är bra politik med bred förankring som kommer att göra Sverige lite bättre.

Tack för att ni har lyssnat!

Anf. 10 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Jag tackar för det första inlägget här. Det var mycket man kunde skriva under på. I det här ärendet är vi ju överens här i kammaren när vi ska trycka på knappen i eftermiddag, och det är en viktig sak.

Prot. 2025/26:27
5 november

*Utökade möjligheter
att verkställa fängelse-
straff med elektronisk
övervakning*

*Utökade möjligheter
att verkställa fängelse-
straff med elektronisk
övervakning*

Vi debatterar utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning. För att fler ska förstå översätter jag det till att fler ska kunna avtjäna straff med elektronisk fotboja – det blir kanske lite mer begripligt.

Detta är förändringar som vi i utskottet är överens om. Vi menar att det kommer att skapa bättre förutsättningar för fler som har begått brott att faktiskt komma ut bättre. Det måste ju vara poängen: att vi för en politik här inne som gör att fler kommer ut bättre men framför allt att färre begår grova brott.

Ibland får man i kriminalpolitiken uppfattningen att den som lyckas ta i hårdast eller målar den svartaste bilden av verkligheten kommer att vinna. Som socialdemokrat skulle jag dock vilja säga att den som vinner kanske är den som ser verkligheten och sedan lägger fram förslag och för en politik som tar tag i de problem vi identifierar och erbjuder konkreta lösningar som fungerar.

Vi ser hur brottsutvecklingen de senaste åren, särskilt i gängmiljö och grov organiserad brottslighet, fortsätter att drabba Sverige. Denna utveckling har framför allt drabbat alla som inte ingår i de kriminella grupperingarna och som drabbas av det våld som pågår i samhället. Men det sätter också press på Kriminalvården att allt fler faktiskt blir dömda och får sitta inne.

Vi vet att pressen på Kriminalvården just nu är enorm, med dubbelbeläggningar och sämre möjligheter att erbjuda programverksamhet. Det är tuffare för Kriminalvården att fullfölja sitt uppdrag, som är att alla som sitter i fängelserna ska komma ut bättre.

För oss socialdemokrater är det oerhört avgörande och centralt att de som sätts i fängelse och förväntas komma ut – särskilt de vi pratar om i dag som sitter på relativt korta straff – ges möjligheten att faktiskt komma ut bättre. Annars har vi på något sätt bara byggt ett större problem, eller hur?

För oss är det just detta det här betänkandet och den här förändringen handlar om: att möta de akuta behov som finns i Kriminalvården men också stärka vägen ut ur kriminalitet.

Fru talman! Jag skulle vilja lyfta tre perspektiv som är viktiga för oss.

För det första handlar det om att frigöra kapacitet utan att tumma på tryggheten. Vi vet att Kriminalvården under flera har stått inför enorma utmaningar. Beläggningen är rekordhög. Vi har köer för att människor ska kunna få sina straff verkställda. Vi vet också att personalen är oerhört pressad. I det läget behöver staten fler möjligheter än den traditionella anstaltsplaceringen. Genom att utöka möjligheten till elektronisk övervakning, både i den dömdes bostad och i kontrollerade boenden, frigör vi anstaltsplatser och ökar kapaciteten i systemet.

Det är viktigt att poängtera att det inte handlar om att lätta på straffen. Det handlar om att hitta ansvarsfulla alternativ där staten fortsatt har kontroll men där straffet kan verkställas på ett sätt som fungerar i längden. Vi menar att det är en linje som förenar trygghet och förnuft. Det är också den socialdemokratiska linjen: Vi ska ha ordning och reda, men vi måste ha lösningar som ger människor praktisk möjlighet till förändring.

För det andra handlar det om rättssäkerhet, kvalitet och brottsofferperspektiv. Att utöka möjligheten till elektronisk övervakning kräver såklart att vi värnar kvaliteten och rättssäkerheten. Betänkandet är tydligt i den delen: När det gäller allvarigare brott med längre strafftider, upp till

18 månader, kommer en särskild lämplighetsprövning att göras innan en elektronisk övervakning kan komma i fråga. Det är oerhört viktigt, vilket också föregående talare poängterade.

Vi menar att det är viktigt att Kriminalvården gör individuella bedömningar där man väger in brottets art och återfallsrisken samt hur verkställigheten påverkar brottsoffer och anhöriga. För oss är det självklart att trygghetspolitiken har sin utgångspunkt i offrets situation. Bland annat därför har vi socialdemokrater föreslagit här i Sveriges riksdag i ett antal år en brottsofferlag som tydligt stärker brottsofferperspektivet och ger rätt till skydd, stöd, ersättning och information.

För det tredje handlar det om rehabiliteringen. Vi vet att människor som får stöd att förändra sina liv och som kan behålla arbete, bostad och kontakt med familjen har mycket större chans att lämna kriminaliteten bakom sig. Det var precis det Trygghetsberedningen slog fast i sitt omfattande arbete och i det betänkande som ligger till grund för lagförslaget. Där konstateras att verkställighet av fängelsestraff genom intensiv elektronisk övervakning och kontroll har god effekt på att minska återfallen i brott. Statistiken är slående. Inom tre år återfaller 63 procent av alla som suttit på anstalt i brott, men med elektronisk övervakning sjunker siffran till 32 procent. Det är alltså en halvering av återfallsbenägenheten.

Det är lätt att fastna i statistik och siffror när man står här i talarstolen och pratar, men bakom siffrorna finns ju människor. Det kan till exempel vara ungdomar eller föräldrar. Det är individer som får en chans att bygga upp sina liv igen och inte hamnar i en kriminell återvändsgränd.

Trygghetsberedningen betonar att den nya verkställighetsformen gör det möjligt för den dömda att behålla arbete och kopplingar till familjen och då kan undvika det negativa med en anstaltsvistelse. Det är faktorer som skyddar mot kriminalitet. Vi vet från forskningen att detta är avgörande.

För mig handlar den här reformen om att vi i dag tar ett beslut som kommer att göra stor nytta. Politiken ska bygga vidare på det som vi tack vare forskningen vet fungerar och i praktiken ger goda resultat. När intensiva övervakningsprogram genomförs med noggrann kontroll och tydlig struktur fungerar de.

Det är viktigt att säga att om misskötsamhet uppstår ska systemet givetvis reagera direkt. Vi menar att det också sker. Det innebär att verkställigheten av övervakningen kan avbrytas omedelbart och personen återförs till anstalt.

Fru talman! Det är lätt att ropa på hårdare tag och svårt att stå upp för det som fungerar. Jag inledde den här debatten med att peka på att den grova brottsligheten fortsätter att drabba Sverige hårt. Vi vet att mycket har gjorts, och vi vet att vi behöver göra mer av det som fungerar.

Vi socialdemokrater noterar att Tidöregeringen nu på det sista året av mandatperioden och på upploppet inför valåret inte har lyckats bryta nyrekryteringen till gängen. Antalet unga inblandade i mordärenden har vuxit med 500 procent sedan 2022. Vi ser också hur brottsligheten förändras. När vi lägger året 2025 till handlingarna kommer det att tillskrivas ett rekord i sprängningar.

Prot. 2025/26:27
5 november

*Utökade möjligheter
att verkställa fängelse-
straff med elektronisk
övervakning*

Vi vet att den grova organiserade brottsligheten åter sig in i allt fler sektorer och omsätter hundratals miljarder av svenska skattekronor. Det är en kreativ brottslighet som hittar nya vägar för sin verksamhet. Vi behöver alltså göra mer, och vi behöver göra rätt.

I dag visar vi här i Sveriges riksdag att vi är villiga att kroka arm och göra saker tillsammans. Socialdemokraterna menar att det är otroligt viktigt att vi visar att vi här inne är redo att gå tillsammans mot den grova organiserade brottsligheten och bryta nyrekrytering och annat. Jag önskar att vi kunde göra det oftare.

Vi socialdemokrater har lagt fram ett antal förslag, och jag hoppas att vi i riksdagen kan återkomma i fler debatter och göra saker tillsammans för att bryta nyrekryteringen, inte minst för att komma åt gängtopparna som i dag tillåts fjärrstyra grov organiserad brottslighet och kriminalitet.

Vi vill se en svensk maffialag på plats.

Jag yrkar härmed bifall till förslagen i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 11 LUDVIG CEIMERTZ (M):

Fru talman! Sverige står mitt i en historisk rättspolitisk förändring. Regeringen har inlett den största offensiven mot brottsligheten i modern tid. Det handlar inte bara om hårdare tag utan om att bygga ett rättssamhälle som fungerar i varje led. Vi stärker hela rättskedjan från polisens möjligheter att utreda brott och domstolarnas förmåga att döma till Kriminalvårdens kapacitet att verkställa straff på ett rättssäkert, effektivt och samhällsbyggande sätt.

Fru talman! Regeringen har tydligt flyttat fokus i kriminalpolitiken från gärningsmannen till brottsoffret. Brottsoffrets perspektiv sätts i första rummet, straffen ska spegla brottets allvar och den som återfaller i brott ska möta tydligare konsekvenser. Den som väljer att delta i gängkriminella miljöer, exempelvis, vill vi kunna döma till dubbla straff. Med vår politik kommer fler att sitta i fängelse under en längre tid.

Lika viktigt som tydliga konsekvenser är att straffet ska leda till något, vara meningsfullt och innehålla det som krävs för att bryta och förhindra risken för nya brott. Ett fängelsestraff handlar ytterst om att skydda samhället och ge brottsoffer upprättelse men också om att ge den dömda möjlighet att lämna kriminaliteten bakom sig. Det kräver en kriminalvård som har kapacitet, verktyg och möjlighet att arbeta med de intagna, säkerställa det återfallsförebyggande arbetet, förbereda för tiden efter avtjänat straff och se till att det finns möjligheter för detta.

Till följd av hur kriminaliteten utvecklats i landet, till följd av straffskärpningar och till följd av polisens nya verktyg att agera och klara upp brott har trycket på svensk kriminalvård vuxit sig historiskt högt. Det byggs nu nya anstalter på över 50 platser i landet. Det byggs i Kalmar och Kristianstad, där jag själv hade förmånen att delta när det första spadtaget togs för två veckor sedan. Det byggs på flera ställen runt om i landet, för denna utbyggnad är nödvändig. Även om nya anstalter byggs och resurserna ökar kommer trycket att vara väldigt högt under väldigt lång tid. Därför måste vi använda Kriminalvården på ett effektivt och klokt sätt.

Den här propositionen ger utökad möjlighet att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning. Förslagen stärker Kriminalvården och det återfallsförebyggande arbetet och gör att vi kan hindra att människor återfaller i nya brott utan att man för den sakens skull tummar på straffets kärna, nämligen att ge brottsoffer upprättelse och skydda samhället. Det handlar inte om att mildra straff. Det handlar om att använda utdömda fängelsestraff på ett klokt sätt för att skydda samhället, stödja återanpassning och värna förtroendet.

Propositionen innehåller tre centrala delar.

Den första delen är en utökad möjlighet till verkställighet i bostad med elektronisk övervakning, från dagens sex månader till ett år och sex månader. Vid de längre straffen – över sex månader – ska det göras en fördjupad lämplighetsbedömning där brottets karaktär, risken för återfall och brottsoffrets situation ska vägas in för att säkerställa att detta används där det är lämpligt, träffsäkert och säkert.

Den andra delen är införandet av en ny verkställighetsform: ett kontrollerat boende med elektronisk övervakning som är ett mellanting mellan anstalt och att avtjäna straffet i sin egen bostad. Den dömda bor i ett särskilt boende där Kriminalvården har ansvar och full koll på den intagnes dagar. Rörelsefriheten är starkt begränsad, men arbete, behandling och andra särskilda åtgärder kan tillåtas. Man har tydlig kontroll och kan arbeta med återfallsförebyggande åtgärder.

Den tredje delen är att vi samlar detta i en ny lag som ersätter dagens lagstiftning om intensivövervakning.

Fru talman! Detta är i grunden ingenting nytt i Sverige. Vi tar sikte på någonting som har funnits under lång tid och som har fungerat väldigt väl. Möjligheten att avtjäna straff i kontrollerat boende är visserligen en helt ny reform men ändå något vi har arbetat med länge, liksom elektronisk övervakning.

Vi vet att personer som avtjänar sitt straff med elektronisk övervakning löper lägre risk att återfalla i brott än den som avtjänar kortare straff på anstalt. Studier visar att intagna som avtjänar sitt straff genom elektronisk övervakning har större möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden och få ett större stöd. Dessutom minskar risken för återfall.

Det här är ingen slump. När verkställigheten sker nära vardagen under kontroll och med krav på arbete, behandling och struktur i vardagen minskar risken att man faller tillbaka. Det gör denna reform viktig.

Möjligheten att kunna avtjäna sitt straff på ett särskilt boende är också något som redan finns i dag. Det gäller dock inte för hela strafftiden, utan som en del när man avslutar sin strafft看. Efter att man avtjänat halva straffet kan man få flytta till ett så kallat halvvägshus. Vi ser att det ger god effekt för att minska återfallen i brott när man successivt återanpassas till samhället.

Detta är något som propositionen bygger vidare på. Vi ser vad som fungerar och gör mer av det. Det här är bra för återanpassningen och för att säkerställa att återfallen i brott minskar.

Fru talman! Det återfallsförebyggande arbetet är inte en sidofråga för kriminalvården; det är en kärnuppgift. För varje person som återfaller i brott skapas nya brottsoffer, ny otrygghet och nya kostnader, både mänskliga och ekonomiska. Därför är det viktigt att vi kan bryta detta.

Genom att fler människor, som har ordnade sociala förhållanden med ett arbete och en bostad, har möjligt att avtjäna sitt straff på detta kontrollerade sätt, då det är lämpligt, frigörs platser och kapacitet för Kriminalvården att arbeta mer effektivt, strukturerat och aktivt gentemot dem som sitter på anstalter. Det skapar större möjligheter även för dessa. Det här är ett konkret förslag som tar politiken framåt.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 12 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag och Vänsterpartiet välkomnar den aktuella propositionen om utökade möjligheter till verkställighet med elektronisk övervakning i den dömdes bostad, och jag välkomnar även förslaget om en ny verkställighetsform för fängelsestraff, elektronisk övervakning i kontrollerat boende, som ska kunna tillämpas på fängelsestraff på högst ett år och sex månader. Det här är bra och kloka förslag av flera olika skäl, och det är dessutom samhällsekonomiskt lönsamt. Vänsterpartiet har under en lång rad år motionerat om utökade möjligheter till att använda elektronisk övervakning, och vi är därför glada över att det nu ser ut att bli verklighet.

Elektronisk övervakning – elektronisk fotboja, som vi brukar kalla det i dagligt tal – är en fördel både för den straffade och för samhället. Det är en mer proportionerlig påföljd för vissa mindre allvarliga brott. Samtidigt som det är ett tydligt straff som begränsar den dömdes möjligheter att röra sig fritt i samhället innebär det också att den dömden kan fortsätta behålla anknytningen till familj, vänner och arbetsmarknad.

Det ökar möjligheten till rehabilitering med studier eller ett nytt arbete. Det underlättar för den dömden att efter avtjänat straff återanpassas till samhället. Det innebär även att man undviker de negativa effekterna av en fängelsemiljö, och forskning visar att risken för återfall i brottslighet minskar avsevärt. Forskning visar att användandet av fotboja innebär att brottsligheten och även kostnaderna för samhället minskar avsevärt.

Samhällskostnaderna för fotboja är betydligt lägre än för fängelse. En klient som avtjänar sitt straff på anstalt kostar cirka 1 miljon kronor per år. En klient som i stället avtjänar sitt straff inom frivården kostar som jämförelse i dag cirka 100 000 kronor per år.

Även om fotbojan är ett mildare alternativ till fängelse innebär det fortfarande en dygnetruntövervakning och strikta regler för vad den dömden får och inte får göra. Det är viktigt att understryka att fotboja inte är ett lämpligt alternativ för alla brott, särskilt inte de grövre brotten.

Genom att ersätta fängelsestraff för mindre brott kan fotboja minska överbeläggningen i fängelserna, vilket frigör platser för dem som begått grövre brott. Det är bra mot bakgrund av den höga belastning som vi i dag kan se på anstalterna.

Användandet av fotboja kan påverka familjen. Vardagen påverkas för den som är anhörig till någon som har fotboja. Frivården kan göra oanmälda besök när som helst på dygnet, och som anhörig får man ta ett större ansvar för det som sker utanför hemmet. Det är därför viktigt att den som lever med någon som är dömd till elektronisk övervakning får rätt information och ger sitt samtycke.

Dessvärre har det kommit till vår kännedom att det finns brister i tekniken för elektronisk övervakning, vilket innebär att åtgärden inte alltid används som det är tänkt. Åklagare har inte beslutat om fotboja då dessa i vissa fall saknar gps-funktion, vilket självklart är helt nödvändigt för att övervakningen ska fungera. Vad jag förstår finns tekniken tillgänglig i dag, men tillgången till fotbojor med gps-teknik kan variera över landet. Det kan ibland även vara problem med tillämpningen.

Detta borde ganska enkelt kunna åtgärdas, och jag förväntar mig att så sker. Vi kommer därför att noga följa dessa frågor och vid behov återkomma med förslag till åtgärder. Det har vi skrivit om i vårt särskilda yttrande. Vi står dock som sagt helt och fullt bakom propositionen, och jag är glad över att ett enigt utskott gör så.

Anf. 13 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Dagens betänkande och förslag rör utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning. Det innebär utökade möjligheter att i stället för att sitta i fängelse kan den dömda bo hemma eller i ett kontrollerat boende med fotboja. Från att vara möjligt vid fängelse upp till sex månader höjs nu detta till högst ett år och sex månader. Vid strafftider som överstiger fängelse i sex månader ska det därtill göras en fördjupad lämplighetsprövning.

Det här är viktigt. Några skäl till det är att detta skulle frigöra platser inom kriminalvården, som har en oerhört ansträngd situation just nu med dubbel- och trippelbeläggningar, vilket renderar kritik från dem som har konventioner som vi ska uppfylla. Förslaget kortar även köerna till att avtjäna straff, och det är kostnadseffektivt. Man tar dessutom hänsyn till brottsoffer, utsatta och anhöriga vid bedömningen om huruvida det är lämpligt med fotboja. Centerpartiet yrkar därför bifall till förslaget i dagens betänkande.

Egentligen rör dagens debatt två frågeställningar som ofta förekommer i samhällsdebatten. Den första är: Är det effektivt att låsa in folk i fängelser? Den andra är: Kan alla partier komma överens om något så viktigt som kriminalpolitiken?

Låt mig börja med fängelsestraffen. De har flera funktioner. De har en avskräckande effekt. De ska hålla folk som begått brott inlåsta så att de inte kan begå nya brott. De är även ett slags upprättelse för brottsoffer och utsatta. Man kan dessutom få del av en kvalificerad kriminalvård för att minska risken för återfall.

Fängelser är därför viktiga och fungerar i många fall mycket bra, men vi vet också att fängelsestraff alltför ofta är stigmatiserande och befäster eller eskalerar en kriminell identitet och livsstil. Det är ett av skälen till att Centerpartiet kommer att säga nej till sänkt straffbarhetsålder som innebär att barn under 15 år kommer att sättas i fängelse. Detta är dock både Tidöpartierna och Socialdemokraterna för.

Det är därför glädjande att det huvudsakliga skälet till dagens förslag uttalat är att det finns goda förutsättningar för att fotboja kan minska återfallen i brott. Man kan upprätthålla en tillvaro med arbete eller studier och ett relativt vanligt liv, vilket vi vet är skyddsfaktorer mot kriminalitet. Det här är ett bra förslag.

Fru talman! För att komma till detta med den politiska enigheten är Centerpartiet inte ensamt om att säga ja till förslaget i dagens betänkande. Alla åtta riksdagspartier deltog i den utredning som ligger till grund och i utskottsarbetet, och vi var överens. Jag vill kvittera det tack som tidigare har framförts här för det arbete som har gjorts. Detta är värt att lyfta, när oenighet alltid får mer uppmärksamhet och fler klick än enighet.

Jag hörde på *Ekot* i morse innan jag kom hit. Det handlade om en opinionsundersökning som visade att sju av tio svenskar inte tycker att det politiska samtalet är respektfullt eller präglas av en vilja till samarbete. Därför finns det en extra poäng i att lyfta att vi är eniga om detta, inom ett viktigt område. Annars är det här i kammaren alltid någon som vinner dagens slag, men vi förlorar tillsammans kriget. Kriget står om demokratin – allt fler tycker inte att det vi gör här, i demokratin, är den bästa lösningen. Vi behöver även gemensamt vinna det kriget, med fredliga debatter både när vi är överens och när vi inte är överens. Det vill jag tacka alla partier för här i dag.

Detta är bra lagstiftning och bra demokrati, som jag därmed överlämnar till kammaren.

Anf. 14 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut – ett bifall till propositionen om utökade möjligheter att använda elektronisk övervakning, det vill säga fotboja, som ett alternativ till fängelsestraff.

Sverige befinner sig i ett allvarligt läge. Den grova brottsligheten, gängvåldet och de ständiga återfallen i brott utgör ett hot mot vårt samhälles grundläggande trygghet. Medan polis och åklagare står i frontlinjen bör Kriminalvården vara vår främsta insats mot brottets återkomst. Kriminalvården har ett dubbelt och viktigt uppdrag: att skydda samhället genom att hålla frihetsberövade personer under kontroll men också att bidra till att de som begår och begått brott får en verklig möjlighet att förändra sitt liv och därigenom minska risken för återfall.

Fru talman! Kriminalvården har dock under lång tid stått inför stora utmaningar. Den tidigare regeringen bär ett tungt ansvar för den situation som uppstått med växande beläggning, brist på platser och ett försvårat återfallsförebyggande arbete. Den grova organiserade brottsligheten har vuxit fram, i kombination med för små resurser till Kriminalvården. Konsekvenserna är tydliga. Det handlar om överbeläggning och en ansträngd arbetsmiljö, och viktiga rehabiliterande program som tolvstegsprogrammet och klosterverksamheten har tvingats lägga ned.

Men vi kristdemokrater har tillsammans med våra samarbetspartner tagit ansvar. Under den här mandatperioden har Kriminalvården fått kraftigt ökade resurser, och arbetet med att bygga fler fängelser har påskyndats. Som nämnts tidigare pågår ett femtiotal byggprojekt runt om i landet, och antalet platser beräknas tredubblas över en tioårsperiod. Därtill har regeringen både utrett och nu också föreslagit hyra av fängelseplatser utomlands, något som vi kristdemokrater efterfrågat sedan 2019.

Fru talman! Det är dock ett viktigt komplement till dessa satsningar som vi debatterar i dag, när vi föreslår att möjligheten att avtjäna fängelsestraff med elektronisk övervakning utvecklas. Som anges i propositionen är erfarenheterna av elektronisk övervakning positiva, både i Sverige och

internationellt. Det finns starka belägg för att denna verkställighetsform kan bidra till att minska återfallen i brott, samtidigt som den är samhälls-ekonomiskt fördelaktig och kan avlasta Kriminalvårdens mycket ansträngda beläggningssituation.

Europeiska unionens råd har också rekommenderat medlemsstaterna att utveckla alternativ till fängelsestraff i anstalt. Sverige följer nu fortsatt den linjen, som många andra länder redan gått före med. Det är en linje som både stärker rättssäkerheten och effektiviserar verkställigheten.

Fru talman! I propositionen föreslås att även fängelsestraff längre än sex månader, upp till ett år och sex månader, ska verkställas genom elektronisk övervakning. För de längre strafftiderna ska en fördjupad lämplighetsprövning göras. Denna prövning är viktig för att avgöra om det är möjligt att verkställa ett straff med elektronisk övervakning. Naturligtvis sker prövningen ur ett brottsofferperspektiv, men den behöver även göras ur ett trygghetsperspektiv med avseende på vilken brottslighet straffet gäller och risken för återfall.

En ny verkställighetsform föreslås, elektronisk övervakning i kontrollerat boende, som utgör ett mellanting mellan anstalt och hemverkställighet. Under denna form får den dömda endast lämna boendet på angivna tider och för särskilda ändamål. Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten och för driften av de kontrollerade boendena. Det är viktigt att den dömda vid misskötsamhet som inte är av mindre betydelse ska tas in i kriminalvårdsanstalt för att avtjäna den resterande delen av strafftiden där.

Fru talman! Som nämnts i flera inlägg är det positivt att alla partier ställt sig bakom förslaget; det råder enighet i utskottet. Vi genomför den här förändringen med stort stöd i denna kammare. Även vi kristdemokrater delar både utskottets och regeringens bedömning. Vi ser att utökade möjligheter till verkställighet med elektronisk övervakning kan bidra till minskad återfallsrisk, mer effektiv kriminalvård och ett bättre resursutnyttjande. Alla åtgärder som kan bryta ett destruktivt livsmönster och underlätta vägen bort från kriminalitet är positiva. Det ser vi, och det måste vi stärka.

Detta är också en reform som stärker rättssystemets kapacitet utan att det tummas på rättssäkerheten. Den är ansvarsfull, väl avvägd och i linje med internationella rekommendationer.

Fru talman! Sammanfattningsvis ställer jag mig som tidigare bakom regeringens lagförslag. Det är ett viktigt steg i arbetet med att stärka tryggheten i vårt samhälle och att säkerställa att Kriminalvården har både de resurser och de verktyg som krävs för att möta de ökade behoven i vårt samhälle. Med detta yrkar jag som sagt bifall till utskottets förslag till beslut och regeringens proposition.

Anf. 15 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Det finns väl egentligen inte så jättemycket att tillföra till dagens debatt eftersom vi alla här inne och samtliga partier är överens i sakfrågan. Sakfrågan är att vi vill utöka möjligheterna att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning, i folkmun kallat fotboja, i stället för genom inlåsning på anstalt. Vi är överens om att det behövs en ny lag som reglerar hur detta hanteras, och vi är överens om att öka den strafftid då det kan bli aktuellt med elektronisk övervakning från dagens sex månader till arton månader.

Prot. 2025/26:27
5 november

*Utökade möjligheter
att verkställa fängelse-
straff med elektronisk
övervakning*

Vi är överens om att det ska ske en noggrann och fördjupande lämplighetsprövning innan beslutet om elektronisk övervakning fattas, och vi är överens om att straffet ska omvandlas till inlåsning på anstalt om man missköter sig. Vi är även överens om det nya straffet elektronisk övervakning i kontrollerat boende.

Fru talman! För att sammanfatta dagens debatt kan jag väl bara säga att vi alla är överens.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 8 Polisens användning av skjutvapen

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU5
Polisens användning av skjutvapen (prop. 2024/25:186)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 9 Regler om avstängning av statligt anställda

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU4
Regler om avstängning av statligt anställda (prop. 2024/25:204)
föredrogs.

Anf. 16 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Vi ska nu debattera ett betänkande och en proposition som handlar om regler för avstängning av statligt anställda. Det handlar om att införa en ny möjlighet för statliga arbetsgivare att tillfälligt stänga av en arbetstagare från hans eller hennes arbetsuppgifter i situationer där man anser att personen befinner sig i ett läge som kan leda till uppsägning eller avskedande.

På ytan kan detta framstå som en teknisk och ganska oskyldig justering i lagen om offentlig anställning. Men i själva verket rör detta frågor som går till kärnan av den svenska partsmodellen: rättssäkerhet, fackligt inflytande och statens ansvar som arbetsgivare.

Fru talman! Vänsterpartiet delar uppfattningen att det behövs tydlighet. I dag finns inte en samlad reglering för hur staten får agera vid tillfällig avstängning. Det finns olika ordningar för polis, försvar och utrikesförvaltning, men ingen generell regel. Det är rimligt att den luckan fylls. Det är viktigt att både arbetsgivare och arbetstagare vet vilka rättigheter och skyldigheter som gäller.

Men – och detta är avgörande – tydlighet får aldrig bli ett svepskäl för att ge arbetsgivaren större makt på bekostnad av rättssäkerheten för den enskilda.

Regeringen framhåller att avstängning ska kunna ske snabbt och utan förhandlingsskyldighet enligt medbestämmandelagen. Man menar att arbetsgivaren måste kunna agera när situationen kräver det. Men, fru talman, det kan arbetsgivaren redan i dag.

Medbestämmandelagen innehåller redan undantag som möjliggör snabba beslut vid synnerliga skäl. Det finns alltså inget reellt hinder att agera när situationen verkligen kräver det. Det regeringen nu föreslår är i praktiken att det undantaget ska bli regel. Det är inte en rättssäker ordning.

Att förhandla med den fackliga organisationen innan ett så ingripande beslut som en avstängning fattas är inte en formalitet. Det är en grundläggande del av rättsskyddet för den anställde.

Det handlar om att någon ska stå på arbetstagarens sida, någon som ser till att beslutet har saklig grund och att proportionaliteten vägs in. Facklig medverkan är inte ett hinder för effektivitet; det är ett skydd mot godtycke.

Fru talman! Staten är inte vilken arbetsgivare som helst. Staten ska vara ett föredöme. När staten fattar beslut som påverkar enskilda människors anställning, ekonomi och framtid ska det ske på ett sätt som är rättssäkert, transparent och välgrundat.

Att införa en generell möjlighet till avstängning, utan tydligt krav på förhandling och utan tydlig definition av vad som menas med risk för verksamheten, öppnar för just det som staten ska skydda sina medarbetare från, det vill säga godtycke och bristande insyn.

Vi vet också att arbetsrätten bygger på balans. Den bygger på att arbetsgivaren har rätt att leda och fördela arbetet samtidigt som arbetstagaren har rätt till skydd mot orimliga och oproportionerliga beslut. Det är därför vi har kollektivavtal, medbestämmandelagen och fackliga organisationer. Det här förslaget rubbar den balansen.

Att bli avstängd från sitt arbete är inte en bagatell. Det är ett mycket allvarligt ingrepp i en människas liv. Det påverkar inte bara den anställdes ekonomi utan också anseende, arbetsrelationer och framtida möjligheter.

Även om lönen i de flesta fall ska behållas är avstängning en signal, ett slags misstroendeförklaring från arbetsgivaren. När regeringen nu öppnar för att detta ska kunna ske innan en ordentlig prövning har gjorts och innan någon facklig dialog ägt rum försvagas skyddet för den enskilda.

Vi vet att det i praktiken ofta finns maktobalanser på arbetsplatser. Vi vet också att den som hamnar i konflikt med sin arbetsgivare ofta står ensam. Därför är det viktigt att det finns regler som säkerställer facklig insyn och medverkan.

Regeringen säger sig vilja stärka rättssäkerheten. Men rättssäkerhet uppstår inte genom att man säger: Lita på arbetsgivaren! Rättssäkerhet uppstår genom att det finns regler, processer och insyn.

Det handlar inte om misstro mot arbetsgivare – det vill jag vara tydlig med – utan det handlar om rättsstatens principer. Den som fattar beslut ska kunna visa att beslutet är välgrundat, proportionerligt och sakligt. Det är också en trygghet för arbetsgivaren. Att införa en möjlighet till avstängning utan krav på facklig förhandling riskerar att skapa fler konflikter, fler rättsprocesser och mer osäkerhet.

Fru talman! Vänsterpartiet delar alltså ambitionen att skapa tydliga och rättssäkra regler. Men vi menar att propositionen brister i flera avseenden: Den försvagar den fackliga medbestämmanderätten, den riskerar att leda

till godtycke och den saknar tydliga garantier för proportionalitet och insyn.

Vi anser därför att regeringen borde ha gått en annan väg, en väg som bygger på respekt för den svenska partsmodellen, på samråd med de fackliga organisationerna och på en tydligare reglering av rättssäkerhetsaspekten.

Fru talman! När staten stänger av en människa från arbetet, även tillfälligt, måste det ske med största försiktighet. Det är en åtgärd som kräver rättssäkra processer, facklig medverkan och tydliga grunder. Vi får aldrig skapa ett system där lojalitet och förtroende ersätts av rädsla och tystnad – där avstängning blir ett enkelt sätt att hantera ”problem” i stället för en välgrundad sista utväg.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 1 i betänkandet. Vänsterpartiet säger ja till tydlighet och ja till rättssäkerhet, men vi säger nej till försvagad medbestämmanderätt. Vi säger att staten ska vara ett föredöme som arbetsgivare – inte en förebild när det gäller att tänja på gränserna för anställdas rättigheter.

Anf. 17 MATS ARKHEM (SD):

Fru talman! Nya tider kräver nya lagar och regler. Samhället förändras, och därmed måste även förordningar och regelverk ändras. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna från Vänsterpartiet respektive Miljöpartiet.

Det har saknats en generell och tydlig reglering gällande avstängning av statligt anställda. Grundläggande bestämmelser om statligt anställdas rättställning ska finnas i lag. Det finns bestämmelser i lagen om offentlig anställning, LOA, som slår fast att staten, om det anses nödvändigt för landets bästa, får skilja arbetstagare inom polis, utrikesförvaltning och vissa försvarsmyndigheter från deras arbetsuppgifter, men i övrigt saknas lagregler gällande avstängning av statligt anställda. Det är en brist vi nu justerar genom denna proposition.

Enligt propositionen får en arbetstagare stängas av om han eller hon har betett sig på ett sätt som kan antas leda till uppsägning och det finns en konkret risk för att fortsatt arbete skadar förtroendet för myndigheten, hindrar verksamhetens behöriga gång eller försvårar den fortsatta utredningen.

Jag har läst Vänsterpartiets och Miljöpartiets yrkanden. Jag kan inte riktigt hålla med om deras farhågor gällande godtyckliga beslut eftersom en statlig arbetsgivare alltid ska följa principerna om saklighet och opartiskhet samt proportionalitetsprincipen. Däremot kan man hysa farhågor kring att en förhandling där man tar in fler parter – fackliga organisationer – kan skapa förseningar i ärenden som ska hanteras skyndsamt.

Dessa eventuella avstängningar kommer naturligtvis inte att beslutas av någon enskild politiker eller tjänsteman i chefsposition utan av Riksdagens ansvarsnämnd, som beslutar om disciplinansvar, åtalsanmälan och avstängning enligt lagen om offentlig anställning samt om avskedande enligt lagen om anställningsskydd när det gäller arbetstagare som ska anställas genom beslut av riksdagsstyrelsen och andra arbetstagare som denna styrelse bestämmer.

Nämnden består av en ordförande, en vice ordförande och tre andra ledamöter. Ordföranden respektive vice ordföranden ska vara jurister och ha erfarenhet som domare. Det är riksdagsstyrelsen som utfärdar instruktion till nämnden och utser dess ledamöter.

En arbetstagare som blir avstängd behåller sin lön och andra anställningsförmåner under avstängningen. Föreskrifterna om skadestånd ska tillämpas om en myndighet bryter mot föreskrifterna. Om arbetstagaren är fackligt organiserad ska arbetsgivaren genast underrätta det lokala fackförbundet som arbetstagaren tillhör om beslutet, och facket har rätt till överläggning med arbetsgivaren gällande beslutet om avstängning.
(Applåder)

Anf. 18 OLIVER ROSENGREN (M):

Fru talman! En av den offentliga förvaltningens viktigaste tillgångar är förtroendet. Medborgarna måste kunna lita på att myndigheter agerar opartiskt, sakligt och med respekt för rättsstaten.

När eller om det förtroendet riskeras måste staten ha verktyg för att kunna agera. Det är syftet med den här lagstiftningen.

Vårt förslag fyller ett uppenbart tomrum. Det handlar om att statliga arbetsgivare, till skillnad från privata, inte har möjlighet att stänga av medarbetare även om det finns sakliga skäl att ifrågasätta lämpligheten i att kvarstå i tjänst. Det här förslaget innebär att de ska få den möjligheten.

Fru talman! Detta handlar inte om att undergräva rättssäkerheten, tvärtom. Enligt förslaget ska avstängning bara kunna ske om det finns en tydlig koppling mellan arbetstagarens beteende och risken för att förtroendet för myndigheten skadas eller andra motsvarande problem.

Grunden måste vara något som lett till eller kan leda till uppsägning eller avskedande. Det är en hög tröskel. Det finns inte på något sätt en risk för godtycklighet.

De rättssäkerhetsgarantier som dessutom följer med förslaget – begränsning i tid, möjlighet till interimistisk prövning och skadestånd vid formella fel – stärker ytterligare rättssäkerheten i förslaget.

Fru talman! Det här är inte bara en administrativ detalj. Det är tvärtom en åtgärd för att värna det viktiga förtroende som vår demokratiska förvaltning vilar på. Det handlar om att ge statliga arbetsgivare samma möjligheter som privata har samtidigt som vi bevarar rättssäkerheten fullt ut för att vårda och värna legitimiteten och förtroendet för den statliga förvaltningen.

Därför vill jag föreslå att vi ställer oss bakom utskottets förslag, och jag vill yrka bifall till det.

Anf. 19 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Tack, Oliver Rosengren, för ditt korta anförande!

Det hade varit bra om Oliver Rosengren hade använt lite mer tid till att faktiskt förklara och försvara varför man från regeringens sida menar att facklig insyn skulle vara ett hinder. Om man är konspiratorisk skulle man kunna se det som att detta är ett smart sätt att lite grann ta ett steg bort från den svenska partsmodellen.

Oliver Rosengren säger att vi måste kunna göra så här när det är snabba beslut. Men detta är inte ett hinder i den faktiska vardagen. Det finns fortfarande regleringar i medbestämmandelagen som gör att man har möjlighet att göra det som Oliver Rosengren säger.

Framför allt finns det ett misstänkliggörande av de fackliga parterna – att de skulle förhala eller försena processer. Vi har sett under många olika kriser att det inte alls är så. Det är inte så att de fackliga organisationerna alltid på något sätt skulle försena eller förhala ett beslut bara för sakens skull. Det kan faktiskt finnas jättegod skäl till en avstängning och ett avsked. Det kommer då inte en facklig organisation att tycka är fel. Men det här handlar ju om vår partsmodell och om hur vi tycker att den ska fungera. Den måste fungera för statligt anställda också. Staten måste vara ett föredöme i de här frågorna. Varför skulle andra arbetsgivare över huvud taget bry sig om partsmodellen om inte staten behöver göra det?

Anf. 20 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten Weidby, för frågan!

Det här handlar såklart om en balans och om att se till att hitta rätt punkt i den balansen. Vi menar att det förslag som nu ligger på vårt bord, som bland annat innehåller både underrättelseskyldighet och möjlighet till överläggning, är en rimlig placering när det kommer till en sådan balans.

Det finns rättssäkerhetsgarantier: begränsning i tid, möjlighet till intermistisk prövning och dessutom rätt till skadestånd om det blir formella fel. Ovanpå det är det den här underrättelseskyldigheten, och ovanpå det är det detta med överläggning. Det är ett tillräckligt och fullgott skydd för rättssäkerheten och för de skickliga medarbetarna i den statliga förvaltningen. Det skyddar dem så att de inte hamnar i en felaktig situation. Det som vi är ute efter med detta är att komma åt dem som inte fungerar och som inte gör det som det är tänkt att man ska göra på sitt arbete om man arbetar i den statliga förvaltningen.

Anf. 21 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Oliver Rosengren missförstår kanske mig – medvetet eller omedvetet. Vänsterpartiet menar inte att det inte kan finnas skäl att säga upp personer. Det kan det absolut göra.

Vi är för att man skapar tydlighet, men man måste veta vad som är ett dåligt eller ett riskfyllt beteende. Vi vet liksom inte riktigt vad det är. Det blir ett godtycke när vi inte i förväg får veta, när man liksom inte kan pröva det eller åtminstone få ett argument.

Om det är så som Oliver säger, att det är jättemånga saker som funkar redan i dag, undrar jag: Varför ska man runda detta? Varför ska man slopa meddelandeskyldigheten enligt MBL? Varför kan man inte låta detta vara kvar? Man kan absolut göra tydligheter i vad som gäller. Men varför måste man runda MBL på det här sättet? Det förstår inte jag och många fackliga organisationer med mig. Detta är jättelätt hanterat.

Hjälp mig gärna, Oliver Rosengren, så att jag kan släppa mina konspiratoriska tankar kring att man sakta men säkert vill hitta sätt att runda medbestämmandelagen även på andra områden!

Anf. 22 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Jag hoppas att det inte, så att säga, är bortom räddning att kunna hjälpa dig, Ciczie Weidby, så att du inte har konspiratoriska tankar inför detta. Det får du själv avgöra. Men vi står upp för den svenska modellen. Vi tror på arbetsmarknadens parter. Vi vet att detta ger oss en starkare arbetsmarknad och ett bättre fungerande skydd för både arbetstagare och arbetsgivare. Att det ger oss tillväxt, produktivitet och alla de saker som vi brukar diskutera i den här kammaren är viktigt.

I varje beslut måste man försöka hitta den mest ändamålsenliga lösningen. I det här fallet har vi landat i att det är den här modellen, det vill säga rättssäkerhetsgarantier kopplat till interimistiska prövningar och så vidare och ovanpå det underrättelseskyldighet och möjlighet till överläggning. Det är en rimlig och balanserad punkt att placera sig på i ett spektrum av olika val man hade kunnat göra, även om det är uppenbart att ledamoten tycker att man skulle ha gjort ett annat val.

Fru talman! Det här förslaget innebär en rimlig och balanserad punkt, och man behöver inte göra det till en del av någon större konspiration om hur arbetsmarknaden ska utvecklas. Vårt stöd för den arbetsrätt som vi har i Sverige är solitt och kommer inte att förändras av hur vi fattar beslut i den här lagstiftningen.

Anf. 23 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Grunden för den svenska arbetsmarknadspolitiken är att vi alla hedrar den svenska modellen, vilket innebär att vi undviker särdrag och i större mån överlämnar till arbetsmarknadens parter att hantera olika regler, förmåner och skyldigheter på arbetsmarknaden. Därför är det bra att regeringen nu går fram med en lagstiftning där statligt anställda får ett regelverk mer likvärdigt med övriga parters regelverk.

Regeringen konstaterar att arbetsgivare på den privata arbetsmarknaden kan stänga av en arbetstagare med stöd av arbetsledningsrätten. Denna möjlighet finns inte för statliga arbetsgivare.

Regeringen anser att det behöver vara möjligt att stänga av statligt anställda i situationer som kan leda till skiljande från anställning. Det finns redan i dag bestämmelser om att omedelbart skilja arbetstagare inom polisväsendet, utrikesförvaltningen och vissa försvarsmyndigheter från deras arbetsuppgifter, om det är nödvändigt med hänsyn till landets bästa. Motsvarande regler finns inte för övriga statligt anställda, utan här saknas en juridisk reglering avseende avstängning av statligt anställda. Regeringen anser därför att det behöver införas en reglering i lag som innebär en utökad möjlighet att stänga av statligt anställda.

Fru talman! Vi kristdemokrater delar denna uppfattning, eftersom det är viktigt att även staten kan agera om någon enskild anställd agerar på ett felaktigt sätt. Det är också principiellt viktigt att alla på arbetsmarknaden hanteras utifrån likvärdiga lagar och regler.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 24 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Vad är Sveriges största tillgång? Vad är det vi inte kan vara utan? När man läser statsvetenskaplig forskning blir det ganska tydligt att det är tilliten. Det är den mellanmänniska tilliten, men det är också tilliten mellan människor och offentliga institutioner.

Det här är djupt rotat i svensk historia, i vår samhällsmodell, i den samhällsutveckling som vi har haft sedan Sveriges demokratisering i början av 1900-talet. Människor tror gott om staten. Man litar på staten och på att staten vill gott. Den tilliten gör att Sverige kan utvecklas. Den tilliten kan leda till att vi får förutsättningar att lösa våra samhällsproblem, för det gemensamma är någonting gott i vårt land.

Vi socialdemokrater kommer alltid att kämpa för att det ska fortsätta att vara så. Det är ingen tvekan om att tilliten i vårt samhälle är under attack på många olika sätt och från många olika håll. Vill vi ha ett starkt samhälle och en stark gemenskap måste vi göra det vi kan för att upprätthålla tilliten till de offentliga institutionerna.

Det vi behandlar i dag rör en liten del av den här frågan. Folk ska kunna lita på staten. Då ska inte olämpliga personer vara statens företrädare. Om det finns skäl att göra sig av med en statligt anställd för att den har agerat i strid med det som ska följas måste staten också kunna upprätthålla medborgarnas förtroende genom att ha möjlighet att stänga av den personen från dess tjänst.

Detta måste ske på ett ordnat, sjyst och rättssäkert sätt och med respekt för de principer som gäller i svensk arbetsrätt. Vi har haft en utveckling i Sverige sedan början av 90-talet där den statliga arbetsrätten mer och mer har kommit att efterlikna den arbetsrätt som gäller generellt på arbetsmarknaden. Vi har fortsatt lagen om offentlig anställning, men vi ser att det finns fler och fler likheter mellan anställningsförhållandena i staten och anställningsförhållandena i privat eller kommunal sektor. Detta är i grunden någonting bra. Det finns ändå skäl att ha specifika regler gällande statliga anställningar, och det är därför vi har kvar den lagstiftningen.

Vi socialdemokrater menar att det förslag som nu ligger på riksdagens bord är välavvägt. Det tjänar allmänhetens intresse och utgår från det som ska gälla i svenska arbetsrättsliga relationer.

Vi hörde tidigare i debatten att lagförslaget inte respekterar partsmodellen. Men i sammanfattningen i betänkandet ser vi väldigt tydligt att regeringen faktiskt har beaktat de remissynpunkter som inkommit och kommit med en lösning. Man säger visserligen att förhandlingsskyldigheten inte ska tillämpas inför ett beslut om avstängning med anledning av de förutsättningar som normalt gäller i sådana ärenden, men här har man justerat förslaget. Om arbetstagaren är fackligt organiserad ska arbetsgivaren vara skyldig att underrätta den arbetstagarorganisation som arbetstagaren tillhör om avstängningen. Man stannar inte heller där, utan man säger också att arbetstagarorganisationen även ska ha rätt till överläggning med arbetsgivaren.

Det här är med respekt för den svenska partsmodellen. Det är väl avvägt, och därför ställer vi oss bakom utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 25 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag ska göra något som kanske inte är så vanligt här i kammaren, nämligen tacka ledamoten Ardalan Shekarabi för ett mycket bra anförande. Det berör mig mycket när ledamoten talar om samhällets utveckling och känslan i samhället. Frågan om tillit är en stor och viktig fråga.

Jag vill också tacka för en annan sak. När vi gör stora förändringar, även om det ibland är i de små detaljerna, är det viktigt att det finns en stor enighet. Därför vill jag bara, fru talman, ta tillfället i akt och säga tack för ett bra anförande. Jag är väldigt glad att vi är så eniga här i kammaren!

Anf. 26 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:
Fru talman! Jag tackar Magnus Jacobsson för detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Prot. 2025/26:27
5 november

*Regler om avstängning
av statligt anställda*

§ 10 Intelligentas transportsystem – genomförande av ändringsdirektiv

Trafikutskottets betänkande 2025/26:TU5
Intelligentas transportsystem – genomförande av ändringsdirektiv (prop. 2024/25:183)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 11 Effektiva sanktioner inom luftfarten

*Effektiva sanktioner
inom luftfarten*

Trafikutskottets betänkande 2025/26:TU4
Effektiva sanktioner inom luftfarten (prop. 2024/25:171)
föredrogs.

Anf. 27 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Fru talman! Luftfarten är en del av den pulsåder som binder samman Sverige från norr till söder, från våra storstäder till den glesaste bygd. Den gör det möjligt att resa, att handla, att rädda liv och att försvara vårt land när det krävs.

Med den betydelsen, fru talman, följer också ett ansvar – ett ansvar för säkerhet, för tydliga regler och för att staten faktiskt kan agera när något går fel. Det är just detta det liggande förslaget handlar om: effektiva sanktioner inom luftfarten.

Vi sverigedemokrater står bakom utskottets förslag. För detta, fru talman, är ett viktigt steg framåt. Det är en modern lagstiftning för en modern tid och för en ny verklighet. Luftfarten i dag ser inte ut som för 10–15 år sedan. Vi har fått nya typer av flygoperationer, inte minst genom drönare och obemannade luftfartyg, som används i allt från räddningstjänst till jordbruk men tyvärr också, fru talman, i olagliga syften.

Samtidigt lever vi i en tid med nya hotbilder: sabotage, otillåten övervakning och säkerhetsrisker från andra länder. Trots det har lagstiftningen länge släpat efter. Men nu, fru talman, moderniserar vi sanktionssystemet. Vi ser till att överträdelser mot EU:s luftfartsregler också får konsekvenser enligt svensk rätt.

Fru talman! Det ska inte finnas några gråzoner. Ingen ska kunna bryta mot reglerna utan att det får följder. Det handlar om rättssäkerhet, om ordning och reda och i förlängningen om trygghet. Det handlar om tydligare ansvar och skarpare sanktioner.

Det är också viktigt att det liggande förslaget förtydligar vad som räknas som vårdslöshet och när ett brott ska bedömas som grovt. I en sektor där säkerheten är helt avgörande och där minsta misstag kan få förödande konsekvenser måste gränserna vara tydliga. Den som hanterar luftfart, bemannad eller obemannad, måste veta att reglerna gäller och att det blir konsekvenser om man bryter mot dem. Det handlar inte om hårdhet, fru talman, utan det handlar om respekt – respekt för liv, för säkerhet och för det ansvar som följer med att hantera luftfart.

Jag vill särskilt lyfta fram drönare och obemannade system. Här har tekniken sprungit före juridiken. Drönare kan göra stor nytta, men de kan också skapa stora risker. Vi har sett drönare vid skyddsobjekt och flygplatser och i närheten av militära områden. Det är inte acceptabelt. Med de här lagändringarna, fru talman, får myndigheter bättre verktyg att ingripa och tydligare regler för ansvar. Det stärker både vår nationella säkerhet och tryggheten i vardagen.

Jag vill också säga några ord om Vänsterpartiets följdmotion. Vänsterpartiet uttrycker stor oro för att regeringen enligt förslaget ska kunna införa flygförbud över hela landet i vissa extraordinära situationer och menar att det riskerar att bli ett övertramp.

Låt mig vara tydlig, fru talman. Det handlar inte om att stoppa flygplan på känsla. Det handlar om beredskap och säkerhet och om att snabbt kunna agera om Sverige utsätts för ett allvarligt hot eller en kris. Om regeringen i ett sådant läge inte skulle ha lagstöd för att agera vore det verkligen ansvarslost.

Vi lever i en tid med ökade spänningar i vårt närområde med cyberhot, hybridpåverkan, desinformation och risk för att luftfarten utnyttjas i dessa syften. Då måste staten ha verktyg för att agera och inte stå handfallen. Besluten ska självklart vara proportionerliga, tidsbegränsade och grundade på tydliga hotbilder. Det har regeringen också säkerställt. Att ifrågasätta detta, som Vänsterpartiet gör, visar snarare att man inte fullt ut har förstått hur snabbt ett hot kan utvecklas och hur viktigt det är att kunna agera direkt.

Fru talman! Det här handlar i grunden om att Sverige ska ha en säker, effektiv och rättvis luftfart. Vi ska kunna lita på att regler följs, att det blir konsekvenser när de inte följs och att staten har verktyg för att skydda människor och samhällsviktiga funktioner. Det liggande förslaget stärker detta system. Det moderniserar, förtydligar och skapar en tryggare struktur för framtiden.

Vi sverigedemokrater anser att riksdagen bör säga ja till regeringens proposition. En stark och handlingskraftig stat är inte ett problem; det är en förutsättning för trygghet. Vi lever i en tid där ansvarsfull politik måste gå före symbolpolitik. Den här propositionen är ett exempel på just det. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 28 MALIN ÖSTH (V):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Effektiva sanktioner inom luftfarten*. Det är ett betänkande som hanterar en proposition, alltså ett lagförslag från regeringen. Propositionen innehåller flera olika delar som har bäring på luftfarten på olika sätt. Det handlar om att man dels vill harmonisera regelverk på området, dels skärpa bestämmelser för bland annat vårdslöshet i flygtrafik.

Utöver detta vill man också utöka regeringens mandat att besluta om flygförbud i delar av eller hela landet om det krävs av hänsyn till allmän säkerhet. Det här kan regeringen göra redan i dag, men då gör man det genom föreskrifter.

I nuvarande lagstiftning, luftfartslagen 1 kap. 8 §, står det att regeringen får meddela föreskrifter om tillfälliga inskränkningar av eller förbud mot luftfart inom hela landet. Om det skulle uppstå en extraordinär situation eller ett krisläge kan den här typen av beslut behöva fattas, och då finns också en möjlighet att skynda på processen. Det finns möjlighet att snabbt ta fram och besluta om nya föreskrifter.

Regeringen konstaterar också att denna möjlighet finns. Men nu vill man alltså gå längre genom att ta bort kravet på föreskrifter. Det är det här som är skillnaden mellan nuvarande lagstiftning och kommande lagstiftning.

Varför vill då regeringen göra denna förändring? Vad är det som inte fungerar med nuvarande lagstiftning? Det framgår inte av underlaget. Det finns ingen tydlig motivering till förändringen. Det saknas också en analys av vilka effekter förslaget skulle kunna få i skarpt läge, och det saknas en redogörelse för vilka överväganden regeringen har gjort som lett fram till att man har landat i förslaget.

Det framgår inte heller när beslut ska fattas på det här sättet. Det står att det ska kunna göras i enskilda fall, men vad betyder det? Kommer det vanliga att vara att man fattar den här typen av beslut genom föreskrifter, även om den här möjligheten skrivs in? Det vet vi inte. Det finns alltså absolut flera delar i förslaget som hade behövt belysas och förtydligas.

Fru talman! Jag vill samtidigt vara tydlig med att vi inte yrkar avslag på det som föreslås i propositionen. Vi ifrågasätter heller inte att det kan finnas behov av att utforma lagstiftningen på det här sättet. För att man ska kunna avgöra om det faktiskt behövs krävs dock ett bättre underlag som motiverar förändringen och beskriver dess konsekvenser, vilket vi också yrkade på i vår följdmotion. Det väljer alltså regeringen att inte göra, och jag tycker att det är synd.

Att det finns ett gediget underlag inför beslut är en viktig princip. Regeringar kommer och går, men den principen borde bestå.

Med detta vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 29 OSKAR SVÄRD (M):

Fru talman! Inom luftfarten finns både internationella och nationella regelverk. Dessa regelverk gör en tydlig åtskillnad mellan civil och statlig luftfart. Den statliga luftfarten delas i sin tur upp i militär luftfart och annan luftfart som används för statliga ändamål.

Prot. 2025/26:27
5 november

*Effektiva sanktioner
inom luftfarten*

Det svenska nationella regelverket för luftfart utgörs främst av luftfartslagen, luftfartsförordningen och Transportstyrelsens föreskrifter. Luftfartslagen och luftfartsförordningen innehåller bestämmelser om tillämpningsområdet, detaljerade regler för luftfarten och bestämmelser om straff.

Sedan luftfartslagen och luftfartsförordningen infördes har det vid tillämpningen uppmärksammats att det finns behov av justeringar och tillägg. Det finns även behov av ändringar i luftfartslagen så att det blir tydligt att lagen kompletterar EU-förordningar.

Fru talman! Den moderatledda regeringen har gjort stora insatser för flyget i Sverige och för kommunikationer med andra länder. Flyget är en viktig del för Sverige som land men också för Sveriges konkurrenskraft.

Den proposition vi debatterar i dag kan tyckas vara väldigt teknisk. Så kan vara fallet, men det rör sig om viktiga delar för ökad säkerhet med koppling till flyget och vår luftfart. Här finns nu ett förslag på bordet som bland annat innebär att den som av oaktsamhet gör sig skyldig till vårdslöshet i flygtrafik som inte är ringa ska dömas till ansvar för brott. Den som utför en uppgift som observatör vid användning av ett obemannat luftfartyg ska kunna dömas för vårdslöshet i flygtrafik. Det ska också förtydligas i vilka situationer en gärning ska bedömas som grovt brott. Lagen skärps nu dessutom så att en person som utanför ett flygplan, och i en tjänst som har samband med en flygning, fullgör en uppgift som har väsentlig betydelse för flygsäkerheten ska kunna dömas för flygfylleri om vederbörande är påverkad av alkohol eller något annat medel.

Fru talman! Regeringen ska i ett enskilt fall kunna besluta om tillfälliga inskränkningar av eller förbud mot luftfart inom hela landet. Ett sådant beslut ska endast få avse inskränkningar eller förbud som behövs på grund av utomordentliga förhållanden eller i övrigt krävs av hänsyn till allmän säkerhet. En möjlighet som den jag nyss nämnde finns redan i dag, men det ska i dagsläget meddelas genom föreskrifter. Skillnaden med det nya förslaget, som ligger på bordet i dag, är att föreskrifter inte alltid ska krävas.

Det är också skillnad mellan att göra inskränkningar eller tillämpa förbud mot luftfart inom vissa delar av landet och att stänga lufterummet över hela landet. Kraven är högre när det gäller beslut som rör hela landet. Avsikten är, återigen, att möjligheten ska finnas i brådskande situationer. Här kan också nämnas att Försvarsmakten är positiv till det förslag som ligger på bordet och att det därför inte leder till konflikt med intressen inom totalförsvaret.

Fru talman! I går stängdes Belgiens lufterum helt eller delvis vid två tillfällen på grund av drönlarm. Vi har även sett att vårt grannland Danmark i närtid har tvingats agera på samma sätt. Vi lever i en föränderlig och orolig tid. Krig pågår i vårt närområde. Det kräver att vi är väl rustade för att skydda och upprätthålla Sveriges säkerhet.

Anf. 30 MALIN ÖSTH (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Oskar Svärd för anförandet.

Jag är tacksam över att ledamoten berörde delar av vår följdmotion. Jag vill än en gång förtydliga att vi inte yrkar avslag på det som föreslås i propositionen. Vi ser också att det kan finnas behov av den här typen av reglering, men då behöver man motivera regleringen. Skillnaden är som

sagt att man ger regeringen ett utökat mandat att fatta den här typen av avgörande beslut som begränsar tillgängligheten kraftigt utan föreskrifter.

Vi från Vänsterpartiet är inte ensamma om att ha den här typen av invändningar, utan de har också lyfts fram av ett flertal remissinstanser. Dessa krävde också ett utförligare underlag. I stället för att ta fasta på detta valde regeringen dock att efter remissrundan upprepa samma argument som man hade i ursprungsförslaget.

Jag tycker att det här är olyckligt. Man borde vara angelägen om att säkerställa att det finns ett gott underlag där konsekvenser beskrivs väl och där förändringar motiveras.

Jag skulle vilja ställa en fråga till ledamoten apropå det han sa om att det ställs skarpare krav när det gäller flygförbud inom hela landet. Detta stämmer om man relaterar det till det som kallas restriktionsområden. Där anges också flera skäl. Man har preciserat vilka skäl som ska gälla för att beslut om restriktionsområden ska kunna fattas. Skillnaden när det gäller flygförbud inom hela landet är att ett sådant beslut ska fattas om det krävs av hänsyn till allmän säkerhet, vilket är ett väldigt brett begrepp. Jag skulle vilja hävda att skillnaden snarare är att man inte har definierat det på samma sätt som man har gjort när det gäller restriktionsområden. Det vore jätteintressant att höra ledamotens syn på detta.

Anf. 31 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna och synpunkterna apropå mitt anförande.

Till skillnad från ledamoten tycker jag att det i förslaget motiveras väldigt väl varför man nu från regeringens håll ska kunna stänga luftrummet över hela landet utan föreskrifter. I mitt anförande sa jag följande: Ett sådant beslut ska endast få avse inskränkningar eller förbud som behövs på grund av utomordentliga förhållanden eller i övrigt krävs av hänsyn till allmän säkerhet. Jag tycker att det är gott nog för att regeringen ska kunna vara snabbfotad i den här typen av frågor.

Som jag nämnde pågår krig i vårt närområde. Det kräver att vi är väl rustade för att skydda och upprätthålla Sveriges säkerhet. Detta är en del i det arbetet. Vi har sett att våra grannländer och andra länder i Europa har tvingats att snabbt stänga delar av luftrummet eller hela luftrummet. Då gäller det att kunna vara snabbfotad.

När det gäller skillnaderna mellan restriktionsområden, det vill säga delar av vårt luftrum, och hela landets luftrum framgår det väldigt tydligt både i propositionen och i de lagar som jag hänvisade till – luftfartslagen och luftfartsförordningen – vad det handlar om. Det är klart att det finns en gradskillnad beroende på om man ska stänga av ett visst restriktionsområde eller stänga av luftrummet över hela landet, och därför behövs olika ingångar i de besluten.

Anf. 32 MALIN ÖSTH (V) replik:

Fru talman! Jag tänker att vi kanske inte kommer så mycket längre, men jag är ändå tacksam för ledamotens svar där han utvecklade detta.

Jag sa i mitt anförande att detta är en principiell fråga för mig. Med att sitta i regeringen följer ett stort ansvar som ska tas på allvar. I det ansvaret ingår att säkerställa att det finns ett gediget underlag inför beslut och att konsekvenserna är väl belysta, och det ska man inte tumma på. Detta har

också uttryckts av oss i vår följdmotion och även av flera remissinstanser, och att regeringen väljer att inte ta fasta på de synpunkter som finns tycker jag är lite illavarslande. Men här tycker vi säkert olika.

Anf. 33 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Jag hälsar dem som nu kommer in på läktaren välkomna. Nu debatterar vi betänkandet *Effektiva sanktioner inom luftfarten*, och ni kan i efterhand kolla i fatt debatten eftersom ni missade inledningen.

Det ledamoten säger om att vi inte har samma uppfattning i sakfrågan stämmer, just kopplat till att regeringen inte gjorde en förändring innan propositionen lades fram. Det handlar nog om att remissinstanserna tyckte väldigt olika. Jag nämnde i mitt anförande att Försvarsmakten inte hade några invändningar medan andra remissinstanser hade det. Regeringen har sedan gjort en samlad bedömning innan man har lagt fram ett nytt lagförslag.

Jag tänker inte upprepa mitt anförande. Jag tycker att förslaget är väl-motiverat och nödvändigt. Regeringen ska vid akuta händelser kunna agera snabbfotat.

Anf. 34 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Regeringen har genomfört en hel del förändringar som är positiva för flyget. Man har tagit bort flygskatten, man uppmanar ägare till flygplatser att själva se över resereglerna så att de använder de flyg de själva äger och man har ökat stödet till de kommunala och regionala flygplatserna – allt detta i syfte att flyget ska fungera som nationell och internationell kollektivtrafik.

Samtidigt som regeringen underlättar för flyget går man nu fram med nya regler som syftar till att säkerställa att Sverige har ett säkert flyg. Lagändringarna i denna proposition innebär bland annat att det införs effektivare sanktioner inom luftfartsområdet.

Under utomordentliga förhållanden eller när det i övrigt krävs av hänsyn till allmän säkerhet föreslås att regeringen även i fortsättningen ska få meddela föreskrifter om tillfälliga inskränkningar av eller förbud mot luftfart inom hela landet och därutöver även i enskilda fall få besluta om tillfälliga inskränkningar av eller förbud mot luftfart inom hela landet.

Enligt förslaget ska vårdslöshet i lufttrafik som inte är grov kunna ligga till grund för ansvar, och det förtydligas också när ett brott ska bedömas som grovt. En person som under berusning utför en uppgift av väsentlig betydelse för flygsäkerheten utanför ett luftfartyg ska enligt förslaget i större utsträckning än med nuvarande regelverk kunna dömas för flygfylleri. Den sista punkten blev jag lite förvånad över när jag läste betänkandet, för jag tog nämligen för givet att folk ska vara nyktra på jobbet.

Fru talman! För oss kristdemokrater är det självklart att säkerheten alltid går först. Fylla av alkohol eller droger hör inte hemma vare sig i eller i närheten av ett flygplan eller en flygplats. Det är därför bra att dessa lagar nu skärps. Det är också självklart att regeringen måste kunna agera om det finns hot eller fara som motiverar att man stänger ned hela eller delar av vårt luftrum.

Fru talman! Jag påminner om när jag satt i riksdagen 2001 och planen flög in i New York. Vid det tillfället stängdes hela världens luftrum ned.

Vidare angrips nu i Ukraina olika enheter med drönare, och vi ser hur drönarhotet ökar även på andra platser i Europa.

Fru talman! Jag yrkar därför självklart bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Prot. 2025/26:27
5 november

*Effektiva sanktioner
inom luftfarten*

§ 12 Myndigheten för civilt försvar – ett nytt namn för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU4

Myndigheten för civilt försvar – ett nytt namn för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (prop. 2024/25:205)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 13 Riksrevisionens rapport om tillgången till kommunalt vatten och avlopp

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU3

Riksrevisionens rapport om tillgången till kommunalt vatten och avlopp (skr. 2024/25:173)
föredrogs.

*Riksrevisionens
rapport om tillgången
till kommunalt vatten
och avlopp*

Anf. 35 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Nu debatterar vi Riksrevisionens rapport. Jag tänkte länge på vad jag skulle säga i dagens debatt, och jag skrev till och med några reservationer. Men efter samtal med mina kollegor kom vi fram till att vårt politiska svar ska vara på rätt plats, vilket är i betänkandet till propositionen om hushållning med mark- och vattenområden. Det betyder inte att vi socialdemokrater saknar åsikter, tvärtom, men vi menar att det är i betänkandet som de politiska vägvalen hör hemma.

Samtidigt är det förstås viktigt att ta Riksrevisionens rapport på största allvar, och Riksrevisionen pekar tydligt på att staten brister i sin styrning av kommunernas ansvar för vatten och avlopp, särskilt när det gäller underhåll, förnyelse och klimatanpassning. Regeringen håller visserligen med om problembilden men saknar konkreta förslag på hur situationen ska förbättras. Det är allvarligt, för utan tydliga krav riskerar man att hamna i ett läge där särskilt mindre kommuner inte klarar att ta sitt ansvar. Vi socialdemokrater har tidigare påpekat att små kommuner inte kan bära hela ansvaret själva. Vatten och avlopp är inte bara en kommunal fråga utan också en nationell välfärdsfråga.

Stora delar av Sveriges vatten- och avloppssystem byggdes på 60- och 70-talen. Det har tjänat Sverige väl men är nu gammalt. När förnyelsetakten ligger på under en halv procent per år växer en underhållsskuld som ingen längre kan blunda för. När regeringen inte säkerställer att kommu-

nernas vattentjänstplaner innehåller tydliga krav på investeringar, klimatanpassning och långsiktig planering skjuter man problemen framför sig.

Vi vet att klimatförändringar redan påverkar tillgången till vatten. Skyfall, torka och översvämningar är inte längre undantag. Regeringen borde därför ha tagit chansen att stärka vattentjänstplanernas roll som ett verktyg för att förebygga framtida kriser.

Fru talman! Svenskt Vatten, som representerar landets va-organisationer, har kallat va-systemet för den glömda infrastrukturen. Man uppskattar att det fram till 2040 krävs investeringar på cirka 560 miljarder kronor. Man varnar också för att dagens finansieringsmodell inte räcker till och skriver därför att det behövs en statlig utredning om hur de framtida investeringarna ska göras.

Detta är inte bara en teknisk fråga, utan det handlar om jämlikhet. Försättningsarna för vatten och avlopp är väldigt olika i olika delar av Sverige. I de större kommunerna finns både muskler och människor, men i de små, ofta på landsbygden, är ekonomin svagare och kostnaderna högre. Så kan vi inte ha det. Rent vatten är ingen lyx. Det är en rättighet.

Fru talman! Riksrevisionen pekar också på att länsstyrelsernas tillsyn i dag är reaktiv, något vi också har debatterat tidigare. De agerar först när något redan har gått fel. Tillsynen måste vara proaktiv med utökade befogenheter och bättre samordning mellan myndigheter. Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Livsmedelsverket och länsstyrelserna behöver samverka mer systematiskt för att säkra både kvalitet och likvärdighet.

Vi menar att regeringen behöver titta på vad staten kan hjälpa till med när det gäller investeringar i va-infrastruktur. Vi menar också att välfärden inte kan bero på postnummer eller var man bor.

Fru talman! Sverige byggde under rekordåren ut vatten och avlopp i hela landet. Det var ett av de största välfärdsprojekten i vår historia. Det byggde på idén att välfärden ska vara gemensam, rättvis och tillgänglig för alla. Jag hoppas att den idén fortfarande gäller. Det kräver att vi vårdar det som generationer före oss har byggt och att vi i den här kammaren tar ansvar för det.

Vatten är liv. Rent vatten är en rättighet, inte ett privilegium. Det är vårt gemensamma ansvar att se till att varje människa, oavsett var man bor i vårt avlånga land, kan lita på att det kommer vatten när man vrider på kranen, helst rent dessutom.

Riksrevisionens rapport är ett viktigt underlag för det politiska arbete som vi nu står inför. Som jag nämnde har vi inga reservationer i detta ärende, men de slutsatser som Riksrevisionen pekade på måste tas med i det kommande betänkandet. Vi kommer att fortsätta att driva på för rättvisa, för jämlikhet och för hela Sveriges välfärd och till och med för vatten, där det ska fungera i hela landet.

I detta anförande instämde Joakim Järrebring (S).

Anf. 36 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Tack, Denis Begic, för ditt anförande!

Det är en väldigt viktig rapport som Riksrevisionen har gjort. Egentligen är det två uppmärksammade rapporter man gjort. I den ena granskade man taxekonstruktionen i Sverige och i den andra hur staten har styrt kommunerna.

Jag tror att Moderaterna och Socialdemokraterna i grunden egentligen är överens om att det här är en kommunal fråga. Vi har ju kommunalt självstyre i Sverige. När Riksrevisionen pratar om regeringen måste man komma ihåg att det handlar om S-ledda regeringar och moderatledda regeringar.

Jag hörde till exempel viss kritik mot att det inte finns detaljerade bestämmelser om vad en vattentjänstplan ska innehålla. När Socialdemokraterna lade fram propositionen 2021 tyckte man att kommunerna skulle ha ett stort utrymme att anpassa planens innehåll efter de kommunala förutsättningarna. På samma sätt var det när EU:s dricksvattendirektiv implementerades. Då tyckte man också att det skulle bestämmas lokalt och att vi från nationell nivå inte ska göra alltför detaljerade begränsningar.

Jag har en fråga. Det finns något som Riksrevisionen inte tar upp. När Riksrevisionen var i civilutskottet ställde jag den frågan till riksrevisorn. Det handlar om de tvångsanslutningar som sker runt om i landet. Riksrevisionen konstaterar i rapporten att fokus har legat mycket på utbyggnad av va-nätet. Tyvärr har kommunerna inte prioriterat underhåll, och dessutom tvångsansluter man många enskilda fastigheter i stället för att prioritera att underhålla det man har.

Jag skulle gärna vilja veta: Hur ser Socialdemokraterna på de tvångsanslutningar till de kommunala va-näten som sker?

Anf. 37 DENIS BEGIC (S) replik:

Fru talman! Jag nämnde i mitt anförande ungefär det som ledamoten Beckman tog upp, att vi behöver fundera på hur vi i framtiden ska ha rent vatten och hur det kommer att renas.

Jag har själv varit ordförande i miljönämnden i Örebro och gjorde då besök med miljöinspektörerna och vet hur de har det. Det är enormt mycket hot mot dessa människor. Jag vet inte om ledamoten Beckman har hört talas om detta, men jag har själv varit med vid flera tillfällen när miljöinspektörer har blivit hotade till livet för att de inte har godkänt vattenanläggningar.

Min kommun började fundera på hur man skulle kunna åtgärda dessa saker, framför allt när man byggde nya områden. En sak var att klara av både vattenförsörjning och avlopp men också kunna ha dricksvatten. Vi har fattat beslut om saker. Till exempel kan vi inte längre ta vatten från Svartån därför att den är så förorenad. Det beror inte enbart på lantbruket att vattnet förstörs utan också på enskilda avlopp. I delar av samhället har enskilda avlopp förorenat sjöar.

Jag tror att detta är en fråga som vi behöver diskutera och arbeta med. Hur kommer det att se ut när det gäller stad och land? Var är det viktigare med tvångsanslutningar? Och hur ser det ut i de olika delarna av landet? Jag hoppas att det var svar på frågan.

Anf. 38 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Nej, jag tror inte att de boende i Sandviken blev så mycket klokare av svaret. I Sandviken i min valkrets kan vi se hur kommunen bräddar. Att brädda låter lite gulligt och fint, men konkret betyder det att det kommunala va-bolaget kör ut bajsavatten rakt ut i Storsjön – miljontals liter. Den som är intresserad kan gå in på Arbetarbladet och läsa om det.

Om en enskild fastighetsägare med enskilt avlopp eller tank skulle brädda vore det olagligt och ett miljöbrott, med all rätt, men kommunerna bräddar. Det är därför många runt om i Sverige är upprörda. Man har väl fungerande va-anläggningar som man själv har betalat och bekostat, och sedan kommer kommunerna och gör ett område och säger att alla ska tvångsanslutas.

Det är vad som indirekt står i Riksrevisionens rapport. Man har haft så mycket fokus på tvångsanslutning och utbyggnad av va-nätet att man har missat underhållet, och man tvingar in fastighetsägare som har väl fungerande va-anläggningar. Det är också ett problem.

När vi i bred enighet 2021 antog den lagstiftning som lades fram av den dåvarande S-regeringen var tanken just att man inte skulle behöva tvångsansluta. Enligt den gamla lagstiftningen var kommunerna tvungna att ansluta, men nu har man en annan möjlighet.

Jag skulle vilja ha ett lite tydligare besked från Socialdemokraterna. Om man har ett väl fungerande enskilt avlopp, ska man då tvångsanslutas till det kommunala va-nätet?

Anf. 39 DENIS BEGIC (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Beckman, för frågan!

Jag anser inte att man ska tvångsanslutas om man har väl fungerande avloppsrening, men som jag nämnde tidigare finns det områden i Sverige där vi har särskild natur och viktiga naturvärden. Där behöver vi fundera på hur vattnet ska renas i framtiden, om avloppet läcker.

Som jag sa har hela sjöar i min egen kommun blivit förorenade av anläggningar som inte fungerar. De fungerar kanske i 20–25 år, men så händer något. Ingen vet vad som hänt innan kommunen börjar utreda och titta på det. Vi måste ta med oss i diskussionen hur vi ska ha det i framtiden.

Inte ens ledamoten Beckman kan säga emot att vi kommer att ha föroreningar som blir värre och värre för varje år som går med klimatförändringar. I dag är det den 5 november, och vi ser att det är väldigt varmt ute. Man kan gå i bara kavaj. Saker och ting förändras, och då behöver vi vara proaktiva när det gäller vårt vatten om framtida generationer ska ha något att dricka.

(Applåder)

Anf. 40 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Det var kul att lyssna på replikskiftet mellan Socialdemokraterna och Moderaterna. Jag är glad att Socialdemokraterna nämner små kommuner och landsbygden. Det är jättebra, men när det börjar bli sådan panik som jag ser i min landsända önskar jag nästan ibland att det åtminstone fanns någon som kom och sket. Vi saknar människor.

Nu handlar det om Riksrevisionens rapport om tillgången till kommunalt vatten och avlopp. Om det är något som skulle kunna kallas för en tickande bomb är det nog vatten- och avloppsanläggningar i många kommuner. Riksrevisionen har granskat om statens insatser gentemot kommunerna i fråga om deras ansvar att tillhandahålla allmänna vattentjänster är effektiva.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att statens insatser brister i flera avseenden, vilket sammantaget leder till att insatserna inte är effektiva.

Om vi tittar på hur statens roll har förändrats historiskt blir det återigen en bild av att staten tar mindre och mindre ansvar för det gemensamma och framför allt för glest befolkade kommuner. Svartepetter hamnar återigen hos dem.

Redan 1944 gick staten in med 30 procent av kostnader för investeringar i va. Då var det inte på landsbygden, kan jag tala om för er. På 1950-talet, när det blev fart på utbyggnaden, stod staten för 75 procent av kostnaden för utbyggnaden. När reningsverk började byggas tog staten oftast mer än 50 procent av kostnaderna. Men i dag lånefinansierar de flesta kommuner sina reinvesteringar.

Fru talman! Jag är egentligen inte rätt person att debattera ämnet. Men jag bor i en kommun som definitivt har fått medborgarna att lära sig hur avgifter tas ut och vad dessa är avsedda för. Detta gäller enligt 30 § vattentjänstlagen: Avgifter som kommunen tar ut från brukarna av de allmänna vattentjänsterna ska följa självkostnadsprincipen. Det innebär att det totala uttaget inte får överskrida det som behövs för att täcka de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva va-anläggningen. Medel får under vissa förutsättningar avsättas till en fond för framtida nyinvesteringar. Jag kommer att återkomma lite till det senare. När va-kollektivet fått höjda taxor med 70 procent på ett bräde, då kan jag lova er att det blir reaktioner.

Jag konstaterar att det finns massor av kommuner som har va-anläggningar som är 70 år gamla. Det finns anläggningar som byggdes för några hundra användare, och i dag kan det vara en eller två familjer som nyttjar funktionen av anläggningen.

Det finns små kommuner som har tappat över halva sin befolkning. Min hemkommun har tappat sin befolkning från 15 000 till 5 700. Men längden på ledningar kan vara densamma. Man behöver inte vara raketforskare för att dra slutsatsen att det kommer att kosta för kollektivet eller för brukarna.

Detta är återigen något som man verkligen måste titta mer på. Kommuner som i dag taxerar in de högsta skatterna är nog oftast de kommuner som tappat mest i befolkning, men de förväntas fixa det.

Det som Riksrevisionen säger i sin rapport är att regeringen har tillsatt flera utredningar som i varierande grad har tittat på frågor som är direkt relaterade till vattentjänstlagen, men den har vidtagit få åtgärder.

Det är inte rimligt att kommunen höjer taxorna med 70 procent, som i min hemkommun, och sedan visar det sig att man överdebiterat kollektivet med flera miljoner. Sedan använder man pengarna till att förbättra resultatet i kommunsektorn. Så får det väl inte gå till, inte heller enligt lag.

Det är dags att man en gång för alla går till botten med den här frågan på riktigt. Därför yrkar jag bifall till reservation 1. Det som vi föreslår i reservationen räcker inte hela vägen. Det vet jag, men vi måste börja någonstans.

Det som kan bli övermäktigt för flera småkommuner måste vi börja hantera gemensamt. Jag är jätteglad att Socialdemokraterna gav en liten vinkning om att så kommer att ske.

Anf. 41 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag har läst Vänsterpartiets följdmotion. Det är egentligen en kopia av Riksrevisionens rekommendationer som ni sedan, kanske lite slött, har gjort om till era egna förslag till tillkännagivanden.

Jag begärde replik för att ställa följande frågor till Birger Lahti: Vill Vänsterpartiet förstatliga det kommunala va-nätet? Vill Vänsterpartiet försämra det kommunala självstyret?

Det var ett exempel här i talarstolen på en kommun som missbrukar möjligheten med taxan och använder den till andra saker. Det är såklart olämpligt. Väljarna har i valrörelsen möjlighet att rösta bort det styret om man är missnöjd med det eller att rösta fram det igen om man är nöjd med det.

Det är klart att det är utmaningar för mindre kommuner, absolut. Vi kan till exempel titta på Ockelbo i min valkrets. Det ter sig nästan omöjligt för en liten kommun att renovera va-nätet. Precis som Birger Lahti sa gavs stora statliga bidrag en gång i världen.

Samtidigt är det en viktig princip att kommunerna har ett kommunalt självstyre. Det borde kommuninvånarna fundera på. Är det viktigare med en ny hockeyhall, eller är det viktigare att renovera va-nätet?

Tyvärr har det funnits fall – inte minst i Norrbotten, där man bygger stora, fina badhus med miljardkostnader som följd – där man prioriterat sådana saker i stället för att renovera va-nätet.

Det är en fundamental funktion för en kommun att se till att, precis som Socialdemokraterna sa, det kommer rent vatten ur kranen. Det kan inte finnas någon ideologisk skillnad vad gäller det.

Min fråga är: Vill Vänsterpartiet förstatliga det kommunala va-nätet som i dag driftas av kommunerna, eller vill ni försämra det kommunala självstyret på det området?

Anf. 42 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Beckman, för frågan!

Jag kan garantera att jag i varje fall inte vill bolagisera tjänsten för vatten och avlopp. Många borgerliga partier skulle göra vad som helst för att sälja ut allt som är det offentliga. Vi kan väl börja där.

Det finns i varje fall en skillnad. Om man tror att människor ska flytta till en kommun för att den i varje fall har renoverat sina vatten- och avloppsledningar kommer man att misslyckas.

Detta är en konsekvens av att man tappar folk, oavsett färg på regeringar. Det kan vi säkert vara överens om. Små kommuner som tappar folk försöker att hålla sig över vattenytan. De har redan 6 eller 7 spänn mer i skatt än i några välbärgade kommuner utanför Stockholm. Då är det inte så lätt att göra de avvägningarna.

Det finns ett dyrt badhus i Kiruna. Det ansvaret kommer jag inte att ta på mig. Jag tror att det finns många andra som kanske ligger i skiten. De blev blåsta helt enkelt.

Det frågades om vi skulle vilja förstatliga. Nej. Men staten har en roll för att få hela landet att hålla ihop. Där finns mycket att göra. Den här regeringen har definitivt visat att man använder glesbygden och norra Sverige som en koloni som man alltid har gjort. Man rör sig inte en millimeter för att närma sig ett statligt ansvar.

Man ville med tvång få människor att flytta bort från kommunerna, och man ville med tvång öppna en gruva. Det man inte kan göra med gott gör man med tvång. Det är lite typiskt för det som den här regeringen försöker driva. Men det är inte vår linje.

Vi vill inte förstatliga. Kommuner ska ha sitt självstyre. Men de kommuner som inte fixar det behöver hjälp.

Prot. 2025/26:27
5 november

Anf. 43 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Som född och uppvuxen i Boden i Norrbotten är jag stolt över den moderatledda regeringen. Jag är stolt över att mina 85 år gamla svärföräldrar i Boden har råd att tanka sin bil. Jag är stolt över att de har råd att köra i Norrbotten med ett bränslepris som är halva priset mot när Vänsterpartiet gav sitt stöd till sossarna. Jag och Moderaterna har ingenting att skämmas för. Vi är Sveriges landsbygdsparti.

Det är ändå bra att Vänsterpartiet nu talar om att man inte vill förstatliga det kommunala va-nätet. Det är ett tydligt och klart besked. Jag hoppas att också Socialdemokraterna håller fast vid den linjen. Det är viktigt med kommunalt självstyre. Det är viktigt att våra lokalpolitiker prioriterar det som är kommunernas kärnuppgift, att se till att va-nätet fungerar.

Sedan har vi ett problem med att det är väldigt olika taxor, för det är det. Svenskt Vatten har visat att det är väldigt stor skillnad i olika taxor mellan olika kommuner. Så kommer det säkert alltid att vara. En stor kommun har stordriftsfördelar.

Jag har också sett hur man i Gästrikland har bildat ett gemensamt bolag, som nu Vänsterpartiet tydligen är emot, där fem kommuner tillsammans jobbar med de här frågorna. Det får bland annat som konsekvens att taxorna kommer att jämnas ut.

Storstadskommunens invånare kommer i någon mening att subventionera taxan för va för mindre kommuner. Det är väl alldeles utmärkt att kommuner samarbetar och hittar lösningar på det.

Underhållsskulden för va-nätet är uppåt 800 miljarder därför att det har missköts under många år under olika regeringar, och kommunerna har inte prioriterat den här frågan. Det tycker jag är djupt olyckligt. Det ska dock bli intressant att se hur mycket pengar Vänsterpartiet kan avsätta i sin budget för att stötta de här kommunerna – eller om det är så att kommunerna själva måste ta större ansvar genom att till exempel uppmana invånare att ha enskilda avlopp i stället för kommunalt. Det fungerar alldeles utmärkt.

Anf. 44 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Beckman, för det här replikskiftet!

Jag är jätteglad om Beckmans föräldrar tycker att allt har fixat sig när de får tanka billigare. Det finns däremot många andra saker som många även i Boden säger inte fungerar. Detta hänger ihop med hur man prioriterar sina pengar.

Att man sänker skatter för de rikaste och att man har rot- och rutavdrag som det rinner miljarder ur har man inga problem med. Man kan stötta små kommuner och köra över dem med tvång. Det kan handla om en gruva – vilket jag egentligen inte är emot. Jag tycker att gruvor behövs, och det är många gånger en överlevnadsfråga för min landsända. Men den här regeringens syn på medborgardialog och kommunernas självstyre, som ledamoten var stolt över, håller på att urholkas i många avseenden.

Att bolagisera vatten och avlopp i flera kommuner så att kommunerna äger detta har jag absolut ingenting emot så länge det samhälleliga äger

*Riksrevisionens
rapport om tillgången
till kommunalt vatten
och avlopp*

det och man har gemensamma syften till att göra det billigare. Det är mycket bra.

Jag kan bara säga att vi har olika syn på vad som är viktigt i samhället. Om det bara är att tanka sin bil billigare har Moderaterna fått det de ville, men jag vill ha ett samhälle som håller ihop. Där skiljer sig våra partier åt, och det är jag glad över.

Anf. 45 MATS HELLHOFF (SD):

Fru talman! Betänkandet handlar om Riksrevisionens rapport. Jag vill inledningsvis yrka bifall till betänkandet.

Riksrevisionen riktar rätt omfattande kritik mot regeringens styrning och mot relevanta myndigheters tillsyn och insatser när det gäller kommunernas ansvar att tillhandahålla allmänna vattentjänster. Jag delar Riksrevisionens uppfattning i många delar. Jag konstaterar att även regeringen i huvudsak instämmer i Riksrevisionens problembeskrivning och anser att de åtgärder som Riksrevisionen föreslagit är väl motiverade.

Genom vattentjänstlagen har staten överlåtit ansvaret för att tillhandahålla allmänna vattentjänster till kommunerna. Men staten har fortfarande ansvaret för både lagstiftning och den övergripande styrningen. Hur regeringen och staten i sin helhet väljer att styra påverkar givetvis kommunernas prioriteringar.

Riksrevisionens granskning visar att staten trots kända brister i kommunernas underhåll och förnyelse av den befintliga va-infrastrukturen framför allt har styrt och fokuserat sina insatser mot att ansluta fler hushåll till de allmänna vattentjänsterna. I det avseendet har vi uppmärksammat och kritiserat att en del kommuner tvångsansluter fastigheter till det kommunala nätet trots att fastigheterna har en väl fungerande vattenförsörjning och ett väl fungerande avlopp. Anslutningarna sker till stora kostnader för den enskilda fastighetsägaren – ibland så stora att fastighetsägaren tvingats sälja sin fastighet då anslutningskostnaderna är alltför höga.

Riksrevisionen bedömer att statens insatser gentemot kommunerna inte i tillräcklig utsträckning har tagit hänsyn till, eller agerat på, de långsiktiga risker som bristande underhåll och förnyelse innebär. Riksrevisionen säger vidare att statens insatser gällande allmänna vattentjänster involverar myndigheter inom livsmedels-, miljö- och samhällsplaneringsområdet och att flera av myndigheterna har uttryckt behov av ytterligare och tätare samverkan.

Fru talman! Trots att myndigheterna har ett ansvar att själva se till att den samverkan de har behov av kommer till stånd menar Riksrevisionen att områdets tvärsektoriella karaktär med delat ansvar mellan många myndigheter kan motivera särskild styrning mot en mer formaliserad samverkan.

Va-beredskapsutredningen har haft i uppdrag att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Regeringen menar att det i utredningen finns förslag som har flera nära beröringspunkter med Riksrevisionens rekommendationer.

Jag delar också Riksrevisionens uppfattning att regeringen ska rekommenderas att ge berörda myndigheter i uppdrag att fördjupa sin samverkan i frågor relaterade till allmänna vattentjänster och vattentjänstlagen. Detta

framförs också i Va-beredskapsutredningen. Jag anser dock att samverkan bör vara ytterligare formaliserad än den är i dag och än vad som föreslås.

En aspekt som inte nämns i Riksrevisionens rapport och som andra rapporter och utredningar endast snuddat vid är säkerheten vid våra vattenanläggningar. När man kan stoppa dricksvattentillgången i en tätort bara genom att bryta upp ett hänglås visar det att det är mycket kvar att göra inom området säkerhet.

I Riksrevisionens rapport och regeringens skrivelse nämns en del av de aktörer som har ansvar för vattentjänster. I tillägg kan också Sveriges geologiska undersökning, SMHI, MSB, Jordbruksverket och Skogsstyrelsen nämnas. Det finns förmodligen ytterligare aktörer med större eller mindre ansvar för vattentjänster som kompletterar eller överlappar ansvaret hos andra aktörer. Jag menar att detta talar i ännu högre grad för att samverkan om vattentjänster bör formaliseras i en speciell samordnande funktion.

Med detta sagt yrkar jag bifall till betänkandets förslag.

Anf. 46 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Vatten är en förutsättning för liv, och rent vatten är en förutsättning för hälsa. Vi har sett hemska exempel på när man har behövt släppa ut skitvatten – som vi har hört tidigare här i kammaren – och folk faktiskt har drabbats av magsjuka och parasiter och annat. Där vill vi ju inte hamna. Vatten är också en förutsättning för livsmedelsproduktionen och för våra samhällen över huvud taget.

Samtidigt som vatten är den grundläggande förutsättningen för liv blir det alltmer utsatt för press. Som Socialdemokraterna tog upp har vi ju klimatförändringar som gör att det blir torka och översvämningar. Det sätter också vattnet under press – både när det gäller tillgången till vatten och när det gäller avloppssystemen, där enorma vattenmassor rinner ned under korta perioder. Vi har också ett osäkert läge i omvärlden som sätter press. Där behöver vi jobba mer med beredskap kopplat till vattenfrågorna och se till att det finns leveranser även om vi har en kris.

Av alla de här anledningarna, fru talman, är jag väldigt glad över att Riksrevisionen riktat sökljuset mot just vatten- och avloppsfrågor. Det kan låta tekniskt och tråkigt, men det är grundläggande och viktigt.

Riksrevisionen har övergripande landat i att regeringen behöver arbeta mer och bättre med det här och implementera lagstiftningen på ett bättre sätt. Det är i mångt och mycket ett kommunalt ansvar, men staten behöver också finnas där med ramar och för att stötta.

Det är några saker man i stora drag har kritiserat. Det ena är att man har haft mycket fokus på utbyggnad och därmed tappat underhållet och förnyelsen. Stora delar av våra rör är väldigt gamla i dag. Det har gått flera decennier sedan de byggdes ut, och man har inte fokuserat på underhållet i tillräcklig grad.

Det har kommit olika förslag och utredningar på det här området, men man har inte omsatt dessa till åtgärder från regeringen. Man har bemött detta med passivitet – nu pratar jag om den här mandatperioden, inte tidigare.

Den statliga tillsynen skulle kunna vara mycket mer effektiv. Riksrevisionen lyfter fram att befogenheterna inte är tillräckliga, men jag skulle säga att det handlar om kostnadstäckningsgraden. Tillsynsavgifterna som tas ut räcker inte för att göra tillsynsbesöken. Det är då man springer på

anmälningar och blir reaktiv i stället för att göra tillsyn där den verkligen behövs ur miljösynpunkt. Det blir då en enorm finansieringsskuld för att förnya och underhålla våra ledningsnät.

I stora drag tycker vi att regeringen behöver visa handlingskraft och möta rekommendationerna. Miljöpartiet anser i fråga om ramarna och det statliga ansvaret att vi ska lagstifta om att kommunerna måste besluta om en inriktning för underhållet. Staten ska inte säga exakt hur det ska gå till utan frågan ska upp på den kommunala agendan.

Vad gäller tillsynen måste befogenheterna utökas. Vidare ska det finnas tillräckliga resurser för att göra en bra tillsyn. Vi måste se över hur miljöavgiften ser ut så att det i större utsträckning blir möjligt att jobba med fondering för framtida underhåll. Det får inte bli så ryckigt, som det ofta är i dag. Jag var ordförande för tekniska nämnden i Järfälla, och det var ett väldigt meckande för att få taxan att hoppa fram och tillbaka så att lagstiftningen skulle upprätthållas. Det behövs mer långsiktighet så att det går att fondera för framtida underhåll, så att det inte blir sådana plötsliga hopp som är kännbara i folks plånböcker.

Vi tycker också att man måste se över vad klimatförändringarna leder till, till exempel översvämningar. Vi måste titta på frågan om en särskild dagvattentaxa. Innan vattnet kommer in i de överbelastade rören måste vattnet infiltreras i marken. Vi tycker att man kan lagstifta om en grönytefaktor. De öppna dagvattenlösningarna ger mycket till folkhälsan och en vacker stadsmiljö. Det är alltså fråga om en kombination av grönytor, dagvattendammar och rör. De som ansvarar för vägarna, väghållarna, behöver också ta sitt ansvar för att bidra till finansieringen av hanteringen av dagvattnet.

Vidare har vi de ekonomiska frågorna. Vänsterpartiet har lyft upp frågan om hur vi gör med glesbygden och de små samhällena. Det är viktigt att staten tar ett finansiellt ansvar, till exempel tittar på lånegarantier och hur man kan underlätta för kommuner att samverka. En liten kommun kan samverka med flera kommuner för att få ihop frågan.

Sedan vill jag slänga in att vi även ska titta lite uppströms, att vi ska jobba med vatteneffektivisering. Hur kan vi minska vattenåtgången? När man bygger nytt kan man använda sig av olika typer av innovativa lösningar för att minska vattenåtgången. Dessa frågor behöver vi också jobba med.

Låt mig summera. Vatten är en förutsättning för allt liv och för en god hälsa, och vi måste komma bort från passiviteten och visa handlingskraft. Om ni är nyfikna på den gröna versionen av handlingskraft får ni jättegärna läsa vår motion om ett va-system för nutid och framtid. Där finns många bra förslag.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 5.

Anf. 47 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! I dag debatterar civilutskottet Riksrevisionens rapport om tillgången till kommunalt vatten och avlopp. Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Fru talman! Det här är en viktig rapport från Riksrevisionen som visar att det finns brister i styrning och ledning från staten vad gäller hur kommunerna sköter området. Det är fakta.

Riksrevisionen har också lagt fram en tidigare uppmärksammas rapport som handlar om hur kommunerna sätter taxor. Jag kommer ihåg när civilutskottet träffade den dåvarande avgående riksrevisorn, som jag råkade hamnade bredvid på middagen. Hon berättade att det var en av de rapporter som Riksrevisionen hade fått mest uppmärksamhet för från allmänheten. Upprörda medborgare från hela Sverige hörde av sig till Riksrevisionen och berättade om hur kommunerna agerade mot enskilda fastighetsägare för att tvångsansluta dem till kommunala va-nät.

Den enda kritik jag har mot rapporten är egentligen att Riksrevisionen inte har belyst frågan om hur kommunerna agerar. Man skriver i rapporten att kommunerna fokuserar mycket på att bygga ut det kommunala va-nätet, och där framgår också att kommunerna verkar ha glömt bort att man måste underhålla det som finns. En privat fastighetsägare skulle aldrig agera lika uselt på en egen fastighet som många kommuner har gjort när man helt enkelt har struntat i underhållet. Det är därför underhållsskulden har uppstått. Hade man skött detta varje år hade vi inte hamnat i denna situation.

Men det kan också vara så enkelt, som jag sa i ett replikskifte med Socialdemokraterna, att väljarna har efterfrågat nya idrottshallar i stället för en sådan kommunal kärnuppgift som ser till att vatten och avlopp funkar. Jag är helt övertygad om att det bland oss i de åtta partierna inte finns någon som helst skillnad i den frågan: När vi slår på vattenkranen ska det komma rent och fräscht vatten. Det kan inte finnas någon ideologisk skillnad i det.

Sedan finns en fråga som Riksrevisionen inte berör men som jag anförde i ett replikskifte, nämligen bräddningen av det kommunala va-nätet.

I lokaltidningen Arbetarbladet har vi kunnat läsa om hur Sandvikens kommun pumpar ut bajsavatten rakt ut i Storsjön. Vi har sett filmer på Facebook där eldsjelen Anders Broman i Järbo har lagt ut filmer som visar hur man pumpar ut bajsavatten rakt ut i bäckar. Så får det inte gå till, men det är Sverige – Sandviken – 2025.

Frågor om bräddning är ett kommunalt ansvar. Vi moderater anser absolut att det är ett kommunalt ansvar. Vi tycker inte att staten ska förstatliga det kommunala va-nätet. Det vore helt orimligt. Jag är glad att Vänsterpartiet tog avstånd från den uppfattningen. Det finns organisationer som driver frågan att ha en enhetlig nationell va-taxa i Sverige. Svenskt Vatten har anfört det.

I går skrev regeringens Egnahemskommissionär Stefan Attefall på DN Debatt. Rubriken i Dagens Nyheter är följande: Skenande taxor slår mot småhusbyggande. Stefan Attefall konstaterar att i många kommuner skenar taxorna eftersom det inte finns några incitament för kommunerna att hålla ned taxorna – ingen broms. Så kan det naturligtvis inte fortsätta. Sedan presenterar han förslag på lösningar.

Allt är inte nattsvart, även om det kan låta så i en sådan här debatt. Vi moderater i civilutskottet besökte Coca-Cola för några veckor sedan. Då berättade de vi mötte att de kan rena en och en halv miljon liter vatten per dygn. Om det skulle hända något med det kommunala va-nätet har de som privat företag möjlighet att rena en och en halv miljon liter vatten per dag. Men de har lite svårt att komma i kontakt med staten, myndigheterna, och därför undrar de hur de ska göra eftersom de skulle kunna vara en jättebra backup till kommunerna.

Jag delar inte Vänsterpartiets svartmålning av privata företag att de skulle vara onda. Tvärtom är det helt fantastiskt att någon säger att de kan hjälpa till att rena vatten om det skulle behövas. Det finns säkert fler anläggningar runt om i Sverige som skulle kunna agera på motsvarande sätt. Nu när man i civilförsvårshänseende inventerar hur man ska lösa bland annat va-frågan hoppas jag att MSB och andra inventerar de privata företagen. Coca-Cola är säkert inte ensamt om att ha ett eget reningsverk, utan det finns säkert fler dryckestillverkare som kan göra sådant.

Regeringen instämmer i många av Riksrevisionens ståndpunkter och rekommendationer. Vi ska också vara medvetna om, precis som jag sa i mitt replikskifte med Socialdemokraterna, att när Riksrevisionen skriver regeringen menar man både S-ledda regeringar och moderatledda regeringar. Den här frågan har ju funnits en längre tid.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 48 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Beckman för anförandet.

Ledamoten lyfte upp frågan om bräddning flera gånger. En viktig sak för att komma bort från behovet av att göra bräddningar är att se till att det inte kommer in enorma mängder regnvatten i rören och in i reningsverken, det vill säga att reningsverken inte har kapacitet att ta emot mängden vatten. För att hantera frågan måste man jobba ordentligt med klimatanpassning och se till att det finns grönytor och marker som kan infiltreras.

Men regeringen har med sin politik fullkomligt sänkt arbetet med klimatanpassning. Ni har tagit bort pengar och tagit bort stöd till länsstyrelserna. På nyheterna för några dagar sedan såg jag att det på länsstyrelsen nästan inte finns några kvar som jobbar med klimatanpassning. Hur går det här ihop?

Det verkar vara en viktig fråga för ledamoten. Men varför lyfter regeringen i så fall inte upp arbetet med bättre klimatanpassning?

Anf. 49 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Jag är besjälad av det kommunala självstyret. Ibland skulle man nästan kunna tro att jag är centerpartist. Innan de blev Stureplanscentern var de för kommunalt självstyre.

Det är precis samma sak när det gäller de här frågorna. Det finns ingenting som hindrar Gävle kommun från att klimatanpassa sin egen kommun. Det fanns brister i S-styrda Gävle kommun, där Miljöpartiet tyvärr ingår i styret. Länsstyrelsen hade larmat och varnat för att man hade vägtrummor som skulle kunna orsaka kaos om det kom ett stort regnväder. De hade varnat för att man inte skötte det kommunala va-nätets spolningar. Ett företag i Gävle som hette Jannes Slam- och Spolservice gjorde det förebyggande underhållet. Det drog man in på av besparingsskäl.

Det fick katastrofala konsekvenser i Gävle när tusenårsregnet kom. Hittills har det kostat skattekollektivet i Gävle 1,3 miljarder. En del täcks kanske av försäkringar.

Det finns ingenting som hindrar en enda kommun från att jobba med klimatanpassning. Det finns inga brister i lagstiftningen, ingenting som hindrar över huvud taget.

Miljöpartiet säger att eftersom kommunerna sköter det här så dåligt borde staten gå in med antingen ett hårdare regelverk eller hårdare styrning. Det kan man naturligtvis göra. Det står Miljöpartiet fritt att göra det i en eventuell regering om 50 år.

Men om man tror på kommunalt självstyre gäller också det kommunala ansvaret. Och Moderaterna tror på kommunernas ansvarstagande.

Jag instämmer i Riksrevisionens kritik om att det hade varit bra om länsstyrelsen hade ett tydligare mandat när det gäller de kommuner som uppenbarligen inte sköter sig, till exempel Gävle. De hade tre år i rad påtalat att Gävle misskötte sig, men de skulle kanske ha haft ett skarpare verktyg. Men då hamnar vi å andra sidan vid det kommunala självstyret igen. Vill vi ge staten makt på kommunernas bekostnad?

I Gävles fall hade länsstyrelsen tre år i rad varnat för konsekvenserna av misskötseln av bland annat grönytor.

Anf. 50 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Självklart är det kommunala självstyret viktigt. Men om man ska dra det resonemanget till en extrem skulle man kunna kasta bort all lagstiftning över huvud taget och alla former av statligt stöd. Där tror jag inte att ens ledamoten Beckman vill hamna.

När det gäller klimatanpassning kan man, även om man har ett kommunalt självstyre, såklart jobba med olika typer av investeringsstöd för att kunna klimatanpassa. Det är också otroligt viktigt att länsstyrelserna tar fram kunskapsunderlag och till exempel översvämningskartering. Det är inte alltid något som en kommun har möjlighet att göra på egen hand. Det är en kunskapsbildande verksamhet där man tar fram olika typer av gisskikt som ger kommunerna förutsättningar att jobba på ett bra sätt. De här bitarna är fullt förenliga med det kommunala självstyret.

Men från ledamoten Beckman hör jag fortfarande ett nej till klimatanpassning; vi ska köra på kommunalt självstyre. Därför är det helt oviktigt.

Jag har fortfarande inte fått något svar på hur ledamoten vill arbeta med klimatanpassning, på hur man ska minska översvämningsrisken eller på hur man ska se till att det inte blir bräddningar och att det blir rent vatten. Jag saknar svar på det.

Jag är övertygad om att det går att ha en bra balans mellan statligt ansvar och kommunalt ansvar. Ska man dra extremen extra långt skulle man kunna riva bort hela miljöbalken. Det skulle ge otroligt negativa konsekvenser för miljö, hälsa och vatten.

Jag upprepar min fråga: Vad vill ledamoten göra för att stärka klimatanpassningen i Sverige?

Anf. 51 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! När Miljöpartiet satt i regeringen lade man fram en proposition, 2021/22:208, som hette *Vägar till hållbara vattentjänster*. Dåvarande regeringen konstaterade där att man inte ville ge detaljerade bestämmelser, utan man skrev att innehållet skulle kunna anpassas efter egna behov och förutsättningar.

En gren av oss politiker tycker väl att kommunerna ska ta ett väldigt stort ansvar. Jag beklagar att till exempel Gävle inte gjorde det. Det blev en fullständig katastrof för de villaägare i Fridhem som fick sina källare vattenfyllda på grund av någonting som de egentligen inte kunde påverka, på grund av att kommunen hade misskött sin samhällsplanering. Det är därför de här frågorna är så viktiga.

Jag har varit i Florida ganska ofta. Nu har vi sålt vår lägenhet där, men första gången jag kom dit reagerade jag på att de utspritt i områdena har stora områden med något som ser ut som betongbunkrar. De har också breda och stora avrinningar från vägarna. Jag tänkte: Oj, behövs det här? Sedan kom regnet. Det regnar väldigt ofta i Florida. Då såg jag hur dammarna fylldes.

Hur kunde det funka där, och utan att källarna översvämmades och utan att det blev katastrof? Jo, de har samhällsplanering. De vet att det regnar och gör en vanlig samhällsplanering som innebär att de gör eller möjliggör för vattenreservoarer.

En del av kommunernas kärnuppdrag är att se till att den här verksamheten fungerar. Det är otroligt viktigt för medborgarna. Men jag tror också att medborgarna ska fundera på om det är viktigare med ett badhus för en miljard eller att se till att kärnverksamheter som vatten och avlopp funkar.

Jag beklagar att det har funnits en hetsjakt på enskilda avlopp i stället för att se till att det kommunala va-nätet fungerar. Tyvärr fortsätter det i många kommuner. Jag får mejl från fastighetsägare i hela Sverige som känner sig djupt påverkade av att bli tvångsanslutna.

Anf. 52 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Beckman! Jag måste ta replik eftersom ledamoten nämnde att Vänsterpartiet skulle vara emot privat företagande. Jag måste få höra, så att det inte blir osagt, varifrån ledamoten får sådana indikationer eller vibbar. Jag sade i alla fall ingenting i mitt anförande om att jag skulle vara emot privat företagande eller privata aktörer.

Anf. 53 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Skulle Vänsterpartiet inte vara emot privata företag? Det räcker väl att titta på er historia, Birger Lahti. Det räcker att höra vad ni säger i politiska församlingar runt om i Sverige. Det räcker att höra vad ni säger här i riksdagen om hur ni vill dräpa den privata välfärdsföretagssektorn. Ledamoten Birger Lahti måste väl ha lyssnat på sin partiledare någon gång, till exempel i en partiledardebatt. Det måste ha hänt.

Men jag är glad om Birger Lahti tillhör den gren i Vänsterpartiet som inte är emot privata företag. Det är fantastiskt bra. Jag tror att ledamoten är aktiv i näringsutskottet. Då träffar man säkert både företagare och näringslivsorganisationer och upptäcker att de inte är ondskan själv.

Själv är jag stolt, glad och nöjd över att vi har privata företag i Sverige. Det är det som finansierar vår önskade välfärd. Jag blir otroligt stolt när vi besöker Coca-Cola och de säger att de kan tillverka 1 ½ miljon liter rent vatten per dygn och skulle kunna hjälpa till om det kommunala va-nätet går ned. Det är fantastiskt bra och något att vara stolt över. Jag tycker att vi ska uppmuntra företagare. Vi ska vara stolta över den svenska företagssektorn.

Jag hoppas verkligen inte att Vänsterpartiet får något som helst inflytande, indirekt eller direkt, över en regering. Det vore en katastrof för det svenska näringslivet.

Anf. 54 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Beckman, för massor av åsikter!

Jag vill ge ledamoten ett tips. Vi har en motion om småföretag och politik. Läs den! Läs vår motion om landsbygd och industri! En ärlig ledamot kan i alla fall ta någonting annat i beaktande än att bara kasta ur sig massor av åsikter som inte har någon som helst bäring.

Jag har i hela mitt yrkesliv, i 30 års tid, jobbat i skogen med företagare, åkerägare och entreprenörer. Min son är entreprenör. Att påstå att vi skulle vara emot småföretag eller företagande är nonsens. Men man kan överleva vad som helst från den här talarstolen. Man kan ljuga och komma med vad som helst och överleva det också.

Jag är glad att jag i alla fall fick det sagt och att jag kan ge ledamoten några tips på vad han kan läsa för att få en bild av vad Vänsterpartiet står för. Jag hoppas att ledamöterna från alla de andra partierna också läser dem. Då kan vi få en sansad debatt om i alla fall hur vi ser på företagen.

Sedan står jag upp för att det finns några samhällsviktiga funktioner där giriga ägare till företag inte passar in. Vårt samhälle måste hålla ihop. Om det bara är vinstjakt man är ute efter passar man inte överallt – inte i vården, skolan och andra samhällsviktiga funktioner. Människor betalar skatt och förväntar sig att landet håller ihop. Men jag har sett motionerna som Moderaterna skrivit. De vill privatisera i stort sett allt, och så har det varit länge. Jag är glad över att vi inte är överens om de sakerna.

Anf. 55 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Det är ju fantastiskt med Birger Lahtis retorik: Vi i Vänsterpartiet är för företagare och småföretagare. Men giriga företagare är vi emot. Vi är emot Icahandlare. Vi är emot privata livsmedelsbutiker. Vi är emot privata friskolor. Vi är emot privat välfärd. Vi är emot rutavdrag och företagen i hemtjänstsektorn. Byggföretagen – ja, jag vet inte om de får tjäna pengar eller inte.

Nej, Birger Lahti – man kan inte vara för företagsamheten och vara emot vinster. Man kan inte vara för företagsamheten och tycka att Vänsterpartiet ska sitta här i Stockholm och bestämma vilka branscher och företag som får finnas. Det är en retorik som över huvud taget inte går ihop. Men jag vill ge Birger Lahti rätt på en punkt: Det är en fantastiskt stor skillnad mellan Moderaterna och Vänsterpartiet vad gäller synen på företag.

Jag vill rikta ett varmt tack till Sveriges företagare för att ni finns. Varje dag bidrar ni till att skapa välstånd i Sverige. Varje dag bidrar ni till att skapa skatteintäkter som vi politiker kan fördela. Ett stort, varmt tack till Sveriges företagare!

(Applåder)

Anf. 56 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Vatten och avlopp är inte bara en samhällstjänst. För dig som enskild fastighetsägare är det en kritisk infrastruktur som påverkar hälsa, ekonomi, fastighetsvärde och livskvalitet. Vatten och avlopp är inte något som kom-

Prot. 2025/26:27
5 november

*Riksrevisionens
rapport om tillgången
till kommunalt vatten
och avlopp*

munen sköter utan ditt livs viktigaste system. Ett litet underhåll i dag sparar hundratusentals kronor och skyddar din familjs hälsa i morgon. Ibland skulle man önska att kommunerna hade hört det och gått efter det.

Vi pratar om en riksrevisionsrapport som har levererats och som vi på ett eller annat sätt ska ge ett svar på. Granskningen omfattar olika delfrågor. En av delfrågorna är: Är regeringens styrning effektiv i förhållande till kommunerna och deras ansvar att tillhandahålla allmänna vattentjänster?

Det är ju så – att tillhandahålla allmänna vattentjänster är ett stort ansvar som kommunerna har. Vi tycker väl alla på ett eller annat sätt att det kommunala självstyret gör att vi inte ska in och grotta i detta alltför mycket. Men det kanske är som så att vi har låtit det kommunala självstyret styra alldeles för mycket. Vi har inte gjort någon kontroll eller uppföljning. Vi har inte vidtagit åtgärder när vi sett att det faktiskt inte fungerar – alldeles oavsett vilken regering som suttit, vill jag påstå.

Vi har sett att reinvesteringarna inte räcker till för att va:t ska fungera runt om i hela Sverige. Vi har sett att man gör tvångsanslutningar för att finansiera reinvesteringar på nya punkter. Vi tycker inte att det är bra.

Vi har sett att det sker kostnadsökningar i alla kommuner. Birger Lahti från Vänsterpartiet redovisade en kostnadsökning på 70 procent. Det låter för mig väldigt högt, men jag tror honom när han säger det. I många av kommunerna i mitt hemlän är det 20 procents höjning. Men redan nu talar man om att det både nästa år och året därefter också kommer att ske 20 procents höjning. Jag tror faktiskt att kostnaden för den enskilde för dessa tjänster har varit alltför liten för att vi ska kunna vara nöjda och glada och se att det fungerar framåt.

Då är frågan: Har vi släppt kommunerna för långt? Ja, det säger egentligen riksrevisionsrapporten att vi har gjort. I sitt svar nämner regeringen de direktiv till myndigheter som getts under 2025. Man ska återkomma om vilka kontroller man har gjort och vilka utvärderingar man gör och hitta en väg framåt, för regeringen tycker inte att det här är bra.

Det är nog ingen som är förvånad över rapportens resultat. Den som säger sig vara det har väl gömt sig under en sten någonstans. Riksrevisionsrapportens slutresultat är att vi måste ha mer kontroll på vad kommunerna gör och mer samarbete mellan stat och kommuner, och det är ganska självklart. Jag tycker att riksrevisionsrapporten visar det som Svenskt Vatten har framhållit under ganska många år och som vi har sagt från denna talarstol: Vi behöver engagera oss från statligt håll för att kommunen ska klara av sitt åtagande, alldeles oavsett om det är en stor eller en liten kommun.

Vi ser dock runt om i Sverige att det finns kommuner som vidtar åtgärder, gör planer och investerar i sina va-nät. De ska ha en eloge, tycker jag. Det här måste vi också komma ihåg när vi vidtar åtgärder – det finns faktiskt kommuner som fungerar mycket bra i detta avseende, och vi kan ta dem som exempel på att det faktiskt fungerar.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26: MJU4
Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om batterier (prop. 2024/25:194)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 15 Uppgiftsskyldighet för vissa stödåtgärder som faller under EU:s statsstödsregler

Näringsutskottets betänkande 2025/26: NU6
Uppgiftsskyldighet för vissa stödåtgärder som faller under EU:s statsstödsregler (prop. 2024/25:198)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 16 Förbudet mot utvinning av uran tas bort

*Förbudet mot
utvinning av
uran tas bort*

Näringsutskottets betänkande 2025/26: NU7
Förbudet mot utvinning av uran tas bort (prop. 2024/25:203)
föredrogs.

Anf. 57 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! När jag var en liten grabb och växte upp i Malmö kunde jag se Barsebäcksverket på andra sidan Lommabukten. För mig som är född i kolkraftens och smogens London, en stad som jag besökte flera gånger under min uppväxt, var Barsebäcksverket och svensk kärnkraft själva sinnebilderna av Sverige som ett modernt, rent och högteknologiskt land. Alla som någon gång har besökt ett land där man förlitat sig på storskalig kolkraft förstår nog precis vad jag talar om.

Sverige satsade under 70- och 80-talet för framtiden. I rask takt byggdes tolv reaktorer. Att vår svenska kärnkraft skulle vålla så livlig debatt att det ledde till en folkomröstning kändes svårt för mig att förstå. Folkomröstningen genomfördes våren 1980, då jag var nio år gammal. Det var där och då mitt politiska intresse väcktes. Blott nio år gammal insåg jag att politik är viktigt och påverkar min och landets framtid. Det är faktiskt inte utan att jag funderar på vad den där lilla nioåringen hade sagt om någon talat om för honom att han 45 år senare skulle stå här i riksdagens talarstol och debattera upphävandet av förbudet mot utvinning av uran. Det är en svindlande tanke.

Men nu är vi där. Nu är vi äntligen på väg att avskaffa en väldigt märklig och dålig förbudslagstiftning, som Miljöpartiet med benägen hjälp av

Socialdemokraterna drev igenom 2018. Man förbjöd brytning av uran trots att någon sådan brytning i egentlig mening inte förekommit i Sverige på flera decennier – då skedde det dessutom med helt annan teknik och under helt annan miljölagstiftning. Man förbjöd helt enkelt ett icke-problem i sin iver att försvåra för Sverige som kärnkraftsnation.

Att Sverige sedan länge importerade allt sitt kärnbränsle spelade ingen roll. Uranbrytning skulle till varje pris förbjudas, prospektering efter detta i berggrunden så vanligt förekommande grundämne likaså.

Det spelade heller ingen roll om beslutet fick negativa konsekvenser för resten av prospekterings- och gruvindustrin. Att branschen framförde att förbudet gjorde det svårare – och dyrare – att prospektera efter så kallade sällsynta jordartsmetaller brydde man sig helt enkelt inte om.

Så är det nämligen, fru talman – uran är en viktig ledmetall i jakten på andra metaller och mineral, som inte sällan behövs för just den teknik som uranmotståndarna så ivrigt brukar applådera.

Under åren som följde sjönk Sverige som en sten i Fraser Institutes rankning av gruvnationers attraktivitet att investera i. Efter ett antal år med socialdemokrater och miljöpartister vid rodret hade Sverige tappat omkring 30 placeringar i nämnda rankning. Vi gick från att vara jämförbara med moderna gruvnationer i den demokratiska delen av världen till att brottas med gruvnationer med tvivelaktigt statsskick i tredje världen. Tappet är, enligt min uppfattning, ett fullständigt oacceptabelt misslyckande för Sverige som gruvnation. Och nej, det var sannerligen inte bara införandet av uranförbudet som ledde dit. Givetvis berodde det på en rad faktorer, men det signalvärde beslutet hade får ändå inte underskattas.

Nu har Sverige – tack och lov – en långt mer kärnkraftsvänlig regering. Den är dessutom väldigt gruvvänlig. Tidöpartierna förstår hur viktig gruvindustrin är för Sverige. En medveten politik har lett till att Sverige nu ligger på sjätte plats i den rankning jag nyss hänvisade till. Att den förda politiken de senaste tre åren haft betydelse för detta är nog givet.

Detta är oerhört viktigt om man beaktar vårt enorma importberoende av metaller och mineral, inte minst från Kina. Om Kina skulle välja att strypa sin export av de metaller och mineral som vårt samhälle bygger på, vad händer då? Som politiker kan jag helt enkelt inte blunda för det faktum att vi i dag är extremt sårbara, då vi importerar nästan all råvara från ovänligt sinnade länder.

Fru talman! När det gäller uran anser jag att det är fullt rimligt att Sverige som högteknologisk kärnkraftsnation ska ha som långsiktigt mål att om möjligt bli självförsörjande på det kärnbränsle vi behöver för vår egen elproduktion, inte minst mot bakgrund av att vi nu befinner oss i ett skakigare geopolitiskt läge än på flera decennier. En högre självförsörjningsgrad borde vara möjlig, då uranfyndigheter de facto finns i vår berggrund. Men detta förutsätter naturligtvis att fyndigheterna är lönsamma att bryta och att det kan ske på miljömässigt godtagbara villkor. Det är därför vi har en sträng miljöbalk och rigorösa tillståndprocesser. Vi ska inte konkurrera med tvivelaktiga miljövillkor. Liksom med all annan gruvbrytning ska vi ligga i absolut internationell framkant – eller inte bryta alls.

Att vi nu häver uranförbudet innebär sannolikt inte att massor av gruvor med uran som primär råvara etableras över en natt. Regelverket är alltså jämt komplext, och alla som vet något om gruvor i allmänhet vet att vägen

till att etablera en ny gruva är lång och snårig. Det kommer att gälla även i det här fallet.

Det som däremot kommer att bli lättare är prospektering efter de metaller och mineral som ”gömmar sig” för prospektörerna bakom uran. Det som också kommer att hända är att fyndigheter där uran utgör en sekundär resurs kommer att bli mer lönsamma och rentav brytvärda. Ingen kan väl på fullaste allvar mena att det är rimligt att det i dag bryts malm som innehåller uran som antingen läggs på deponi eller grävs ned i backen igen efter att det primära mineralet har utvunnits?

För mig är det självklart att även uranet ska tas till vara. I just den delen av resonemanget verkar vi Tidöpartier tacksamt nog få medhåll från Centern, som i övrigt står på de rödgröna partiernas sida i frågan om uranförbudet. Det välkomnar jag. Jag är nämligen helt övertygad om att beslutet att häva det så kallade uranförbudet kommer att leda till nya lönsamma värdekedjor för AB Sverige, vilket naturligtvis är bra.

Fru talman! Att åter göra uran till ett koncessionsmineral är både logiskt och riktigt. Rätt hanterat av våra tillståndsgivande myndigheter och ansvarsfulla, moderna prospekterings- och gruvföretag kan det här bli riktigt bra.

Här vill jag dessutom passa på att nämna en detalj som kanske få av dem som oroas av dagens debatt och kommande riksdagsbeslut känner till. I dag är gränsvärdet för hur mycket uran som får lov att förekomma i vatten som är påverkat av en gruva avsevärt lägre än det gränsvärde som tillåts i vårt dricksvatten. Så strikta är de regelverk som tillämpas i Sverige i dag. Det betyder inte att det inte finns utmaningar och risker. Sådana finns, precis som med all annan gruvindustri. Men uranbrytning i sig är egentligen inte farligare än brytning av andra metaller och mineral som svensk gruvindustri framgångsrikt bryter dygnet runt, året runt.

Med det sagt, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i sin helhet och avslag på motionerna.

Anf. 58 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag brukar uppskatta Eric Palmqvist och Sverigedemokraterna för deras tydlighet. Jag kan hålla med om de delar i Eric Palmqvists anförande som handlar om sekundär utvinning. Vad han underlåter att ta upp är att man avser att helt och hållet köra över kommunerna. Man avser att på ett bryskt sätt ta bort den lokala acceptansen. Det kan Eric Palmqvist fundera på.

I remissförfarandet har berörda regioner och kommuner sågat den här produkten jäms med fotknölnarna. Man har kastat den i papperskorgen och sagt: Det här är fullständigt otidsenligt.

Även de remissinstanser som tycker att det här kan vara rimligt – Naturvårdsverket tycker att det i vissa delar kan vara rimligt – säger att det är väldigt otydligt vilka verksamheter som kan komma att påverkas. Därför kan man inte bedöma konsekvenserna av den här produkten. SGU, som i grunden är positivt inställd, säger samma sak: Det är otydligt. Man kan inte bedöma de föreslagna justeringarna i 17 kap. miljöbalken eller vilka gruvverksamheter som framgent kan komma att beröras av den här förändringen.

Det här pekar på det stora problemet med regeringens förslag: Man sätter tumskruvar. Man kör över och vilseleder den lokala nivån.

Anf. 59 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack till Isak From för, ja, vad ska jag säga? Det var ju inga frågor. Jag förväntade mig att det skulle komma några konkreta frågor.

Att veta exakt vilka enskilda projekt det handlar om är svårt när man inte har en kristallkula. Det får vi se när den dagen kommer då företag skickar in ansökningar om att bedriva den här verksamheten. Att veta det i förväg känns lite udda. Jag tolkade i alla fall det ledamoten From sa som att man inte vet vilka projekt det här skulle omfatta. Det känns ju rimligt.

Sedan är det så att det finns ett förslag i det här som är att utreda det kommunala vetot. Det är ännu inte beslutat. Men det finns med och ska behandlas längre fram om jag fattat det rätt.

Hur som helst är det dubbel lagstiftning som man ämnar ta bort. Vi har kärntekniklagen att förlita oss på. Att förhålla sig till den, som stipulerar ett gränsvärde på jag tror 100 kilo, tycker jag är fullt rimligt.

Vi har också annan lagstiftning i Sverige där regeringen faktiskt har mandat att fatta beslut i frågor som rör riksintressen. Det här är en sådan fråga som man gör bedömningen att regeringen kan fatta beslut om.

Anf. 60 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Eric Palmqvist lyfte upp den promemoria som regeringen har skickat ut och som handlar om kärntekniklagen. Den pekar väldigt tydligt ut att det kommunala vetot kommer att försvinna. Det kommunala inflytandet över de här frågorna kommer att försvinna, och därför är det kanske inte så konstigt att berörda kommuner är tämligen upprörda.

Även Eric Palmqvists hemkommun Gällivare, som är en stark gruvkommun, ifrågasätter – just utifrån de här remissinstansernas synpunkter – vilka verksamheter som kan komma att beröras och hur kommunerna påverkas. Samma sak gör berörda regioner. Eric Palmqvist svarar här: Vi får se; vi vet inte det, utan det får en framtida regering besluta om. Det är klart att det inte höjer trovärdigheten. Jag tror inte att berörda medborgare i Falköping eller Östersund tycker att det är något som kommer att säkerställa deras lokala inflytande.

Eric Palmqvist och Sverigedemokraterna får alltså ta sig en funderare på detta. Nu aviserar man det här, och som det ser ut kör man över berörda kommuninvånare. Är det rimligt, fru talman?

Anf. 61 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag har inte tittat på alla de remissvar som olika kommuner har inkommit med. Jag har tittat på några, bland annat det från min hemkommun, där jag sitter med i kommunstyrelsen.

Vår kommun leds faktiskt av Socialdemokraterna och Miljöpartiet, det vill säga två av de partier som är väldigt emot detta även i den här församlingen. Därmed är det klart som korvspad att de kommer att uttala sig kritiskt om detta även under remissförfarandet. Noterbart är också att Sverigedemokraterna och Moderaterna motsatte sig det remissvar som antogs. Vi hade ett annat yttrande där.

Jag tänker att det kanske är så i fler kommuner. Moderaterna, Sverigedemokraterna och andra Tidöpartier kanske har en annan syn på detta än de som faktiskt är genuint emot uranbrytning över huvud taget.

Jag tänker att jag stannar där.

Anf. 62 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Tack, Eric Palmqvist, för anförandet!

Jag har en fråga om det som Eric Palmqvist i sitt anförande var inne på gällande självförsörjningsgrad, nämligen att Sverigedemokraterna på sikt skulle vilja se att Sverige kunde bli självförsörjande på uran.

Vi har ju väldigt låga halter uran i våra fyndigheter i Sverige. I den verksamhet som fanns i Ranstad fick man fram strax över 200 ton under en femårsperiod. Vi använder 2 000 ton uran per år i våra nuvarande kärnkraftverk i Sverige, och Sverigedemokraterna står bakom att vi ska ha ännu fler.

Därför undrar jag lite över Sverigedemokraternas framtidsbild av Sverige. Hur ser man på de enorma dagbrott som kan behövas för att få fram allt det uran som vi i så fall skulle behöva? Ser man några risker för livsmedelsförsörjning och dricksvattentäkter, det vill säga det som många kommuninvånare i dag flaggar för tillsammans med exempelvis LRF?

Anf. 63 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för frågorna! Det är mycket relevanta frågor.

Ja, vi har en tämligen låg koncentration av uran i Sverige, och det – tyvärr, får jag väl säga – i en berggrund som det tekniskt sett är extremt komplicerat att bryta alunskiffer i om man vill göra det på ett miljömässigt korrekt sätt. Det är extremt komplicerat, och i dag är det få som med trovärdighet ens kan säga att de kan göra det på ett sätt som är godtagbart utifrån svensk lagstiftning.

Målbilden måste dock ändå vara att vi kan göra detta, med ny brytningsteknik och ny anrikningsteknik som gör att vi kan använda dessa låga halter. Man kan jämföra med exempelvis Aitikgruvan, som har en exceptionellt låg halt av koppar. Det är lägre halt av koppar i malmen där än i det som hamnar på deponi i en del afrikanska gruvor, och ändå är det ett otroligt vinstdrivande företag. Det är ett blomstrande kopparföretag.

Det finns egentligen ingenting som säger att vi inte kan hamna där med uranet också. Det är givetvis en målbild, men det är något som kräver stor innovationskraft av industrin, som måste göra det här både på ett lönsamt sätt och på ett sätt som är godtagbart ur miljösynpunkt.

Jag ser att min talartid rinner iväg. Ledamoten hade en fråga även om jordbruk och farhågor gällande det. Om jag inte får fler utmanande frågor svarar jag på den i min nästa replik.

Anf. 64 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Eric Palmqvist!

Även om man hade en ny teknik för att få fram alla uranmolekyler tänker jag att det fortfarande är väldigt stora bergmassor som måste användas för att utvinna uranet. Det kommer att bli stora dagbrott, och de kommer att förändra människors närmiljö. Därför undrar jag över samma sak som Isak From var inne på, det vill säga det kommunala vetot.

I det här steget försvagar man det kommunala vetot genom att tillåta mindre verksamheter med mindre mängder uranutvinning, och i nästa steg tänker man ta bort det kommunala vetot. Är det inte rimligt att människor får yttra sig och kan sätta stopp för projekt som kan ha sådan enorm påverkan på deras närmiljö under många livstider framåt?

Anf. 65 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för frågorna!

Jag tänker faktiskt backa till där vi var tidigare när det gäller livsmedelsförsörjning. Återigen: Alunskiffer, som vi också delvis debatterar i dag, är – tyvärr, får man väl säga – ofta beläget under bördig jordbruksmark. Jag förstår den oro som framförs, och jag tycker att man ska vara lyhörd för den.

Vi befinner oss i ett omvärldsläge där många saker känns osäkra, och då är livsmedelsproduktion naturligtvis en central fråga. Jag kommer själv från en valkrets där vi snabbt skulle bli väldigt hungriga om vi inte hade kontakt med södra Sverige genom stambanor och liknande. Livsmedelsproduktionen i Norrbotten är alarmerande liten – och det är den faktiskt på många håll i Sverige.

Dessa avväganden måste ständigt och jämt göras. Oavsett hur vi använder vår mark finns det ju konflikter kring markanvändningen. Det kan vara försvaret, det kan vara rennäringen och det kan vara gruvindustrin. Det kan vara alla möjliga olika särintressen som på något sätt måste beaktas, och så är det även i det här fallet.

Jag är helt övertygad om att antalet projekt inom storskalig gruvindustri som skulle komma igång på grund av det här beslutet inte skulle vara drastiskt mycket större än de processer vi redan har kopplat till gruvnäringen, men jag skulle välkomna om det blev åtminstone några fler gruvor.

Sedan är det så att man på många ställen har relativt ytliga fyndigheter. Ja, större arealer tas i bruk, men man kan också arbeta med återfyllning. Det sker i vissa fall, det vill säga att man återfyller marken, stoppar in gödningsmedel och så vidare. Det gör marken till ännu bättre jordbruksmark än innan den togs i anspråk för gruvdrift.

Anf. 66 ISAK FROM (S):

Fru talman! Den tidigare debatten som civilutskottet hade handlade ganska mycket om lokalt och kommunalt inflytande. Det, fru talman, gör den här debatten också.

Den SD-styrda Tidöregeringen har byggt hela sin näringspolitik på byggandet av ny kärnkraft. Man har underlåtit att göra någonting på i stort sett alla andra näringspolitiska områden. Det visar sig i rekord i konkurser och massarbetslöshet. Vi kan lägga till att man i det budgetförslag vi ska debattera senare kapar Industrikivet och gröna krediter, något som industrin efterfrågar eftersom andra europeiska industrier får dessa förutsättningar som detta regeringsunderlag inte vill ge vår svenska industri.

På gruvområdet har förvisso Tidöregeringen tagit vidare den av S beställda utredningen om Natura 2000-tillstånd och lyft fram den som förslag till ny lag, vilket vi har ställt oss bakom. Vi välkomnar det. I övrigt är det beklämmande att se regeringsunderlaget komma hit med en så undermålig produkt i en så viktig fråga.

Vi diskuterar nu näringsutskottets betänkande 7, som handlar om att ta bort förbudet mot utvinning av uran. Jag yrkar, fru talman, avslag på propositionen enligt reservation 1. Jag yrkar även bifall till reservation 2. Normalt sett brukar vi bara yrka bifall till en reservation, men i det här fallet tycker vi att det är ytterst angeläget. Den första reservationen är det faktiskt också fyra partier som står bakom.

Fru talman! Brytning av uran i Sverige har länge ansetts som olönsamt. Sveriges berggrund är generellt rik på uran. Vi har ganska mycket uran spritt över stora delar av landet. Däremot är det i förhållandevis ganska små mängder. Därför kan vi nog snarast se att detta är av symbolisk betydelse.

Det man gör är att i en process skala bort den lokala acceptansen för gruvnäringen genom att i två steg lyfta fram att man vill ta bort det kommunala vetot när det gäller urangruvor. Detta gör inte minst lokalbefolkningen i berörda kommuner extremt upprörd, och det med rätta.

Det man nu gör är en mindre ändring. Man har dock aviserat, i den promemoria som har gått ut på remiss, att man avser att ändra i kärntekniklagen och ta bort det kommunala vetot. Som jag lyfte upp i mitt tidigare replikskifte kan ju inte remissinstanserna se konsekvenserna av detta. Vi ska alltså gå till omröstning i eftermiddag och trycka på knappen med konsekvenser vi inte kan se. Det, fru talman, är ytterst anmärkningsvärt.

Fru talman! En gruva, särskilt en urangruva i alunskiffer, skapar stor oro. Regeringen har också valt att skjuta frågan om riskbedömning till kommande prövningar, vilket ytterligare visar att man inte har tänkt igenom konsekvenserna av sitt agerande. Som flera instanser pekar på är det svårt, i princip omöjligt, att överblicka konsekvenserna. Det är i huvudsak det som gör att vi yrkar avslag på regeringens proposition – att remissinstanserna, även de som i grunden är positiva till att uranutvinningsförbudet tas bort, inte kan se vilka konsekvenser detta får framgent.

Fru talman! Den SD-ledda Tidöregeringen riskerar i förlängningen samhällstilliten. Man motverkar utvecklingen av den svenska gruvindustrin. Det är tråkigt. Det är dåligt. Det är dåligt för svensk självförsörjning. Det är dåligt för den svenska industrin.

Vi behöver öka intresset för metaller och mineral, men vi behöver göra det på ett sådant sätt att vi involverar den berörda lokalbefolkningen. Den stadsflytt som sker i Kiruna hade aldrig gått att genomföra om man inte hade haft en ganska stark tro på gruvindustrin och en förståelse för att bolaget LKAB behöver göra detta. Man har en tillit till gruvindustrin. Den ska vi värna och vara rädda om. Vi ska stötta de gruvkommuner som faktiskt ställer upp för alla i vårt samhälle.

Vi socialdemokrater diskuterade den här frågan på vår kongress i våras och kom till ett väldigt tydligt beslut. Vi har gjort ett omtag i vår politik och ser att vi behöver tillåta sekundär utvinning av uran för att möjliggöra att ta till vara de restprodukter som bryts i befintliga gruvor.

Vi måste också kunna ta till vara det renade lakvattnet. Det är en fråga som egentligen inte hör till betänkandet. Men det är ju så, fru talman, att svensk berggrund består av ganska mycket uran, vilket gör att vi har ganska mycket uran i lakvatten. Har man mycket uran i det vatten man tar in i processen påverkar det också gruvprocessen. Detta påverkar nu tillståndsprövningen, inte minst LKAB:s tillståndsprövning i Malmberget och i Gällivare.

Regeringen säger nu att man har en process på gång för att lösa detta. HaV:s riktvärde på området har ju hittills stängt Gåsgruvan i Värmland och omöjliggjort eller skjutit på andra tillståndprocesser. Här har regeringen en viktig fråga att ta tag i så att vi kan hålla igång de verksamheter som redan har tillstånd.

Fru talman! Jag har varit riksdagsledamot i snart 16 år. Jag har blivit uppvaktad i en mängd frågor som vargar, skog och småkommunernas förutsättningar, frågor där vanligt folk har kommit i kläm. Man hör av sig och tycker att politiken ska agera. Jag har sällan varit med om något liknande som när vi nu diskuterar frågan om att öppna upp för urangruvor. Det har varit en konstant flod av mejl, telefonsamtal, sms och inlägg på sociala medier som vädjar till oss politiker att tänka efter, göra rätt och inte öppna upp för lagstiftning som hotar vårt grund- och dricksvatten.
(Applåder)

Anf. 67 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, Isak From, för inlägget i debatten, som jag tror kommer att fortsätta vara ganska spänstig här under eftermiddagen.

Jag tänkte göra en liten inflygning över detta med näringspolitik, som Isak From efterlyste från Tidöregeringen. Isak From påstod att regeringen inte hade gjort någonting på det näringspolitiska området. Då tänkte jag nämna några saker: regelförenklingsråd, implementeringsråd, gårdsförsäljning, hotelltillståndens avskaffande, avskaffande av danstillstånd, 3:12-reglerna som förenklar och sänker kostnaderna för omkring 60 000 företag, förenklade tillståndprocesser, accelerationskontor samt avskaffande av kravet på att spara kvitton fysiskt, vilket också leder till minskad administration och minskade kostnader.

Detta är gjort på tre år. Vad gjorde den socialdemokratiska regeringen under åtta år för att främja svenskt näringsliv?

Anf. 68 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Eric Palmqvist för frågorna.

Uppenbarligen gjorde vi socialdemokrater någonting som fungerade bättre. Det stora antal konkurser som präglat den här mandatperioden har ju varit historiskt. Arbetslösheten har aldrig varit så hög, och investeringsviljan i Sverige har drastiskt sjunkit.

Det är allvarligt om inte Sveriges regering pekar ut att man tror på svensk industri och på de här investeringarna och om man konsekvent säger nej till att möjliggöra havsbaserad vindkraft på västkusten för att tillgodose både fordonsindustrins och kemiindustrins behov. Då blir danstillstånd och gårdsförsäljning kanske till lite mindre frågor. De kanske kan komma att klippas in.

Det är klart att det är viktigt för oss socialdemokrater att det finns verksamheter och företag med flera tusen anställda som bidrar till Sveriges välfärd. Skatteintäkterna från de verksamheterna kan bygga landet starkt. Det är det som är viktigt för oss.

(Applåder)

Anf. 69 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Ja, om vi pratar arbetslöshet kan jag ju säga att siffrorna i statistiken kan brytas ned ganska mycket. Man kan bryta ned dem till molekyler, men då hamnar vi i en migrationspolitisk debatt. Det ska vi inte bedriva här i kammaren i dag.

När det gäller de summor som betalas in till det kollektiva, alltså skatter, kommer de framför allt från det privata näringslivet. Det är där det genereras pengar. Den sociala sektorn bekostas av de skatter det privata

näringslivet ger upphov till. Det är den modellen vi har; vi bekostar samhällsservice med hjälp av de allmänna medel som arbetskraften i det privata, vinstdrivande näringslivet skjuter in i systemet.

Jag tänkte backa till en annan sak. Ledamoten From menade att Socialdemokraterna enligt ett kongressbeslut är för sekundär brytning. Det välkomnar jag. Det är fullt rimligt.

Sedan var ledamoten From inne på frågan om gränsvärdena för uran i lakvatten kontra de gränsvärden som gäller för dricksvatten. Det var någonting som jag även nämnde i mitt anförande. Visst ställer det till det, men det pekar också på någonting. Det pekar på att vi från Myndighetsverige har satt gränserna för vilken miljöpåverkan som är rimlig extremt lågt – lägre än det vi tycker är tjänligt att dricka och ha i de kommunala vattenkranarna.

Min fråga är om ledamoten From inte litar på svensk miljölagstiftning och på miljöbalken.

Anf. 70 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Det är väldigt tydligt att under den här mandatperioden har regeringens myndighet, Havs- och vattenmyndigheten, sänkt gränsvärdet för uran i lakvatten och i grundvattnet till en extremt låg nivå, långt under det som anges i Livsmedelsverkets riktlinjer. Det har vi diskuterat. Jag har haft debatter med Romina Pourmokhtari om den frågan.

Konsekvensen är att under den här regeringen har flera gruvor inte fått tillstånd.

Konsekvensen är att vi importerar kalk från Turkiet till norra Sverige och norra Finland i stället för att bryta den på Gotland.

Konsekvenserna av regeringens politik är fler konkurser och fler arbetslösa, som är en kostnad för samhället. I stället för att ha ett jobb att gå till måste de få bidrag via arbetslöshetsförsäkringen och i förlängningen kanske via socialtjänsten. Det är en kostnad för samhället till skillnad från om man fått ut de människorna i jobb.

Fru talman! Det är väldigt stor skillnad mellan oss och Sverigedemokraterna i den här frågan.

Anf. 71 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande om att ta bort förbudet mot utvinning av uran.

Det handlar inte om att starta storskalig brytning av uran i varje skogsbryn utan i stället om att återställa möjligheten att pröva undersöknings-tillstånd där det finns en viss mängd uran, under samma strikta regler som gäller för andra mineral i Sverige.

Förbudet infördes 2018 och gjorde uran till det enda grundämne i Sverige som är olagligt att utvinna. Det var aldrig en miljömässigt motiverad åtgärd utan en politisk markering. Resultatet har blivit att man i praktiken hindrar utvinning av även andra viktiga metaller och mineral som vanadin, kobolt och sällsynta jordartsmetaller eftersom de ofta förekommer tillsammans med uran.

Moderaterna anser att lagstiftningen ska vara logisk, teknikneutral och ansvarsfull. Att tillåta provning av gruvprojekt där halter av uran finns betyder inte att något godkänns per automatik. Varje verksamhet måste, precis som i dag, genomgå provning enligt miljöbalken och minerallagen.

Sverige har bland världens strängaste miljökrav, och det kommer vi att fortsätta ha.

Jag vill också säga tidigt att jag förstår att många människor känner oro inför gruvbrytning, oro för vattnet, oro för naturen och oro för livsmiljön och hemmiljön. Den oron är mänsklig och naturlig och ska tas på allvar. Vi delar ju alla i någon mån ansvaret för att skydda vår natur och säkerställa att utveckling sker på ett tryggt sätt. Men det är just därför vi har ett robust prövningssystem. Beslut om miljö och säkerhet ska vila på fakta och expertbedömningar och inte på politiska nycker.

Fru talman! I det här rummet har vi ett ansvar att se längre än bara nästa mandatperiod. Europa importerar i dag nästan allt uran och majoriteten av de kritiska metaller som behövs för alltifrån klimatomställningen till försvarsindustrin – och det från länder som inte delar våra värderingar. Om Sverige vill och ska vara en del av lösningen och inte en del av beroendet måste vi våga ta ansvar för våra egna resurser på ett säkert och hållbart sätt.

Fru talman! Det svenska förbudet mot att öppna gruvor där det finns uran har gjort att investeringar i prospektering och forskning har avstannat. Sverige, som historiskt har varit en gruvnation och leverantör av råvaror till hela Europa, har halkat efter samtidigt som beroendet av import har ökat. Vi befinner oss nu i ett läge där Europa importerar upp till 98 procent av sina kritiska metaller. Det används som påtryckningsmedel i globala handels- och säkerhetsrelationer.

För mitt parti, Moderaterna, är frågor om självförsörjning, motståndskraft och teknologiskt oberoende en del av analysen som ligger till grund för vårt ställningstagande i betänkandet. I Europa konsumeras en fjärdedel av världens råvaror, men här produceras endast 3 procent. Det är inte långsiktigt hållbart.

Fru talman! Det moderna samhället bygger på metaller och mineral. Det handlar om allt från mobiltelefoner och elbilsbatterier till sjukhusutrustning, elnät och försvarsteknologi. De kritiska mineralen och metaller-na kommer från början från gruvan. Sverige har stor tillgång till dessa ämnen, men paradoxalt nog är vi i dag nästan helt beroende av import, och mycket av den kommer från länder där miljökrav, arbetsvillkor och rätts-säkerhet ligger långt under svensk nivå. Om tillgången dessutom blir redskap för påtryckningar stannar inte bara den gröna omställningen här utan också utvecklingen av sjukvården, industrin och försvaret.

De som motsätter sig förändringen som regeringen föreslår i dag menar kanske väl, men resultatet blir tyvärr att problem skjuts över på andra länder utan att vi uppnår någon balans mellan hållbarhet och tillväxt.

Fru talman! En annan viktig aspekt av regeringens förslag handlar om möjligheten till sekundär utvinning, alltså att ta vara på uran som en biprodukt när man bryter andra metaller. Den sekundära utvinningen är den svenska utvinningen. De som säger att de inte motsätter sig sekundär utvinning är i praktiken för utvinning av uran i Sverige.

I dag tvingas svenska gruvbolag lämna kvar eller deponera uran, trots att det vore fullt möjligt att omhänderta det på ett säkert sätt. Det här är ineffektivt. Det ökar kostnaderna och leder till större avfallsmängder. Det är dessutom ett slöseri med resurser som vi i framtiden kan behöva.

Om det går att ta hand om fler ämnen i samma process, minska avfall och samtidigt stärka självförsörjningen är det både miljömässigt och ekonomiskt klokt att göra det. Kombinationen av teknik, miljöhänsyn och innovationskraft ska inte underskattas. Det är det som bygger svensk industri stark. Att ta bort förbudet mot att utvinna uran som biprodukt är därför ett steg mot en smartare och mer hållbar svensk gruvindustri.

Fru talman! Låt mig kort få uppehålla mig vid några punkter som jag är övertygad om att andra partier också kommer att nämna i dag.

För det första: Mycket av debatten de senaste veckorna har handlat om att bryta alunskiffer. Här tål det att påminna sig om att det är möjligt redan i dag. Däremot finns det krav på att genomgå en särskild lämplighetsprövning för att bryta alunskiffer. Det kravet kommer att finnas kvar. Det är inget vi behandlar här i dag.

I lokalmedier runt om i landet har vissa partier, som Socialdemokraterna, gått ut med att de vill förbjuda brytning av alunskiffer. Men om vi läser i Socialdemokraternas och Centerpartiets gemensamma reservation finns där inga förslag om ett sådant förbud, och det är bra att man är tydlig med det. Och även om alunskiffern innebär speciella risker är miljöbalkens bestämmelser och den svenska miljötillståndsprcessen med strikta gränsvärden tillämpliga och tillräckliga.

För det andra: Det förekommer i dag ingen brytning av kritiska metaller och mineral i alunskiffer i Sverige. Det har heller inte historiskt förekommit i stor utsträckning. Det förekommer heller ingen renodlad uranbrytning i Sverige i dag. Historisk brytning i alunskiffer och brytning av uran skedde under annorlunda miljökrav, efter annorlunda tillståndsprcesser och med andra utvinningsmetoder än de som finns i dag. Hur Tage Erlanders regering kunde godkänna Ranstadsgruvan på 60-talet utan att ha en ordentlig miljölagstiftning på plats är svårt att förstå. De närboende betalar fortfarande priset, och där vill ingen hamna igen.

För det tredje: Att ta bort förbudet mot uranutvinning gör det inte tillåtet med miljöfarliga gruvor. Alla potentiella gruvor måste genomgå en miljöprövning och bevisa att gruvbrytningen kan bedrivas säkert för att få etableras. Därutöver måste företaget bevisa att gruvan är ekonomiskt hållbar för att vi ska slippa oseriösa aktörer. Slutligen måste en ekonomisk säkerhet ställas ut ifall miljöfarligt avfall måste hanteras – hängslen och livrem med andra ord. Det är motiverat med hängslen och livrem när man bryter fyndigheter som kan innehålla kvicksilver, kadmium, arsenik, zink, koppar och lite uran.

Fru talman! Sverige har en lång historia som gruvnation. Det har byggt vår välfärd, vår industri och vår självständighet. Nu står vi inför en ny tid där de metaller som en gång formade det gamla industrisamhället också är nyckeln i omställningen. Genom att ta bort förbudet mot att öppna gruvor där det finns uran och återställa möjligheten till prövning visar vi att Sverige orkar tänka långsiktigt. Vi tar ansvar för vår egen försörjning av kritiska metaller. Vi stärker vår konkurrenskraft. Vi står upp för den logiska principen att lika fall ska behandlas lika.

Det här, vill jag säga, är inte en rakt igenom enkel fråga. Det finns oro. Den ska vi ta på allvar. Men politikens uppgift är inte att göda oron eller underblåsa rädslan utan att bygga tillit till våra lagar, våra myndigheter och vår förmåga som land att kombinera miljöhänsyn och utveckling. Sverige ska inte välja mellan hållbarhet och tillväxt. Vi ska ha båda. Vi ska

fortsätta visa omvärlden att det går med ansvar, kunskap och framtidstro. Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 72 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Jesper Skalberg Karlsson för anförandet.

Jag har läst Moderaternas reservation från när förbudet mot uranbrytning infördes år 2018. Då lutade man sig mot att det kommunala vetot gjorde lagstiftningen tillräcklig. Därför behövde man inte införa något förbud mot uranbrytning. Nu tar man bort det kommunala vetot i två steg samtidigt som uranbrytning tillåts. Då undrar jag: Vad är det som har gjort att Moderaterna har ändrat åsikt om vikten av en stark reglering av uranbrytning? Ser man ett behov av att köra över kommuner framöver?

Anf. 73 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Luhr för frågan.

Det vi behandlar i dag handlar om att tillåta provningstillstånd för brytning där det finns låga halter av uran. Det verkar finnas ett ganska brett stöd för det. Det handlar som sagt om när uran verkligen är att betrakta som en biprodukt.

Parallellt med det finns ett pm som är ute på remiss. Remisstiden går ut lördagen den 8 november, och en behandling ska ske under våren. Vi ska såklart ta till vara de remissvar som kommer in och behandla dem på ett ansvarsfullt sätt, men det går inte i dag att säga exakt var den behandlingen landar eller när den är klar.

Jag noterar däremot att det finns en trappa för hur omfattande ett kommunalt veto ska vara. Det är till exempel en tydlig skillnad på en kärnteknisk anläggning där man klyver atomer och en gruva där man plockar upp uran med skopa. Förmodligen finns det skäl att se olika på de här sakerna, men exakt var behandlingen landar kan jag inte svara på i dag.

Anf. 74 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Vi har väldigt låga halter av uran i fyndigheter i Sverige, vilket jag var inne på i min förra fråga. Jesper Skalberg Karlsson tog också upp att vi behöver öka vår självförsörjningsförmåga när det gäller uran. Det kommer att kräva enormt stora dagbrott där vi tar upp det uran vi vill använda.

Det blir väldigt tydligt för dem som bor i kommuner som har uranfyndigheter i sitt närområde att ett ingrepp genom ett sådant dagbrott kommer att göra otroligt stor skillnad i deras livsmiljöer. Det är därför viktigt att man håller fast vid det kommunala vetot så att man får säga sitt om det område där man bor.

Jesper Skalberg Karlsson lyfter upp att brytningen måste ske på ett miljösäkert sätt och att det har hänt mycket sedan Ranstadsgruvan öppnade. Men det har ändå skett olyckor i flera gruvor i närområden som har haft hög miljölagstiftning. Där har det läckt ut både toxiska tungmetaller och uran i närliggande vattendrag, trots en väldigt hög miljölagstiftning. Jag undrar därför hur vi ska säkerställa att gruvbrytningen blir säker på de ställen som Moderaterna nu står bakom att vi ska driva på för?

Anf. 75 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Först och främst är det värt att notera att det handlar om en mycket liten total yta av Sverige som land när vi talar om gruvbrytning och gruvverksamhet. Det kan låta som att det öppnar gruvor på varenda liten bakgård, men det handlar om en halv promille av Sveriges yta. Det är knappt så att gruvorna täcker Gotlands södra spets.

Fru talman! Jag vill vara tydlig med att när jag pratar om självförsörjning handlar det om att kunna bryta sällsynta jordartsmetaller och kritiska mineral och få upp dem ur jorden så att vi också kan få en ekonomisk utveckling av det.

Uranet är i huvudsak en biprodukt, och det naturliga är att man inte lägger det på deponi utan använder det som går att använda på ett hållbart sätt. Jag tror inte att vi med dagens teknik och dagens kända fyndigheter kommer att öppna storskaliga gruvor där vi bryter enbart uran. Det handlar om att möjliggöra för annan brytning och annan utvinning för att stärka vår självförsörjning när det gäller andra metaller.

Men om man som Miljöpartiet menar att det inte ska kunna brytas i någon fyndighet där det finns spår av uran är vi på ett sluttande plan mot att inte ha någon gruvverksamhet i Sverige. Det är detta vi vill undvika med förslaget i det här betänkandet.

Anf. 76 ULRICA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack, Jesper Skalberg, för anförandet!

Jag har en del frågor där jag skulle vilja ha ett förtydligande kopplat till det som Jesper Skalberg Karlsson nämnde i sitt anförande, nämligen vikten av att skapa tillit, förtroende för lagstiftning och så vidare. Ledamoten inledde sitt anförande med att tala om att det inte kommer att finnas en liten urangruva i varje skogsbryn. Och så nämndes Ranstadsverket, och eftersom jag själv kommer från Billingen eller Skaraborg ser jag den stora påverkan som skedde där och det minne som finns av allt som skedde då. Ledamoten säger att det aldrig kommer att vara aktuellt igen.

Innan vi hade den lagstiftning vi har nu sökte man av stora marker i mina hembygder, och det var mycket provborrningar och så vidare. Detta skapade allt annat än tillit hos de människor som bor i dessa bygder. Även om ledamoten i replikskiftet strax innan sa att det är en så liten yta totalt är det ändå hela hembygder vi pratar om när det gäller de här öppna urangruvorna, som ledamoten i och för sig tror att vi aldrig kommer att kunna få se men som man nu öppnar möjlighet för.

Jag skulle därför vilja ställa frågan: På vilket sätt ska den här lagstiftningen skapa en ökad tilltro? Man skulle faktiskt kunna göra betydligt enklare ingrepp i lagstiftningen för att komma åt det som jag uppfattar som huvudsaken i ledamotens argumentation, nämligen sekundärutvinningen, så att vi kan använda oss av det som plockas upp ur jorden och inte behöver lägga det på deponi. Varför är det nödvändigt att ta bort hela denna lagstiftning och förbudet mot uranbrytning? Varför är det nödvändigt att också naggat det kommunala vetot i kanten, som man gör med den lagstiftning som man lägger fram nu?

Anf. 77 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Först och främst tycker jag att det är märkligt att jämföra de beslut som fattades på 60-talet med de beslut som potentiellt kan fattas i framtiden. Det var helt andra utvinningsmetoder. Det fanns i princip ingen tillämplig miljölagstiftning. Det fanns ingen tanke på vad vi ska göra med Y om X händer. Det är klart att Socialdemokraterna borde be om ursäkt för de övergrepp som Ranstadsgruvan ledde till. Det tror jag att människor i Falköping och Skövde hade uppskattat.

När det gäller dagbrott kan jag nämna för den här församlingen att jag är uppvuxen inte långt från dagbrott på norra Gotland. De bidrar med byggmaterial till tågstationer, badhus, järnvägar och annat som byggs i de kommuner alla ni andra kommer från. Jag tycker att det är bra. Jag tycker att det är rimligt att man som stat ställer miljökrav på dem så att de använder de bästa tillämpliga metoderna.

Men jag tror inte att vi ska peka ut grundämnet uran som allt annat omöjliggörande. Skulle man hitta lite uran i Kirunagruvan är det rimliga inte att man stänger den. Det rimliga är att man hanterar det på ett säkert sätt och i enlighet med de intentioner som finns i miljöbalken.

Jag tycker också att det finns skäl för många partier att fundera på om man ska underblåsa rädsla och göda oro i dessa frågor, när vi vet att det finns små halter av farliga ämnen också i många andra produkter: arsenik i ris, kadmium i solpaneler med mera. Uran är inte helt väsensskilt från de 90 andra grundämnena som finns i den svenska marken och jorden.

Anf. 78 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Jag tänker att det är viktigt att ändå göra den historiska utblicken från 60-talet, när man bröt uran, fram till 2025, när man nu är på väg att ta bort det kommunala vetot. Det stoppade faktiskt ett försök till betydligt mer omfattande storskalighet på 70-talet, då man valde att använda sig av vetot för att det inte skulle göras ännu större sår i naturen.

Jag delar Jesper Skalberg Karlssons erfarenhet av Nordkalks brytning i Sverige av kalk till cement, som också sker i berget Billingen.

Under valet 2022, vilket ju inte är alltför länge sedan, sa ledamotens partikamrat från norra Sverige, Mattias Karlsson, att det inte kommer att vara aktuellt att bryta uran i Norrbotten men att det finns sådana fyndigheter i Västergötland och att det skulle kunna brytas där framöver. Om man från Moderaternas sida menar att man på det sättet skapar tillit och framtidstro i olika bygder blir det lite märkligt. Det är inte så länge sedan, så man kan inte hävda att miljölagstiftningen nu ser ut på ett helt annat sätt och hänvisa till 60-talet.

Från det parti som ledamoten företräder pekar man på att man ser uranbrytning i Sverige som potentiellt möjlig. Då stämmer det inte som ledamoten säger i debatten, att det inte kommer att vara aktuellt med storskalighet utan att man bara bör kunna ta till vara det uran som hittas i de gruvor där man bryter i dag.

Min fråga kvarstår därför: På vilket sätt vill Moderaterna bidra till att människor känner tillit och framtidstro i de bygder runt om i Sverige som av ledamotens olika kollegor pekas ut som möjliga att bryta uran i framöver? Nu öppnar man för detta i dag, och dessutom vill man ta bort det kommunala vetot.

Anf. 79 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Som vi har varit inne på är det viktigt att slå fast att vi har näringsfrihet i Sverige. Samma lagar ska gälla i hela landet. Det ska vara tydligt för ingående parter vad som gäller. Vi ska inte ha olika bedömningar på olika platser.

Jag tycker att det är viktigt att slå fast att vi har en annan miljölagstiftning, andra utvinningsmetoder och ett helt annat system med hängslen och livrem kring gruvbrytning i dag jämfört med hur vi hade det på 60-talet. Vetot mot uran är det enda vetot mot ett grundämne. Det finns inget veto mot någon annan gruvverksamhet eller mot farliga ämnen som arsenik eller kvicksilver. Det vi vill ha är en prövning av myndigheter, domstolar och experter som inte bygger på politiska nycker.

Det finns andra veton. Det finns veton mot vindkraft som också kan överklagas till regeringen, som har rätt att köra över en kommun. Det är inte möjligt med det nuvarande vetot mot uran. Många mineral och metaller är kritiska för Sveriges och EU:s säkerhet. Detsamma gäller inte för till exempel vindkraft. Så visst finns det en pågående debatt om vilka kommunala veton som ska finnas.

Beskedet kring det pm som just nu är ute på remiss kommer dock i så fall i juni och inte i den här debatten. Den här debatten handlar om att möjliggöra framför allt sekundär utvinning, vilket utgör hela den svenska uranutvinningen i dag.

Anf. 80 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jesper Skalberg Karlsson talar om att återställa möjligheterna till prövning. Det innebär att det med de förutsättningar som finns i dag krävs en lokal acceptans. Det krävs också att du har de kommuner som berörs av gruvan med dig.

Jag delar Jesper Skalberg Karlssons åsikt att vi behöver möjliggöra sekundär utvinning av uran, och vi står bakom det. Då är det, som jag sa i mitt anförande, beklagligt att det rör sig om en så undermålig produkt, som saknar risk- och konsekvensanalys. Ansvariga myndigheter ser inte var gränsdragningen kommer att ske. Vad händer med förändringarna i 17 kap. miljöbalken?

Jesper Skalberg Karlsson tar också upp detta med lokalt inflytande. Han lyfter själv fram att det finns kommunalt veto mot vindkraft, och som vi hörde i en tidigare debatt anser hans partikamrat från Moderaterna, Lars Beckman, att man ska säkerställa att även lokala avlopp kan påverkas av det lokala inflytandet.

Men Falköpings eget moderata kommunalråd Adam Johansson har varit oerhört tydlig med vad han tycker om regeringens produkt på det här området: Han sågar den fullständigt! Han säger att regeringen måste skärpa sig och komma tillbaka med något annat.

Det är orimligt att man kör över kommunerna i den här omfattningen. Har inte de signalerna nått fram till den moderata partigruppen?

Anf. 81 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten From för frågan!

Först och främst vill jag säga att det är skillnad mellan avlopp och mineralbrytning. Kommunalt va är en väldigt tydlig kommunal kompetens. Det är ett ansvar som kommunen ska ta. Jag tycker inte att det är lika

självlklart att kommunerna ska ha ansvar för Europas försörjning av sällsynta jordartsmetaller och kritiska mineral.

Fru talman! Jag kan ställa en motfråga till Isak From. Jag läste nämligen Svenska Dagbladet häromveckan, där ett tjugotal socialdemokratiska kommunalråd och regionråd krävde att Sveriges riksdag skulle förbjuda all brytning av alunskiffer. Men i det betänkande vi debatterar i dag noterar jag att Socialdemokraterna inte har något sådant förslag. Hur kan det komma sig? Och hur ska människor kunna utröna vad den socialdemokratiska linjen egentligen är? I tidningen har Socialdemokraterna en annan linje än här i kammaren.

Anf. 82 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag tror och tycker att det är viktigt att politiken har örat mot marken. Vi behöver stötta de gruvkommuner som ställer upp för Sveriges självförsörjning. Vi behöver få lokal acceptans.

Vi har ett väldigt tydligt kongressbeslut om att tillåta sekundär utvinning av uran för att möjliggöra brytning av fler strategiska jordartsmetaller. Men vi kan inte tillåta brytning i alunskiffer under de förutsättningar och med den teknik som finns i dag.

Det kan dock finnas grader i det här. Därför är det tragiskt dåligt att regeringens och Tidöpartiernas proposition inte innehåller en fullständig risk- och konsekvensanalys: Består hela området av alunskiffer, eller är det bara delar av området som gör det? Vilken omfattning av lakvatten blir det?

Vi har faktiskt också ett kongressbeslut om att aldrig äventyra grund- och dricksvattnet. Det är ju grunden. Den andra delen, anledningen till att vi yrkar avslag på regeringens proposition, är att man kör över den lokala nivån. Man får inte acceptans från lokalbefolkningen. Det är illa.

(Applåder)

Anf. 83 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! När ledamoten Isak From pratar om att det kan finnas lite alunskiffer och lite uran och att det kan finnas lokala förutsättningar som kan påverka en provning blir jag faktiskt ganska glad. Det visar på ett tydligt sätt att det här inte är frågor där Sveriges riksdag kan säga ja eller nej till enskilda olika projekt, utan det är frågor som behöver hanteras i domstolar och myndigheter av experter som kan bedöma förutsättningarna för brytning. Vi i politiken ska så att säga ge ramar, och sedan ska andra hantera själva ärendet. Därför är det viktigt att det finns ett tydligt regelverk.

Vi i Tidöpartierna tycker att det är märkligt att vi har 91 naturligt förekommande grundämnen, men ett av grundämnena är förbjudet. Det är bättre att inte ha sådana särregleringar utan att behandla uran på samma sätt som kadmium, arsenik eller kvicksilver, det vill säga från fall till fall utifrån de förutsättningar som finns.

På tal om komplicerat, fru talman, låt mig nämna att det i medier, i många lokaltidningar, i lokala Facebookgrupper och på andra ställen låter som om Socialdemokraterna vill förbjuda brytning av alunskiffer. Det finns dock ingen sådan reservation i betänkandet i dag. Man vill alltså att brytning av alunskiffer ska fortsätta att vara möjlig.

En annan fråga där Socialdemokraterna sitter på två stolar samtidigt är detta om sekundär utvinning. Den svenska utvinningen är ju sekundär utvinning. Man säger alltså nej till brytning av uran, men man säger ja till sekundär utvinning, som är hela den svenska utvinningen av uran. Det är obegripligt. Jag förstår inte hur man ska kunna få en tydlig linje från partiet inför valet nästa år. Det kan bli på det ena eller det andra sättet. Vi får väl se hur det går med den saken.
(Applåder)

Anf. 84 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Jag vaknar tidigt på morgonen, och nu har jag hunnit bli så hungrig att jag hoppas att mitt magkurrande inte ska höras. Men jag ska försöka hålla mig till ämnet.

Förbudet mot utvinning av uran ska tas bort, föreslår regeringen. Regeringens förslag innebär att det kommer att vara möjligt att utvinna uran i Sverige. Ändringarna innebär även att regeringens obligatoriska tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken ska begränsas till sådana kärntekniska anläggningar som prövas av regeringen enligt lagen om kärnteknisk verksamhet samt att prövningen av sådana verksamheter inte längre kommer att omfattas av det så kallade kommunala vetot. Detta har vi hört mycket om i den här debatten.

Jag håller med dem som har framhållit att det är märkligt hur man kan ändra sitt synsätt när det gäller i vilka frågor det är viktigt med kommunalt veto. Det blir lite osäkert var man hamnar.

Så agerar en regering som vill styra landet med järnhand. Om någon protesterar vill man hämnas med olika metoder, antingen det handlar om utvandring, mineral eller någonting annat. Jag tycker att det är mycket som står på spel.

Regeringen framhåller att Sverige är en stark gruvnation som kan spela en stor roll för Europas försörjning av kritiska metaller och mineral. Det håller jag med om. Jag och Vänsterpartiet håller med om att Sverige är en stark gruvnation. Vi ska värna om att det även i fortsättningen ska vara så.

Men hurdan gruvnation vi ska vara är extremt viktigt att ha med oss när vi går in i framtiden. Miljö- och klimatfrågan står högt på dagordningen i hela världen, inte bara i Sverige.

När människor blir oroliga för brytning i alunskiffer skulle man kunna säga: Så är det ju alltid – det är alltid någon som är orolig och någon som är emot saker och ting. Men vi ska nog stanna upp ett tag när det handlar om just alunskiffer. Det är lite annorlunda än andra bergarter. Det finns inga bra exempel på lyckade gruvprojekt där brytning har skett just i alunskiffer.

Det är inte konstigt att människor blir oroliga och protesterar. Den här regeringen verkar inte alls bry sig om sina invånare när det gäller den här frågan. Riskerna och svårigheterna med brytning i alunskiffer är kända för alla, inklusive regeringen. Det handlar inte bara om hälsorisker, utan riskerna för närmiljö och vatten är också högst påtagliga.

Fru talman! Jag skulle vara förvånad om inte alla andra också fått mejl, brev och samtal från oroliga människor från hela landet – inte bara Jämtland och Härjedalen. Jag var här ute och tog emot namnunderskrifter från hela landet för ett par timmar sedan. Det var närmare 28 000 sådana.

Nu ska jag citera vad regeringen säger: Att åter tillåta utvinning av uran skulle göra det möjligt för Sverige att bibehålla sin roll som en attraktiv gruvnation som kan driva utvecklingen av den gröna omställningen framåt. Det anför regeringen.

Regeringen framställer det alltså som att brytning av uran är framtiden för den gröna omställningen. Ursäkta, fru talman, men här skulle jag nästan vilja ta mig för pannan och säga: Vart är vi på väg?

Jag är själv känd för att vara en mycket pragmatisk politiker. Ofta skulle jag nog inte ens förtjäna en medalj från mitt eget parti – det vet jag. Jag bor där naturresurser har betytt mycket. De har varit helt avgörande för vår existens över huvud taget. Jag tänker på skogen, jordbruket, malmen och länets tunga industrier samt på elenergi. Mitt län har offrat mycket så att AB Sverige har fått blomstra.

Jag har verkligen grottat i vad alunskiffer är för bergart och vilka skillnader det finns mellan att bryta i den och att bryta i annan bergart. Jag säger det här för att det ska bli klart för alla att jag förstår att vi i framtiden nog måste titta på vad vi kan bidra med när det gäller mineral som blir viktig för den gröna omställningen. Det finns säkert några fyndigheter som kommer att bli aktuella för en gruva, men därmed är det inte sagt att vi säger ja till allt. Vad är det som säger att vår generation ska bryta upp allt som man hittar? Någon gång blir man kanske tvungen att säga: Vår generation säger nu nej. Att bryta uran hör inte till framtiden och framför allt inte brytning i alunskiffer.

Jag undrar hur i hela världen regeringen kan gå fram med ett förslag om att kommunerna inte ska ha någon talan när det gäller om det ska bli en urangruva i alunskiffer eller inte i kommunerna. Men det här är väl bara en bekräftelse på regeringens och Sverigedemokraternas självbild vad gäller deras plan, oavsett vad det handlar om. Om inte människor följer deras linje i gott ska den drivas och genomföras med tvång.

Fru talman! Jag och Vänsterpartiet kan inte med ord beskriva hur galet det i många avseenden känns. Demokratin är faktiskt hotad i många förslag som den här regeringen framför. Det här är bara ett.

Jag ska komma tillbaka till varför det här lagförslaget finns på bordet i dag. Man kan titta på priset på uran. Financial Times skriver att priset har gått upp med 240 procent på tre år. Det innebär givetvis att det plötsligt blir ännu svårare att få ihop en ekonomisk kalkyl för regeringens och Sverigedemokraternas våta dröm om ny kärnkraft.

Jag förvånas lite grann över att sossarna och Centerpartiet inte går hela vägen och vill förbjuda brytning i alunskiffer. Jag hör exempel på vad lokalpolitikerna säger, men jag kommer inte att gå mer in i det.

Fru talman! Allt i det här betänkandet landar givetvis i att den här regeringen vill bygga ny kärnkraft. Detta hänger ihop med bränslet till den samma.

Som jag inledde med att säga brukar jag vara pragmatisk av mig. Jag har förstått och landat i att vi kommer att ha kärnkraft som energikälla i några decennier till. Därför anslöt jag mig till ett förslag som möjliggör sekundär utvinning av uran. Man återvinner då detta så att säga i andra högar. Det är då inklusive uran i lakvatten, sandmagasin och gråbergsupplag vid befintliga gruvor. Att tillvarata uran som biprodukt i stället för att hantera det som avfall skulle kunna förbättra förutsättningarna för vissa

gruvprojekt och kanske stärka Sveriges och Europas försörjning av kritisk mineral och även uran.

Jag förstår att det här inte kommer att vara avgörande för Sveriges reaktorer, som tuffar på. Men jag tycker någonstans att det är rimligt att man tittar på om det finns möjlighet att ta till vara detta i stället för att det hamnar i avfallshögen. Vi tror att det här skulle kunna möjliggöras med mindre justeringar i den befintliga lagen utan att man tar bort förbudet mot utvinning av uran.

Fru talman! Nu ska jag berätta något som gör att jag är ytterst tveksam till ny kärnkraft och därför också till den här propositionen.

Låt oss säga att någon hade ringt upp mig för 20 år sedan och sagt att jag kommer att ha solpaneler på taket och att jag kommer att ladda min elbil gratis halva året hemma hos mig i Kaarnevaara, 15 mil norr om polcirkeln. Då skulle jag givetvis ha sagt: Ring upp mig igen när du har nykt-rat till!

Men fakta är: Vi satte upp 42 paneler på det gamla ladugårdstaket för fyra år sedan. Min fru köpte en begagnad elbil i april. Hon har pendlat till jobbet i järnmalmsgruvan, Kaunis Iron. Hon har kört dit och kört för att handla mat. Kom ihåg att vi har drygt sex mil till affären. Allt det här har gjorts i ett halvår utan en enda spänn i merkostnad för elen. Jag skulle aldrig ha trott det för två decennier sedan.

Vad vill jag ha sagt med det här? Jo, att teknikutvecklingen vad gäller det förnybara, till exempel batterier, går i en obeskrivlig takt. Man blir mycket överraskad. Men vad har skett när det gäller tekniken för att klyva uranatomer? Inte mycket, vill jag hävda.

Fru talman! Jag sticker ut hakan. Man pratar om ett land som är modernt. Eric Palmqvist lyfte så fint att han såg reaktorerna tuffa på. Men jag tror inte att det kommer att byggas ny kärnkraft någonstans i världen om 30 år. Det säger jag eftersom teknikutvecklingen på andra sidan går så fort. Vi kommer att vara ett modernt samhälle men utan ny kärnkraft.

Jag förstår fördelarna med reaktorer som tuffar på i dag, men man har avfall som man fortfarande säger ska lagras i 100 000 år. Man har i en plan att det kommer att vara istid emellan och allt sådant. Det säger att man har missat mycket i den teknikutvecklingen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5 i betänkandet, men givetvis står jag bakom alla mina reservationer.

Anf. 85 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! I augusti 2018 togs beslutet om att införa ett förbud mot utvinning av uran, och i dag debatterar vi förslaget om att upphäva det förbudet.

Jag vill börja med att säga det som jag har sagt många gånger förut under den här mandatperioden. Alla beslut vi fattat i den här kammaren är beståndsdelar av en större framtidsvision för vårt land – en framtidsvision som vilar på sunt förnuft, etik och moral. Vi ser inte alltid resultaten med en gång, men trägen vinner.

Fru talman! I dag fattar vi beslut om att möjliggöra utvinning av uran. Redan här kommer vissa att börja vrida på sig i sina stolar. Det känns lite så där, lite läskigt.

Prot. 2025/26:27
5 november

*Förbudet mot
utvinning av
uran tas bort*

Men då finns det några fundament som man behöver ha klara för sig:

- Brytning av uranhaltiga ämnen är inte mer riskfylld än brytning av andra metaller och mineral.
- Uran förekommer redan i dag vid annan gruvbrytning, men lagstiftningen gör att uranet deponeras, alltså slängs, i stället för att komma till nytta.
- Uran blir radioaktivt först vid anrikningsprocessen. Den processen sker inte i Sverige.
- Sverige är i behov av uran, inte minst för klimatomställningen. I dag importerar vi från Kanada, Australien, Namibia och Kazakstan.
- Uran förekommer i fler bergarter än alunskiffer. Frågan bör därför inte blandas ihop med den oro som många känner inför just brytning i alunskiffer.
- Sverige har en av världens mest rigida miljölagstiftningar, och jag har tilltro till att våra myndigheter faktiskt fattar beslut som inte skulle riskera vårt grund- eller dricksvatten.

Fru talman! Jag hänvisar dem som vill veta mer om detaljerna till att läsa hela propositionen och betänkandet. Jag vill i stället fokusera lite mer på det större dilemmat.

Jag har alltid tyckt att det är märkligt att vi i Sverige använder uran men att vi förbjuder oss själva att utvinna det. Vi vill gärna ha nyttan men inte ta ansvar för arbetet bakom – ett klassiskt ”not in my backyard”.

Vi kristdemokrater, liksom regeringen och EU, talar nu allt oftare om självförsörjning. Vi har behövt konstatera att vi befinner oss mitt bland makter som vill oss illa eller som åtminstone inte vill som vi. Det är makter som inte bryr sig särskilt mycket om djur och natur, mänskliga rättigheter eller demokrati.

Vi säger också ofta att Sverige är och ska förbli en stolt gruvnation. Det är inte en trend dit vinden blåser, utan det är en nödvändighet. För oss kristdemokrater är det något mer robust: en del av de grundläggande svenska värderingarna, som förvisso relativiserats av många.

För att Sverige och Europa inte ska slukas upp av illasinnade makter fungerar det inte att vi är beroende av dem. Frihandel är bra för internationella relationer, men strategiska och samhällskritiska produkter måste vi kunna förse oss själva med. Annars har vi ingen chans om krisen kommer.

Fru talman! Motståndarna till det förslag vi behandlar i dag har kanske svårt att se sitt eget klimatavtryck. Alla partier i den här kammaren står bakom ett mål om att ställa om vårt samhälle för klimatets skull och för den natur vi alla är en del av. Men många är fortfarande fast i symbolpolitiken. När det gäller möjligheten att utvinna uran vill man inte att det ska ske här i Sverige – det är ju farligt! Men så länge man själv får konsumera produkten är man samtidigt okej med att det sker i andra delar av världen.

Några partier i kammaren motsätter sig dock kärnkraft helt och hållet. Samma partier vill också att vår energiförsörjning ska bestå av vind- och solkraft, och då uppstår samma dilemma igen. Kina står för 90 procent av marknaden för sållsynta jordartsmetaller, som är nödvändiga även för dessa kraftslag, och utvinna dem under förhållanden vi aldrig skulle

acceptera här. Är det verkligen okej att konsumera en produkt – till och med i stor skala – på bekostnad av ett annat lands miljö och grundläggande mänskliga rättigheter?

Fru talman! Jag tar inte upp det här för att moralisera. Vi är alla delaktiga i dessa komplexa avvägningar, varje dag. Ibland känns det som att hur man än gör blir det fel.

Jag finner ändå ro och stolthet i det faktum att vi i Sverige har några av världens strängaste miljöprövningar. Jag förstår verkligen den oro många känner. Vi vet att gruvbrytning medför risker. Men jag har tilltro till våra myndigheter och deras förmåga att göra rätt avvägningar.

Vi kommer inte att kunna vara självförsörjande på allt. Men när vi kan utgå från våra egna tillgångar tycker vi kristdemokrater att vi ska göra det. I Sverige ser vi nämligen till att det orsakar så lite skada som möjligt. Här väger vi olika intressen förnuftigt mot varandra.

Detta är våra värderingar, och dem ska vi vara stolta över. Genom att bära upp den stoltheten kan vi inspirera andra länder att följa efter.

Fru talman! Det förslag vi behandlar i dag är en pusselbit i en större framtidsvision om hur vårt hem, Sverige, ska se ut, ett Sverige där vi lever som vi lär. Hur man agerar i en fråga dikterar ju hur man agerar i alla frågor.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 86 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Brodin, för anförandet!

Kristdemokraterna tycks ha genomgått en politisk utveckling, i det här fallet kanske åt fel håll. Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch har varit väldigt tydlig. I valrörelsen 2022 var hon väldigt tydlig med att det kommunala vetot skulle vara kvar. Så sent som 2024 och även under 2025 har hon dock inte velat svara på vad hon tycker om det kommunala vetot.

Nu har man presenterat två inriktningar, dels den här propositionen, dels den promemoria om förändring i kärntekniklagen som är ute på remiss, där det kommunala vetot försvinner.

Camilla Brodin sa nu att det här är en liten pusselbit. Men det är ju en tvåstegs atomraket som faktiskt tar bort det lokala inflytandet. Kan Camilla Brodin förklara vad det är för process i Kristdemokraterna som har gjort att de lokala partiföreträdarna nu helt plötsligt ska känna sig överkörda av partiet centralt?

Anf. 87 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Isak From, för frågan, som jag uppfattar handlar om det kommunala vetot. Det är inte det vi beslutar om här i dag.

Det kommunala vetot tas bort endast för små mängder uran – mängder som framför allt förekommer som biprodukt vid brytning av andra metaller och mineral. Jag lämnar därför promemorian därhän; den är just nu ute på remiss, och vi får naturligtvis, precis som alla regeringar gör, lyssna in vad olika remissinstanser säger. Sedan kommer vi att ta ställning också till ett sådant beslut. Jag vill inte föregripa den processen.

Jag skulle vilja ställa en fråga tillbaka till ledamoten From. Vill man fortsätta att deponera det här uranet? Vad vill man göra i stället för förslaget i propositionen?

Anf. 88 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt anförande är det beklagligt att regeringens proposition är så undermålig. Det har också väldigt tydligt beskrivits, inte minst från remissinstanserna, att det saknas en fullödlig risk- och konsekvensanalys.

Vi tycker att det ska gå att utvinna uran som sekundär biprodukt. Vi tycker att de slagghögar med mera som finns vid befintliga gruvor ska kunna tas om hand och att vi ska kunna utvinna uran och andra strategiska mineral och metaller ur dem. Vi har också sagt att regeringen bör återkomma med en ny proposition med en risk- och konsekvensanalys av vad det här innebär. Det är ju dessa delar som gör att man blir väldigt orolig på lokal nivå.

I den här produkten kan vi också lyfta fram de remissvar som kommer från Naturvårdsverket och SGU, som i grund och botten är positiva till det här förslaget. De saknar en risk- och konsekvensanalys, och de saknar en analys av hur förändringarna i 17 kap. miljöbalken påverkar kommande prövningar.

Det är detta som fattas. Det är den här delen som är fel med regeringens förslag.

Anf. 89 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt hur jag ska ta mig an detta, men jag kan fortsätta med att poängtera att miljöprövningen är strikt. Kommunerna kommer även i fortsättningen att kunna yttra sig och påverka genom plan- och bygglagstiftningen och vid samråd inför arbete med en miljökonsekvensbeskrivning. Man har också möjlighet att tala i tillståndsärenden.

Det kommunala vetot gäller ju inte annan gruvbrytning. Är det då logiskt att uran har särbehandlats? Om en gruva etableras men kommunen säger nej till uranbrytning, skulle då uranet hanteras som avfall och deponeras?

I en gruva med flera olika metaller och mineral går det inte att avstå från att plocka upp just uranet. Här finns en problematik, men vi ser nu till att öppna upp för att man ska kunna utvinna metaller och mineral och ha samma lagstiftning. Vi ska också se till att möjliggöra för oss att klara vår klimatomställning.

Anf. 90 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna, med Peter Kullgren i spetsen, talar ofta om att vi behöver öka vår livsmedelsproduktion. I det här fallet har LRF satt sig emot förslaget och protesterat väldigt mycket. Man är rädd för att vi med ökad brytning i bland annat alunskiffer kommer att förstöra många av våra matjordar framöver.

Jag skulle egentligen vilja höra: Anser Kristdemokraterna att LRF har fel och att man har fått någonting om bakfoten när man oroar sig för våra matjordar?

Anf. 91 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för frågan!

Jag tror att vi är många i den här kammaren som har blivit uppvaktade av både medborgare och LRF, som är oroade. Jag förstår att det finns en

oro. Men vi ska inte välja uran framför livsmedel, utan här måste vi titta på helheten för att se hur vi kan göra detta på ett ansvarsfullt sätt. Hur ser vi till att bruka vår jord på bästa sätt?

Det finns en annan typ av problematik med detta, exempelvis med solparker på jordbruksmark. Det finns många olika intressen i dag när det gäller hur vi ska kunna ta oss an jorden och bruka den för vår livsmedelsförsörjning.

Vi har en miljölagstiftning, och vi har domstolar. Vi måste kunna tro på våra myndigheter så att vi ser till att det inte läcker ut någonstans. I sådana fall är det inte möjligt att öppna gruvan i fråga. Här behöver vi ta ett gemensamt ansvar både i det lilla och i det stora för att vi ska klara klimatomställningen på riktigt.

Anf. 92 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Det jag funderar över är egentligen den brytning som sker i alunskiffer. Detta ligger ju oftast i anslutning till eller under våra matjordar. Det gör att det är stor skillnad mellan brytning i alunskiffer och uppförande av solparker på jordbruksmark. Om man sätter upp solparker kan man också montera ned dem. Vi har sett många goda exempel där man till exempel har boskap under solpanelerna, som då får både skugga och bättre matförsörjning. Det är alltså mycket enklare att bedriva fortsatt jordbruk tillsammans med solparker än att göra detta i samband med att man påbörjar uranbrytning i alunskiffer.

Jag tycker ändå att Kristdemokraterna är svaret skyldiga. Hur ska man tänka, och vad ska man prioritera om man måste välja? Kommer Kristdemokraterna att prioritera matförsörjning och rent vatten, eller kommer de att prioritera självförsörjning av sällsynta jordartsmetaller eller uran i våra jordar?

Anf. 93 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för frågan!

Jag tror inte att någon av oss i den här kammaren kommer att behöva ställa uranet och våra jordbruksmarker mot varandra. Här måste vi se till att vi på ett ansvarsfullt sätt litar på den miljölagstiftning vi har i dag. Det finns möjligtvis någon annan tanke hos något annat parti om att man vill förändra detta i någon riktning för att kunna se till att vi klarar våra klimatmål. Ibland vet man inte riktigt vad som kommer från Miljöpartiet.

Att bedriva en klimatpolitik som gör skillnad på riktigt är inte att strunta i att ge förutsättningar för brytning och utvinning av olika typer av jordartsmetaller, sällsynta jordartsmetaller, mineral och uran.

Vi ska ge förutsättningar för detta på ett samlat sätt så att vi också tar ansvar för det vi konsumerar. Det ska vi göra i stället för att försöka se till att det känns lite gott i magen genom att ta in våra solpaneler och vindkraftsparker. Vi behöver väldigt mycket, för det är till elektrifieringen vi ska för att kunna klara klimatomställningen.

Men då måste vi ta vårt ansvar både i Sverige och i EU. Vi måste titta på det säkerhetspolitiska läget också in the bigger picture. Här någonstans behöver vi ta vårt ansvar för att möjliggöra detta, och det här kommer inte att stå i motsats till varandra.

Prot. 2025/26:27
5 november

*Förbudet mot
utvinning av
uran tas bort*

Anf. 94 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Brodin, för anförandet!

Jag tycker att det är alldeles utmärkt att vi får möjlighet att fördjupa resonemangen i replikskiften av olika slag, för det här är en viktig fråga. Som flera har varit inne på tidigare i debatten handlar det om att skapa goda förutsättningar framåt. Många pratar om den gröna omställningen och så vidare.

Jag skulle bara vilja fördjupa resonemangen något tillsammans med Camilla Brodin. I slutet av anförandet säger hon att detta bara är en pusselbit i en större framtidsvision. Det låter nästan poetiskt! Samtidigt skulle jag vilja peka på att man i denna framtidsvision vill vrida ett antal verktyg ur händerna på till exempel kommunerna så att de inte längre ska ha möjlighet till det kommunala vetot. På vilket sätt ser framtidsvisionen ut för det nära samarbetet mellan näringsliv, kommunföreträdare och människor som finns överallt?

Jag blir lite fundersam över ledamotens vurm för vår starka miljölagstiftning, som vi väl till stor del står bakom. Men jag vet också att det finns en diskussion om att den borde förändras. På vilket sätt? Kan ledamoten ge ytterligare pusselbitar till framtidsvisionen kopplad till graden av självförsörjning, som ledamoten lyfte fram när det gäller att kunna bryta uran i Sverige?

Jag tycker att det finns en ganska stor diskrepans mellan Moderaternas och Kristdemokraternas företrädare i hur man ser på möjligheten till uranbrytning i Sverige.

Anf. 95 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Ulrika Heie, för möjligheten att diskutera och fördjupa oss i replikskiftena, precis som ledamoten sa tidigare!

Det är härligt att höra att du förvånas lite över min vurm för miljölagstiftningen. Jag har sagt vid ett flertal tillfällen här i dag att den är strikt i Sverige i dag, och det gäller både miljölagstiftningen och miljöbalken. Kommunerna kommer ändå fortsatt att kunna yttra sig och påverka, som jag sa i ett tidigare replikskifte. Det kan ske genom plan- och bygglagstiftningen, vid samråd inför arbete med en miljökonsekvensbeskrivning och genom kommunernas möjlighet att föra talan i tillståndsärenden.

I dagsläget har man inget kommunalt veto vid annan gruvbrytning; det är bara vid uranbrytning. Här ger vi förutsättningar för att utvinna sällsynta jordartsmetaller, metaller, mineral och allt det som hör därtill. Vi ska inte sätta käppar i hjulet genom ett förbud. Nu gör vi det möjligt för företagen och för Sverige att vara den gruvnation som har byggt vårt välbstånd, tillsammans med skogen och stålet och allt det andra. Sverige ska fortsätta att vara den nationen; det är en del av framtidsvisionen.

Det handlar också om hur vi säkrar och kan koppla samman detta med den klimatomställning som hela samhället står inför. Vi ska även ta det säkerhetspolitiska arbetet i beaktande och tänka på de här sakerna parallellt. Jag tror att det är jätteviktigt – mycket viktigare än att vi plockar ut vissa delar.

Självklart ska kommuner kunna få vara med och tycka till. Men vi måste också se till att vi skapar goda förutsättningar. I betänkandet handlar det om att vi häver förbudet mot att utvinna uran. Förslaget om det kom-

munala vetot är ute på remiss just nu, och det kommer att komma i ett senare skede.

Prot. 2025/26:27
5 november

Anf. 96 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaren på mina frågor!

Svaren renderar några ytterligare frågor som jag skulle vilja ställa. Först och främst: När det gäller det kommunala vetot säger ledamoten att kommunerna kommer att kunna yttra sig och att de kommer att få tycka till. Men i dag har de faktiskt en beslutsmyndighet. På vilket sätt rimmar detta med Kristdemokraternas syn att beslut ska fattas så nära människan som möjligt? Nu vill ni ju ta bort den möjligheten och menar att kommunerna i stället ska få tycka till och yttra sig lite grann men inte få vara med och fatta beslut. Jag skulle vilja höra något ytterligare kopplat till detta.

Det var absolut inte meningen att låta förvånad över vurmen för miljön, för jag vet att det finns ett starkt engagemang för detta. Jag vill bara ställa en följdfråga: Vill Kristdemokraterna alltså inte förändra miljölagstiftningen?

Det var de frågorna jag framför allt tyckte var utestående.

Anf. 97 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Det var väldigt fint att få höra ledamoten från Centerpartiet tala om subsidiaritetsprincipen och om att vi ska fatta beslut på lägsta möjliga effektiva nivå. Det är just detta – att fatta beslut på lägsta möjliga effektiva nivå – som är politikernas ansvar.

Föräldrar ska själva få bestämma vem som ska vara hemma med barnen. Kristdemokraterna tycker att familjer ska få bestämma om sådant.

När det gäller klimat- och miljölagstiftning behöver besluten kanske inte fattas hemma vid varje köksbord, utan då behöver man gå samman för att kunna fatta kloka beslut. Miljön har ju inga gränser – den finns där, och vi har den gemensamt. Här behöver vi se till att beslut fattas där det är som mest effektivt.

I dag debatterar vi att ta bort ett förbud för att möjliggöra en omställning som vi kan lita på. Hela samhället går ändå ditåt, och vi är väldigt många i den här kammaren som jobbar aktivt för detta. Vi ser också möjligheten att utvinna uran i stället för att lägga det på deponi, som man gör i dag. Att nyttja de naturresurser vi har gemensamt är att ta ansvar för framtiden.

Anf. 98 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! En bit in i debatten är det gott att få ha sitt eget anförande och inte bara ta upp frågor i repliker.

Vi debatterar i dag regeringens förslag att helt och villkorslöst riva upp förbudet mot uranbrytning i Sverige genom att uran återinförs som koncessionsmineral i minerallagen. Det är ett förslag som vid första anblicken kan verka vara ett både enkelt och rationellt sätt att stärka vår energiförsörjning. När man skrapar lite grann på ytan ser man dock att regeringens förslag är både ogenomtänkt och riskfyllt samt att det kör över grundläggande principer om lokalt självstyre och miljöansvar.

Centerpartiet säger därför nej till regeringens proposition. Vi ser med oro på borttagandet av förbudet tillsammans med det förslag om ett potentiellt borttagande av det kommunala vetot mot uranbrytning som regering-

*Förbudet mot
utvinning av
uran tas bort*

en har skickat ut på remiss. Det kommer att drastiskt försvåra för kommuner att bestämma över eventuella etableringar av urangruvor i kommunerna.

Fru talman! Låt mig vara väldigt tydlig: Centerpartiet är inte emot kärnkraft. Vi är inte heller emot en stark gruvnäring, snarare tvärtom. Vi vill möjliggöra fler gruvor i Sverige, och vi har lagt fram flera förslag för att korta tillståndprocesserna och stärka konkurrenskraften för svensk mineralnäring. Uran skiljer sig dock nämnvärt från andra mineral och behöver hanteras på ett annorlunda sätt. Det är här regeringens förslag brister fundamentalt.

Vi riksdagsledamöter från Skaraborg vet vad vi talar om. Vi har redan levt med konsekvenserna av uranbrytning. Mellan Skövde och Falköping, vid berget Billingen, ligger Häggum och Ranstadsverket, som bröt uran under ett antal år på 60-talet. Då hade Sverige ambitioner om kärnvapen och så vidare, så det var en ganska stor fråga som förtjänar att belysas ur många olika aspekter.

I dag är det ett öppet sår i landskapet, förvisso med plåster på. Det finns en sjö, och det ser ut som fin natur. Vi vet dock att det under lång tid framöver – rättare sagt för evig tid – kommer att fortsätta läcka från den här typen av verksamheter. Riskerna är stora.

Notan för efterbehandlingen och saneringen har landat på över en halv miljard kronor i dagens penningvärde. Än i dag, mer än 50 år senare, är området där avfallet deponerades ett avspärrat miljöriskområde som kräver evig övervakning för att förhindra läckage av radioaktivitet och tungmetaller. Det är den dyrköpta och smärtsamma läxan från Ranstad. Några få års drift kan leda till stora kostnader och permanenta miljöskador.

Fru talman! Uran skiljer sig från andra mineral som bryts i Sverige. Uranmalmen har en annan karaktär och kräver en annan bearbetning än exempelvis järnmalm. I Sverige återfinns uran framför allt i alunskiffer, vilket innebär en stor skillnad jämfört med vanlig malmbrytning. Alunskiffer har oftast en väldigt låg uranhalt, vilket betyder att stora mängder berg behöver brytas, malas och lakas för att man ska få ut relativt små mängder uran. Eftersom malmen är lågradig krävs dagbrott som tar stora ytor i anspråk.

Att bryta detta i stor skala riskerar att förgifta vårt grundvatten och vårt dricksvatten för generationer framöver. Jag hör vad regeringspartierna säger: Vi har en stark miljölagstiftning som kommer att säkerställa att det inte sker. Vi vet dock att det inte alltid blir som man har tänkt sig. Det sker olyckor av olika slag, och vi ska inte riskera det.

Regeringen viftar bort riskerna och menar att miljöbalken ska räcka, men erfarenheterna från Ranstad visar med all önskvärd tydlighet att konsekvenserna är oerhört svåra att hantera, även med den bästa vilja – eller vision – i världen.

Fru talman! Det andra stora problemet med propositionen är attacken på det kommunala självstyret. Den lag som vi nu debatterar syftar, tillsammans med förslaget som nu är ute på remiss, till att helt ta bort det kommunala vetot. Det kommer att drastiskt minska det lokala inflytandet.

Låt oss inte glömma det folkliga motståndet. Jag, och många med mig i Skaraborg, minns de massiva protesterna på 70-talet när man ville återuppta brytningen. Nu pratar vi om en gruva som ägnade sig åt brytning under några år och sedan lades ned. Det fanns planer på att återöppna den,

men tack och lov fanns det kommunala vetot. Det gjorde att beslutsfattare på den lägsta nivån – i kommunerna – kunde lägga in ett kommunalt veto som stoppade brytningen. Tusentals människor samlades för att försvara sin bygd, sitt vatten och sin jordbruksmark.

Det är ju inte så att ingenting har hänt sedan dess. Det är heller inte så att vi enbart pratar om gammal teknik när det gäller uranbrytning. Många markägare på berget Billingen, i olika delar av Jämtland, i Oviken och så vidare upplever ett stort hot. Man kommer med nya förslag på ny teknik som skulle kunna underlätta underbrytning, men vid närmare granskning visar det sig inte hålla. Detta har skapat oro i stora bygder, och därför har det varit bra med ett förbud mot uranbrytning.

Däremot ställer sig Centerpartiet bakom att uran inte ska behöva läggas på hög utan kunna användas när man bryter metaller och uran blir en biprodukt som kommer med. Man ska säkerställa att resurser används på ett bra sätt.

Fru talman! Det kommunala vetot är oerhört viktigt. Det säkerställer att de människor som lever närmast en potentiell urangruva – de som kommer att påverkas allra mest – har det avgörande inflytandet. Nu föreslår regeringen i ett första steg att vetot ska försvagas, och om man får som man vill ska det helt tas bort. Makten flyttas då från det lokala – från Häggum eller Oviken – till ett sammanträdesbord eller ett skrivbord på Näringsdepartementet. Det är en farlig väg att gå. Det är också en respektlös handling mot alla de lokalsamhällen som kan komma att beröras.

För oss är principen glasklar: Den lokala acceptansen är helt avgörande.

Fru talman! Regeringens huvudargument är försörjningstrygghet. Men stämmer det? Nej. Sverige är genom Euratom redan en del av en trygg försörjningskedja och importerar uran från demokratier som Kanada och Australien som har en betydligt högre koncentration av uran i sin mark och inte behöver göra sin brytning i alunskiffer. EU har inte heller klassat uran som en kritisk råvara. Att då riskera ovärderliga naturområden, som Platåbergen i Skaraborg eller marken vid Storsjön i Jämtland, vore inte bara farligt utan också helt onödigt.

Fru talman! Centerpartiet har ett eget konstruktivt förslag, en väg framåt som balanserar behovet av resurser med miljöhänsyn och lokalt inflytande. Vi föreslår att det generella förbudet mot att öppna nya gruvor med primärt syfte att bryta uran ska vara kvar. Däremot är det ett enormt resursslöseri att inte tillåta att uran tas till vara som en biprodukt från annan gruvdrift. I dag tvingas gruvbolagen att lägga detta på hög, och det är absurt. Låt oss i stället skapa en lagstiftning som gör det möjligt att på ett säkert sätt ta hand om detta uran och använda det. Det är cirkulär ekonomi i praktiken och resurssmart, och det minskar mängden farligt avfall utan att vi behöver öppna nya riskfyllda urangruvor i känsliga miljöer.

Sammanfattningsvis, fru talman: Regeringens förslag missar målet, det underminerar den lokala demokratin och det bygger på felaktiga premisser.

Centerpartiet väljer en annan, mer ansvarsfull väg. Därför yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2 och avslag på propositionen.

Anf. 99 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Heie för anförandet.

Det pratas om premisser, och jag skulle vilja uppehålla mig vid just detta. Centerpartiet stod bakom att förbjuda utvinning av uran, det vill säga det som gör att man inte får plocka upp uranatomer om man letar efter uranatomer och inte heller om man letar efter andra atomer. Då vill jag ställa en fråga om premisserna. Vad är den vetenskapliga grund Centerpartiet vilar på när man säger att uran är så unikt farligt att det grundämnet ska vara förbjudet att bryta? Vad är den vetenskapliga bedömningen bakom att uran är farligare än arsenik, farligare än kvicksilver, farligare än cesium och farligare än strontium? Vad är det som gör uran till det unikt farliga som ska ha en särlagstiftning i Sverige? Det vore intressant att veta.

Anf. 100 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! När det gäller uranbrytningen redogjorde jag i mitt anförande för möjligheten att ta till vara det uran man bryter i samband med annan brytning så att det inte läggs på hög utan används. Centerpartiet ser det som en naturlig del i ett cirkulärt samhälle att man använder sig av det man ändå bryter.

Uranbrytning i urangruvor är en helt annan typ av brytning eftersom man tar väldigt mycket mark i anspråk. Som jag har förstått det ligger också de stora uranfyndigheterna i bebyggda trakter med stark jordbruksnäring och andra näringar, och dessa skulle då skyfflas undan på ett sätt som inte vore bra.

Just därför lägger Centerpartiet stor vikt vid det lokala självinflytandet och beslutsmakten. Det handlar ju om på vilket sätt man tar till vara framtidsvisioner i olika bygder och att det ska kunna beslutas så nära människor som möjligt. Tyngdpunkten i Centerpartiets resonemang handlar både om att makten ska finnas kvar nära människor som bor där och att man inte kan bryta uran på samma sätt som man bryter till exempel järnmalm med mera.

Ledamoten räknar upp ett antal andra farliga ämnen som det finns beredskap för i olika lagstiftningar. Centerpartiet ser dock inte detta som en anledning att ta bort förbudet mot just uran, utan det kan finnas kvar samtidigt som vi gör det möjligt att ändå använda det uran som tas upp ur marken vid den brytning av annat slag som sker i dag.

Anf. 101 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Heie för svaret.

Det går inte att landa i någon annan slutsats än att förbudet mot att utvinna uran har fattats för att uran låter och känns farligt. Man har ju inte behandlat grundämnen som kvicksilver, arsenik, cesium och strontium med samma lagstiftningsverktyg trots att de är mycket farliga och i många fall betydligt giftigare.

Min nästa fråga ligger kanske lite utanför dagens debatt, men jag uppfattar att många ledamöter i dag har tagit sig den friheten. Centerpartiet har bestämt sig för att uran låter och känns farligt och är därmed med och underblåser denna rädsla och oro. Hur ska det då gå för Centerpartiet när era rödgröna vänner kommer dragande med att glyfosat är cancerframkallande och andra skräckexempel? Det låter också farligt, men ett förbud mot glyfosat skulle i praktiken omöjliggöra ett modernt jordbruk i Sverige. Befin-

ner sig inte Centerpartiet på ett sluttande plan här? Kan det inte komma att bita er i svansen?

Prot. 2025/26:27
5 november

Anf. 102 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Jesper Skalberg Karlsson för hans omtanke vad gäller att bita oss själva i svansen. Jag kan inte se att Centerpartiet bygger sin politik på att odla rädsla eller oro. Vi bygger snarare vår politik på att skapa trygghet och framtidstro i bygder som är satta under stark press kopplat till den politik som regeringspartierna väljer att lyfta fram.

Ledamoten har valt att både under sitt anförande och i tidigare replikskiften hålla en låg, resonerande samtalston. Jag tänker att syftet är att bygga tillit och framtidstro hos de väljare som anser att det vore bra med stora urangruvor i Sverige och hög självförsörjningsgrad.

Jag menar att det är viktigt att granska varje del oavsett vilken tonalitet vi väljer att ha och fråga oss vad vi grundar våra beslut på. När det handlar om uran går den brytningen inte att jämföra med de andra ämnen ledamoten tog upp. Det är inte alls samma typ av gruvor. Det är farliga ämnen, men det ändå olika former av brytning. Därför är granskning viktigt.

Det handlar om att ha en miljölagstiftning där man kan lita på att den håller på de sätt som behövs utan att man tar bort det nära inflytandet för människor. Det bygger inte på att odla någons rädsla utan på att ge dessa bygder möjlighet till framtidstro utan ett ständigt pågående hot om att någon annan kommer att bestämma över bygden – så som gjordes på 60-talet och under 00-talets första år när dessa jordbruksbygder hotades av olika prospekteringsbolag.

Jag vet att vi har ett antal målkonflikter att hantera, och det gör vi genom nära beslut som inte bygger på rädsla och känsla utan på fakta.

Anf. 103 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Jag ska inte förlänga debatten alltför mycket. Mycket klokt har redan sagts, och jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag tycker att mina kollegor i partierna på regeringssidan har argumenterat väl, och jag är glad för den goda ton vi har hållit här i kammaren.

Det här är en ganska delikat fråga att ta sig an oavsett var man befinner sig i politiken, och jag förstår och sympatiserar väldigt mycket med det engagemang många människor har för naturen och vattnen i sin närmiljö. Det är bra att de har det – allt annat vore märkligt.

Men samtidigt, fru talman, behöver vi de mineral, metaller och grundämnen som gör att vi kan leva i ett högteknologiskt framåtskridande samhälle.

Det finns säkert några undantag, men jag skulle tro att de allra flesta i denna kammare och i Sverige inte vill backa in i framtiden och inte vill skala bort alla de tekniska innovationer och teknologiska landvinningar som vi har sett de senaste årtiondena.

Det blir lite hycklande att å ena sidan säga att vi ska ha alla de fördelar som vi har kunnat få med den tekniska utvecklingen – våra elbilar, våra smarta telefoner och alla de möjligheter vi ser inom AI – men att vi å andra sidan inte själva ska bidra till den utvecklingen. Det är skönare när vi inte ser vad som ligger bakom produkterna och inte ser att någon annan behöver göra det jobb som vi sedan kan dra nytta av.

*Förbudet mot
utvinning av
uran tas bort*

Jag tänker att vi i Sverige behöver bidra. Jag tänker också att Sveriges miljölagstiftning, en av världens strängaste, är något som vi ska vara väldigt stolta över och fortsätta att värna. Det gör att vi är i väldigt gott skick att bidra till den försörjning av mineral och metaller som kommer att behövas framöver.

Väldigt kort ska det tilläggas att upphävandet av det förbud som vi diskuterar i dag är en relativt ny lagstiftning som infördes 2018, så det kan i viss mån sägas vara en återgång till en ordning som vi hade i Sverige tidigare. Som flera kollegor här har sagt möjliggör det att vi kan ta hand om det uran som företag får fram när de utvinner annat och att vi inte längre ska lägga det på deponi. Det tycker jag låter som ett klokt steg. Allt annat skulle vara vansinnigt resursslöseri.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på alla motioner.

Anf. 104 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Tidöregeringen gör just nu vad som helst för att försöka visa handlingskraft i kärnkraftsfrågan, men det är ofta svårt att se att de beslut som fattas är till någon glädje för Sveriges medborgare. I dag ser det ut som att vi kommer att fatta beslut om att återigen tillåta uranbrytning på svensk mark. Det är ett beslut som ifrågasätts av många.

Den senaste tiden har en oro spritt sig genom Sverige. Vi riksdagsledamöter får mejl, det syns insändare i olika lokala tidningar och grupper i sociala medier startas. Det är just nu många som oroas av risken för att uranbrytningsprojekt ska startas i deras närområden.

I dag har flera av riksdagspartierna tagit emot en namninsamling som, senast jag tittade, hade strax över 28 000 underskrifter. Man ber oss att förbjuda gruvbrytning i alunskiffer. Flera företag har visat intresse för uran i olika områden i Sverige, och om förbudet för svensk uranbrytning nu tas bort står flera bolag i startgroparna för att undersöka möjligheterna för nya gruvor.

De svenska uranfyndigheterna finns i alunskifferar och i urberget. Enligt SGU förekommer uranrik alunskiffer i Skåne, Västergötland, Östergötland, Öland, Närke och längs den svenska fjällkedjan, ofta i stora fyndigheter men med låga halter av uran. I Oviken i Jämtland finns alunskiffer med svenska mått mätt höga uranhalter – 50–400 gram per ton – vilket kan jämföras med Kanadas uranrika fyndigheter med upp till 200 kilo uran per ton berg. I Sverige behöver vi alltså bryta enorma mängder bergmassor jämfört med de gruvor i Kanada som vi i dag får uran till våra kärnkraftverk ifrån.

De senaste veckorna har vi sett människor spridda över hela landet som ensamma eller tillsammans försöker få oss att stoppa dagens beslut. Varför? Man vill helt enkelt inte se sin närmiljö förändras till oigenkännlighet. Man vill skydda sin mark, sin närmiljö, sitt vatten, sina åkrar och sin skog, och man kan inte se hur brytning av små mängder uran i stora dagbrott kan vara värdefull den enorma miljöskada som kan uppstå. Det finns fog för deras oro.

I Sverige använder vi varje år mellan 1 500 och 2 000 ton rent uran i våra kärnkraftverk. Det är alltså 2 000 ton uran varje år. I Sverige har vi som sagt låga halter uran, även i fyndigheter med Sveriges högsta halter. Man kan jämföra med Kanada, där halterna i deras bästa fyndigheter är ungefär 1 000 gånger högre än de svenska.

För att få fram 2 000 ton uran – en svensk årsförbrukning – från svenska fyndigheter behöver vi bryta 20 miljoner ton berg. Det är svårt för de flesta att föreställa sig 20 miljoner ton berg. Jag kan inte tänka mig hur mycket det är, så vi kan ta ett exempel från verkligheten. Där vill jag återigen lyfta fram Ranstadsverket i Västergötland.

Under de fem år på 60-talet som verksamheten i Ranstad var igång utvanns totalt 215 ton uran. Det är ungefär en tiondel av det uran som Sverige behöver på ett år. Dessa 215 ton gav upphov till mer än 1 ½ miljon ton alunskifferavfall. Det kvarlämnade dagbrottet är en 100 meter bred och 2 kilometer lång sänka med ett djup på mellan 10 och 15 meter som man senare omvandlat till en sjö, Tranebärssjön.

Nu har mer än 50 år gått sedan verksamheten i Ranstad stängdes. Saneringsåtgärder har pågått sedan dess, och man har slagit fast att området fortsatt kommer att vara ett miljöriskområde med höga restriktioner.

I en miljörapport från 2005 från WSP kan man läsa att området läcker ut små men mätbara tillskott av uran och nickel till sjöar och vattendrag i området. Sulfat och metaller som uran, nickel, kobolt, krom, molybden, koppar och zink är högre i vattendrag ut från området än i vatten som rin- ner in. Jämfört med andra liknande områden i södra Sverige är halterna höga.

Riktvärdet för uran i dricksvatten för djur och sjöfågel överskrider såklart i Tranebärssjön, och vatten från sjön och åvatten nedströms bör inte användas regelbundet inom jordbruk eftersom detta skulle kunna utgöra en risk för grödor på lång sikt. Fisken i området har förhöjda halter av arsenik.

Man kan diskutera – det har vi redan gjort – om Ranstad är ett relevant exempel på vad uranbrytning i dag kan leda till, men sanningen är fortfarande att brytning i alunskiffer inte kan ske på ett säkert sätt i dag. Ingen har kunnat visa att det är säkert. Med de låga halter uran som Sveriges alunskiffrar innehåller är det ett högt risktagande att påbörja en ny brytning för att få fram en liten del av allt uran som Sveriges kärnkraftverk behöver i dag.

När det gäller ökad självförsörjning kan brytningen av uran och metall i stället riskera vårt dricksvatten och vår livsmedelsförsörjning när vatten och jordar förorenas eller försvinner i dagbrott. Därför har också Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, kraftigt motsatt sig all prospektering och brytning i alunskiffer. Man varnar för att förslaget riskerar att slå hårt mot flera av de branscher som vår ekonomi och självförsörjning bygger på, till exempel jordbruk, skogsbruk, livsmedelsproduktion och en växande besöks- näring.

Miljöpartiet vill stoppa brytning i alunskiffer. Oavsett vilka ämnen man vill utvinna i alunskiffer finns det stora problem med brytningen, som sker i dagbrott, främst för att brytningen kan frigöra radioaktiva ämnen som uran och radium och tungmetaller som zink, nickel och arsenik. Allt detta riskerar att läcka ut i mark och grundvatten, förorena vårt grundvatten och ytvatten och slå ut hela ekosystem.

Saneringen av de förorenade områdena har visat sig vara extremt dyr och svår och kan ta lång tid att genomföra. I Ranstad har man hittills lagt en halv miljard på saneringsåtgärder. Ingen har hittills kunnat visa att man kan bryta metaller eller uran i alunskiffer på ett miljösäkert sätt.

Miljöpartiet vill heller inte se sekundär utvinning av uran som biprodukt, framför allt därför att vi inte vill lämna kryphål i lagstiftningen som kan tillåta uranbrytning bara för att andra metaller bryts samtidigt men också för att brytning i alunskiffer skulle kunna ges bättre ekonomiska villkor om uranet kan räknas in i kalkylen, vilket kan leda till fler gruvor i alunskiffer.

Sist men inte minst vill jag säga några ord om det kommunala vetot. När Sverige senast lagstiftade om ett förbud mot uranbrytning var en invändning att ett nationellt förbud inte var särskilt viktigt då man ansåg att kommunerna själva hade en stark ställning att säga nej. Varken Moderaterna eller Liberalerna ville ha ett förbud och tyckte att det starka kommunala vetot var fullt tillräckligt som skydd. Detta veto vill regeringen i dag försvaga och på sikt ta bort. Det tycker vi är helt förkastligt.

Kommunen och dess invånare behöver kunna styra om man vill tillåta eller stoppa projekt som kan ha avgörande effekt på kommuninvånarnas närmiljö för all tid framöver.

Med anledning av detta vill vi med all kraft avstyrka regeringens förslag om att tillåta uranbrytning i Sverige. Vi vill inte heller att sekundär brytning av uran som biprodukt tillåts. Vi vill ha kvar ett starkt kommunalt veto mot uranbrytning. Sist men inte minst vill vi se ett förbud mot brytning i alunskiffer.

Jag vill därför yrka bifall till reservation nummer 4 och Miljöpartiets motivreservation nummer 3.

Anf. 105 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för inlägget i debatten!

Det är tydligt att vi står en bit ifrån varandra i den här frågan. Jag tänkte att vi kanske inte behöver upplysa väljarna ytterligare om det i det här replikskiftet.

Jag tänker bita mig fast vid en sak som ledamoten Luhr sa om de låga koncentrationshalterna och 20 miljoner ton, som låter väldigt mycket.

Jag inleder med att ställa en kunskapsfråga till ledamoten. Vet ledamoten hur mycket man bryter i Aitik i min hemkommun varje år? Vet ledamoten hur mycket berg LKAB bryter varje år?

Anf. 106 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Nej, det vet jag inte. Jag försökte ta exemplet med brytningen i Ranstad som var 1 ½ miljon ton och hur stort ett dagbrott faktiskt blir. Det är svårt att tänka sig hur mycket mark som tas i anspråk för den brytning som sker. Men jag vet inte hur mycket som bryts i de andra gruvorna.

Anf. 107 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för det tydliggörandet!

Nu förstår jag att det är en helt annan berggrund vi talar om och helt andra förutsättningar. Man kan inte jämföra ett gigantiskt dagbrott i Sverige med flera andra fyndigheter. Vi ska ändå försöka få lite perspektiv på de volymer som vi talar om.

Aitik i Gällivare bryter 40 miljoner ton årligen. Det är 40 miljoner ton varje år, give or take. LKAB bröt 84 miljoner ton berg 2023. Det gäller att få lite perspektiv. Det är inte så stora volymer vi talar om utspritt på flera andra ställen.

Jag har full respekt för att vi kanske talar om jordbruksmark, alunskiffer och andra saker. Men vi måste ändå sätta saker och ting i perspektiv och inte måla ut det som att vi ska gräva bort halva Sverige.

Det låter som att det är alldeles fantastiskt stora siffror. Bara i min hemkommun bryter man dubbelt de volymerna varje år. Jag passerar det på vägen till Luleå.

Jag känner när man skjuter i berget, och jag störs inte av det. Tvärtom vet jag att det är förutsättningen för att vi ska ha ett samhälle, arbetstillfällen och så vidare.

Jag vill med detta ge ett medskick. När vi talar om låga koncentrationshalter och låga halter i berget är det en utmaning som gör att vi driver tekniken framåt och blir duktigare på att ta hand om det vi har i backen.

Är det lönsamt ska vi göra det på ett vettigt sätt. Det är inte astronomiska volymer som vi trots allt talar om.

Anf. 108 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Nej, det är skillnader. Jag menar inte att det behöver vara problematiskt med all gruvbrytning och att vi tar ut stora mängder material.

Vi hörde till exempel från Jesper Skalberg Karlsson att det låter som att vi nu kommer att ha gruvor i vartenda litet skogsbyn. Det är inte pyttesmå områden.

Man kan som ett exempel titta på Ranstad. Man fick ut ungefär en tiondel av en svensk årsförbrukning under en femårsperiod. Där har man ett dagbrott som är 2 kilometer långt och 100 meter brett.

Det är ganska stora ytor för någon som sedan ska få gruvan i sitt närområde. Det gäller oavsett om man bor i ett bergsområde, i en fjällkedja eller vid en sjö.

Vi ska kanske på sikt kunna bli självförsörjande på uran i Sverige. Med en framtidsvision med ännu fler kärnkraftverk i Sverige är det fråga om stora mängder och stora dagbrott. Det tycker jag att man ska förstå.

Man tycker att det inte spelar någon roll. Om vi ska ta uranet från svensk mark och inte köpa det från Kanada spelar det roll. Halterna i Kanada är oerhört mycket högre. Vi kan då använda mindre bergmassor och göra en mindre miljöpåverkan under den tid, i varje fall som jag ser det, tills vi använder annan energi än kärnkraft.

Anf. 109 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Det här är en intressant debatt, och det är en debatt som förs i Stockholm. Den låter som en klassisk Stockholmsdebatt.

Fru talman! Hade vi fört debatten i min hemkommun hade vi haft en helt annan debatt och helt andra ställningstaganden av de partier som hade deltagit i debatten.

I min valkrets där jag är vald är fem av riksdagens partier representerade. Vi är nio representanter. Det är två av de partier som är representerade som i dag har sagt att de kommer att rösta nej till att avskaffa lagen om förbud mot brytning av uran. Vi har också sagt att vi säger nej till

nedmonteringen av det kommunala vetot. Det är det första steget som vi tar i dag.

Två partier motsvarar fyra ledamöter här. Det innebär att om de andra ledamöterna från min valkrets Skaraborg hade stått upp för sina väljare och följt den opinion som finns i Skaraborg hade vi kunnat stoppa det här förslaget.

Det som vi gör här när vi debatterar är att vi låter väljarna få reda på var vi står och hur vi röstar. Det är väljarnas möjlighet att vara ansvarsutkrävande. Det är därför den lokala debatten i Skaraborg blir lite konstig.

Där kvittar man ut sig om man är från Skaraborg, som ett exempel. Eller så säger man: Det kommer visserligen att innebära en liten inskränkning av det kommunala vetot. Men vi kommer inte att gå vidare med den tvåstegsraket som man talat om här i dag, utan den kommer vi att stoppa. Det säger Moderaterna i Skaraborg. Det är för att de vet att väljarna i Skaraborg inte vill ha det här.

Ledamoten från Sverigedemokraterna sa att han inte alls störs av brytningen i Gällivare. Det är väl jättebra. Men i min hemkommun störs man av en eventuell framtida brytning av uran. Man störs så mycket att Moderaterna i Falköping är emot det. Så mycket störs man. Man lyssnar på sina väljare.

Det är därför som ledamöterna från min valkrets Skaraborg kommer att ha det lite jobbigt klockan 16 i dag, om drygt en timme, när de ska trycka på knappen mot sina väljares egen uppfattning.

Fru talman! Det är ändå det som är så viktigt att förstå. De här debatterna är till för att väljarna ska kunna utkräva ansvar. Det vet ledamöterna, och det innebär att det blir väldigt tungt.

I den lokala debatten hemma i Skaraborg säger Moderaterna att det inte spelar någon roll om man tar bort förbudet, för det kommer ändå aldrig att brytas. Det är ett väldigt konstigt argument, fru talman, att det ändå aldrig kommer att hända någonting. Man säger att ingenting kommer att förändras, så därför behövs inte den här lagen eller det kommunala vetot. Men vän av ordning undrar då varför man tar bort det om det ändå aldrig kommer att brytas.

Ibland är man ju så fräck att man säger ”i alla fall inte här, men kanske i Jämtland”. Jag är dock inte säker på om moderaterna, sverigedemokraterna eller liberalerna – om det nu finns några sådana – i Jämtland ställer upp på den beskrivningen.

Jag yrkar därför bifall till reservation 1 och 2 och inser att Skaraborgs ledamöter har möjlighet att göra skillnad i dag, om de vill.

Anf. 110 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande NU7, *Förbudet mot utvinning av uran tas bort*. Jag vill börja med att hålla med om allt som Isak From och Patrik Björck har sagt i debatten i dag.

Jag har fått höra att vi som bor i de områden där Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna vill börja bryta uran är ”lite oroliga” och att vi inte vill ha uranbrytning på vår bakgård. Jag bor i en av de kommuner i Jämtland där regeringen nu öppnar för brytning.

Våra fyra kommuner – Berg, Åre, Krokom och Östersund – ligger alla runt Storsjön som är en viktig vattentäkt för alla fyra kommuner. En del av Jämtlands bördiga jordbruk finns runt Storsjön – som så många andra landsbygder med alunskiffer har vi bördig jordbruksmark, och det är en av anledningarna till att LRF säger nej till brytning av uran.

Jag vet inte om ledamöterna i den här kammaren förstår hur stort det här dagbrottet i Oviken skulle bli av den lilla mängd uran som finns per ton. Så, fru talman, vi är inte oroliga – vi är välinformerade om riskerna med att bryta uran i alunskiffer. Vi är också välinformerade om att det i dag inte finns säkra metoder vare sig för exploatering i alunskiffer eller för att hantera avfallet.

Kommunerna runt Storsjön har flera gånger bjudit in ansvariga ministrar att besöka dem och tala med medborgarna. Näringsministern hörsammade till slut inbjudan, men det var ju först efter att regeringen hade fattat beslut. Som grädde på moset för medborgarna i Jämtland är nu den politiska viljan från SD-regeringen att ta bort det kommunala vetot.

Jag vill yrka bifall till reservation 1, som är ett avslag på propositionen, och erbjuda riksdagens ledamöter att besöka oss i Jämtland, där jämtarna faktiskt anser att det här är fel väg att gå. Jag ser också, fru talman, att vi har en annan jämtländsk ledamot i kammaren, Saila Quicklund, som jag också hoppas står på jämtarnas sida i den här frågan.

(Applåder)

Anf. 111 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Vi pratade ju lite om alunskiffer i början av debatten, men det är möjligt att ledamoten Säterberg kom först på slutet för att leverera sitt anförande. Det må vara hänt.

Jag hör i anförandet att man ska stå på Östersunds sida, man ska stå på Åres sida och man ska stå på Krokoms sida. Då har jag bara en fråga rörande hur ledamoten Säterberg kommer att rösta i eftermiddag.

De socialdemokrater som leder i de kommunerna har ju skrivit i Svenska Dagbladet, och en hel del andra lokaltidningar också för den delen, att riksdagen måste förbjuda brytning i alunskiffer. I betänkandet som vi ska rösta om i dag har dock Socialdemokraterna inte något sådant förslag, så min fråga är helt enkelt: Vad är det som gäller?

Anf. 112 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Jesper Skalberg Karlsson får inte glömma bort Bergs kommun. Du glömde det i din replik. Det är ju faktiskt där den största delen av den här gruvan ligger, alltså i Oviken.

Vi har ju svarat på en proposition. Regeringens proposition handlar om att öppna för uranbrytning. Sist vi hade den debatten stod jag också i den här kammaren. Jag har för mig att det var i maj 2018. Då var jag väldigt glad över att kunna leverera svar på frågan, till jämtarna och till alla andra orter där man är orolig för att det ska öppnas för uranbrytning, att det blev ett tydligt nej.

Eftersom den här propositionen handlar om uranbrytning är det detta vi svarar på. Vi svarar avslag till propositionen, och vi säger också: Tafsa inte på det kommunala vetot!

Vad gäller just alunskiffer har vi socialdemokrater ett starkt kongressbeslut. Jag tror att det fattades beslut nu på Moderaternas stämma om att man ville lära sig lite mer om alunskifferbrytning. Vi har dock redan ett beslut om att riskerna med brytning av alunskiffer är för stora, vilket gör att vi nästa gång en alunskifferfråga kommer upp i den här kammaren definitivt kommer att rösta enligt vårt kongressbeslut.

Jag har också en fråga till Jesper Skalberg Karlsson. Om man har bött i de här områdena vet man att prospekteringarna ända sedan regeringsskiftet 2006 har fortsatt och hela tiden lagt en våt filt och en död hand över utvecklingen av de här områdena. När Fredrik Reinfeldt i Umeå öppnade för uranbrytning 2009 blev det ännu värre.

Ser inte Jesper Skalberg Karlsson att vi inte kan ha någon utveckling på landsbygderna, i jordbruket och besöksnäringen och annat när man hela tiden för den här diskussionen?

Anf. 113 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Säterberg för svaret!

Jag uppfattar det som att man baserat på en teknikalitet om att den här propositionen inte handlar om alunskiffer inte tänker rösta för ett förbud mot brytning i alunskiffer. Så kan man ju tycka, men i punkt 4 om det kommunala vetot går man ihop med Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet, trots att den här propositionen inte handlar om det kommunala vetot. Man verkar alltså göra lite olika bedömning av vad det här egentligen handlar om.

Man kan läsa i tidningen att Socialdemokraterna vill förbjuda brytning i alunskiffer. I reservationerna kan man läsa att de inte vill förbjuda brytning i alunskiffer. I anförandena låter det som att man bara vill förbjuda primär brytning och inte sekundär brytning. Då kan man ju fundera på varför man då förbjöd primär och sekundär utvinning 2018.

Fru talman! Eftersom 100 procent av utvinningen av uran i Sverige är just sekundär brytning undrar jag om det inte i själva verket är så att de urvattnade motivreservationerna egentligen är till för att Socialdemokraterna ska kunna sitta på två stolar samtidigt. Man säger utåt och skriver i tidningen att man är emot allting, men i verkligheten står man ju bakom brytning i alunskiffer – som förvisso ska ha högre krav än annan brytning, och det är ju inget vi försöker ändra på – och man säger att man kan fortsätta med all den sekundära utvinningen. Men hela betänkandet handlar ju om det.

Vad är det som gäller egentligen? Det verkar som att Socialdemokraterna säger en sak den ena dagen och en annan sak den andra dagen.
(Applåder)

Anf. 114 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag hade önskat att debatten också hade kunnat handla om det som Patrik Björck förtjänstfullt lyfte upp, nämligen att ta närkingarnas, jämtarnas, skaraborgarnas, skåningarnas och västerbottningsarnas åsikter på allvar – de människor som bor runt om i dessa områden.

Vi röstar på våra egna reservationer. Vi röstar ja på Socialdemokraternas reservationer. Jag tror att Moderaterna också brukar göra motsvarande. Det är sällan jag ser er springa och rösta på en liberal reservation eller

någon annan reservation. Vi röstar på våra egna reservationer och på propositionen som handlar om uranbrytning.

Däremot är vi tydliga med vårt beslut om alunskiffer. Jag vet att Moderaterna vill lära sig lite mer om alunskiffer. Jag föreslår att Jesper Skalberg Karlsson besöker alla jämtar som under årtionden har tagit reda på fakta om brytning med alunskiffer, som har tagit reda på att det inte finns en säker brytningsmetod, och helt enkelt visar att han respekterar kunnandet där man är drabbad av frågan. Kanske Jesper Skalberg Karlsson och de övriga ledamöterna lär sig något.

Ta saker och ting på allvar när det gäller människor på orter som inte ligger precis mitt i den här staden. Det skulle jag respektera.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 17.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.00 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UFöU1 En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

273 för utskottet

23 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 61 SD, 58 M, 19 C, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 1: 19 V, 4 -

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 4 MP, 2 L

Annika Hirvonen (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2025/26:27

5 november

*Förbudet mot
utvinning av
uran tas bort*

Punkt 2 (En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

19 för res. 2

15 för res. 3

262 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

240 för utskottet

19 för res. 2

38 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 61 SD, 58 M, 16 KD, 14 L

För res. 2: 19 C

Avstod: 19 V, 15 MP, 4 -

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU7 Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU5 Polisens användning av skjutvapen

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU4 Regler om avstängning av statligt anställda

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Den framtida utformningen av reglerna om avstängning av statligt anställda)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

261 för utskottet

21 för res. 1

15 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 61 SD, 58 M, 19 C, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 1: 19 V, 2 -

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

TU5 Intelligent transportssystem – genomförande av ändringsdirektiv

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2025/26:27
5 november

TU4 Effektiva sanktioner inom luftfarten

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Motiveringen för beslut om förbud mot luftfart)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

276 för utskottet

21 för res.

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 61 SD, 58 M, 19 C, 16 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res.: 19 V, 2 -

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

FöU4 Myndigheten för civilt försvar – ett nytt namn för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU3 Riksrevisionens rapport om tillgången till kommunalt vatten och avlopp

Punkt 1 (Statens insatser för allmänna vattentjänster)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

261 för utskottet

21 för res. 1

15 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 61 SD, 58 M, 19 C, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 1: 19 V, 2 -

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 4 (Finansiering av den kommunala va-infrastrukturen)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

280 för utskottet

17 för res. 5

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 61 SD, 58 M, 19 C, 19 V, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 5: 15 MP, 2 -

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU4 Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om batterier

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU6 Uppgiftsskyldighet för vissa stödåtgärder som faller under EU:s statsstödsregler

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU7 Förbudet mot utvinning av uran tas bort

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, C, MP)

Votering:

149 för utskottet

148 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 58 M, 16 KD, 14 L

För res. 1: 91 S, 19 C, 19 V, 15 MP, 4 -

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 2 (Sekundär utvinning av uran)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, C)

Votering:

151 för utskottet

130 för res. 2

16 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 58 M, 16 KD, 2 MP, 14 L

För res. 2: 91 S, 19 C, 19 V, 1 -

Avstod: 13 MP, 3 -

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

Leila Ali Elmi och Annika Hirvonen (båda MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 3 (MP)

Votering:

150 för utskottet

17 för res. 3

130 avstod

52 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 58 M, 1 C, 16 KD, 14 L

För res. 3: 15 MP, 2 -

Avstod: 91 S, 18 C, 19 V, 2 -

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

Niels Paarup-Petersen (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Det kommunala vetot)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, C, MP)

Votering:

150 för utskottet

147 för res. 4

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 58 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 4: 91 S, 19 C, 19 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 4 (Förbud mot brytning i alunskiffer)

1. utskottet

2. res. 5 (V, MP)

Votering:

254 för utskottet

37 för res. 5

6 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 61 SD, 58 M, 18 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 5: 1 S, 19 V, 15 MP, 2 -

Avstod: 4 S, 1 C, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 MP, 2 L

Serkan Köse och Annika Strandhäll (båda S) samt Fredrik Lindstål (C) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 4 november

2025/26:116 En jämlik välfärd i hela landet

av *Eva Lindh* (S)

till civilminister Erik Slottner (KD)

2025/26:117 Kvinnors inblandning i gängmiljöer

av *Anna Wallentheim* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:118 Åtgärder mot missförhållanden i hemtjänsten

av *Mikael Dahlqvist* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:119 Långsiktiga resurser till äldreomsorgen

av *Eva Lindh* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 november

2025/26:147 Åldersgräns för pornografi

av *Teresa Carvalho* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:148 Sveriges stöd i FN till kritik mot USA för Kubaembargo

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:149 Sexuella övergrepp och otrygghet inom hästsporten och hästnäringen

av *Sofia Skönnbrink* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:150 Illegal jakt

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:151 Lettlands beslut att lämna Istanbulkonventionen

av *Anna Wallentheim* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:152 Migrationsverkets placeringar i Perstorp

av *Lawen Redar* (S)

till migrationsminister Johan Forssell (M)

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 5 november

2025/26:121 Kompensation till Gotlandsbor till följd av stigande färjekostnader

av *Malin Östh* (V)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:127 Lantmäteriets framtida organisering

av *Peder Björk* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 16.11.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 11 anf. 27 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 69 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.00 och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott	1
§ 3 Anmälan om förändringar i sammansatta utrikes- och försvarsutskottets sammansättning.....	2
§ 4 Anmälan om granskningsrapport.....	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 6 En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar.....	3
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2025/26:UFöU1.....	3
Anf. 1 PETER HULTQVIST (S)	3
Anf. 2 HANNA GUNNARSSON (V)	4
Anf. 3 BJÖRN SÖDER (SD)	6
Anf. 4 KERSTIN LUNDGREN (C).....	7
Anf. 5 LARS PÜSS (M).....	9
Anf. 6 ULF HOLM (MP).....	10
Anf. 7 MIKAEL OSCARSSON (KD)	11
Anf. 8 JOAR FORSSELL (L).....	12
(Beslut fattades under § 17.)	13
§ 7 Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning.....	14
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU7.....	14
Anf. 9 HENRIK VINGE (SD)	14
Anf. 10 MATTIAS VEPSÅ (S)	15
Anf. 11 LUDVIG CEIMERTZ (M)	18
Anf. 12 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	20
Anf. 13 ULRIKA LILJEBERG (C)	21
Anf. 14 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	22
Anf. 15 MARTIN MELIN (L)	23
(Beslut fattades under § 17.)	24
§ 8 Polisens användning av skjutvapen	24
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU5.....	24
(Beslut fattades under § 17.)	24
§ 9 Regler om avstängning av statligt anställda.....	24
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU4	24
Anf. 16 CICZIE WEIDBY (V)	24
Anf. 17 MATS ARKHEM (SD).....	26
Anf. 18 OLIVER ROSENGREN (M).....	27
Anf. 19 CICZIE WEIDBY (V) replik	27
Anf. 20 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	28
Anf. 21 CICZIE WEIDBY (V) replik	28
Anf. 22 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	29
Anf. 23 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	29
Anf. 24 ARDALAN SHEKARABI (S)	29
Anf. 25 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	30
Anf. 26 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	31
(Beslut fattades under § 17.)	31

§ 10 Intelligentas transportsystem – genomförande av	
ändringsdirektiv	31
Trafikutskottets betänkande 2025/26:TU5	31
(Beslut fattades under § 17.).....	31
§ 11 Effektiva sanktioner inom luftfarten.....	31
Trafikutskottets betänkande 2025/26:TU4	31
Anf. 27 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD)	31
Anf. 28 MALIN ÖSTH (V).....	33
Anf. 29 OSKAR SVÄRD (M).....	33
Anf. 30 MALIN ÖSTH (V) replik.....	34
Anf. 31 OSKAR SVÄRD (M) replik	35
Anf. 32 MALIN ÖSTH (V) replik.....	35
Anf. 33 OSKAR SVÄRD (M) replik	36
Anf. 34 MAGNUS JACOBSSON (KD)	36
(Beslut fattades under § 17.).....	37
§ 12 Myndigheten för civilt försvar – ett nytt namn för	
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	37
Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU4.....	37
(Beslut fattades under § 17.).....	37
§ 13 Riksrevisionens rapport om tillgången till kommunalt	
vatten och avlopp	37
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU3	37
Anf. 35 DENIS BEGIC (S)	37
Anf. 36 LARS BECKMAN (M) replik	38
Anf. 37 DENIS BEGIC (S) replik	39
Anf. 38 LARS BECKMAN (M) replik	39
Anf. 39 DENIS BEGIC (S) replik	40
Anf. 40 BIRGER LAHTI (V).....	40
Anf. 41 LARS BECKMAN (M) replik	41
Anf. 42 BIRGER LAHTI (V) replik.....	42
Anf. 43 LARS BECKMAN (M) replik	43
Anf. 44 BIRGER LAHTI (V) replik.....	43
Anf. 45 MATS HELLHOFF (SD).....	44
Anf. 46 AMANDA PALMSTIERNA (MP).....	45
Anf. 47 LARS BECKMAN (M).....	46
Anf. 48 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	48
Anf. 49 LARS BECKMAN (M) replik	48
Anf. 50 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	49
Anf. 51 LARS BECKMAN (M) replik	49
Anf. 52 BIRGER LAHTI (V) replik.....	50
Anf. 53 LARS BECKMAN (M) replik	50
Anf. 54 BIRGER LAHTI (V) replik.....	51
Anf. 55 LARS BECKMAN (M) replik	51
Anf. 56 LARRY SÖDER (KD).....	51
(Beslut fattades under § 17.).....	52
§ 14 Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om	
batterier	53
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26: MJU4	53
(Beslut fattades under § 17.).....	53

§ 15 Uppgiftsskyldighet för vissa stödåtgärder som faller under EU:s statsstödsregler	53
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU6	53
(Beslut fattades under § 17.)	53
§ 16 Förbudet mot utvinning av uran tas bort.....	53
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU7	53
Anf. 57 ERIC PALMQVIST (SD).....	53
Anf. 58 ISAK FROM (S) replik.....	55
Anf. 59 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	56
Anf. 60 ISAK FROM (S) replik.....	56
Anf. 61 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	56
Anf. 62 KATARINA LUHR (MP) replik	57
Anf. 63 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	57
Anf. 64 KATARINA LUHR (MP) replik	57
Anf. 65 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	58
Anf. 66 ISAK FROM (S)	58
Anf. 67 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	60
Anf. 68 ISAK FROM (S) replik.....	60
Anf. 69 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	60
Anf. 70 ISAK FROM (S) replik.....	61
Anf. 71 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	61
Anf. 72 KATARINA LUHR (MP) replik	64
Anf. 73 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	64
Anf. 74 KATARINA LUHR (MP) replik	64
Anf. 75 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	65
Anf. 76 ULRIKA HEIE (C) replik.....	65
Anf. 77 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	66
Anf. 78 ULRIKA HEIE (C) replik.....	66
Anf. 79 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	67
Anf. 80 ISAK FROM (S) replik.....	67
Anf. 81 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	67
Anf. 82 ISAK FROM (S) replik.....	68
Anf. 83 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	68
Anf. 84 BIRGER LAHTI (V)	69
Anf. 85 CAMILLA BRODIN (KD).....	71
Anf. 86 ISAK FROM (S) replik.....	73
Anf. 87 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	73
Anf. 88 ISAK FROM (S) replik.....	74
Anf. 89 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	74
Anf. 90 KATARINA LUHR (MP) replik	74
Anf. 91 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	74
Anf. 92 KATARINA LUHR (MP) replik	75
Anf. 93 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	75
Anf. 94 ULRIKA HEIE (C) replik.....	76
Anf. 95 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	76
Anf. 96 ULRIKA HEIE (C) replik.....	77
Anf. 97 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	77
Anf. 98 ULRIKA HEIE (C)	77
Anf. 99 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	80
Anf. 100 ULRIKA HEIE (C) replik.....	80

Anf. 101 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	80	Prot. 2025/26:27
Anf. 102 ULRIKA HEIE (C) replik	81	5 november
Anf. 103 LOUISE EKLUND (L)	81	
Anf. 104 KATARINA LUHR (MP)	82	
Anf. 105 ERIC PALMQVIST (SD) replik	84	
Anf. 106 KATARINA LUHR (MP) replik	84	
Anf. 107 ERIC PALMQVIST (SD) replik	84	
Anf. 108 KATARINA LUHR (MP) replik	85	
Anf. 109 PATRIK BJÖRCK (S)	85	
Anf. 110 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	86	
Anf. 111 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	87	
Anf. 112 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	87	
Anf. 113 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	88	
Anf. 114 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	88	
(Beslut fattades under § 17.)	89	
Ajournering	89	
Återupptaget sammanträde	89	
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
 sammanträde	89	
UFöU1 En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos		
samlade verksamhet för avskräckning och försvar	89	
JuU7 Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med		
elektronisk övervakning	90	
JuU5 Polisens användning av skjutvapen	90	
AU4 Regler om avstängning av statligt anställda	90	
TU5 Intelligent transportsystem – genomförande av		
ändringsdirektiv	91	
TU4 Effektiva sanktioner inom luftfarten	91	
FöU4 Myndigheten för civilt försvar – ett nytt namn för		
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	91	
CU3 Riksrevisionens rapport om tillgången till kommunalt		
vatten och avlopp	91	
MJU4 Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen		
om batterier	92	
NU6 Uppgiftsskyldighet för vissa stödåtgärder som faller		
under EU:s statsstödsregler	92	
NU7 Förbudet mot utvinning av uran tas bort	92	
§ 18 Anmälan om interpellationer	94	
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	94	
§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor	95	
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 16.11	95	